AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
ocak'86
53
300 TL
KDV dahil

YAZIN

GENÇLİK... BARIŞ... DEMOKRASİ...

NAZIM HİKMET SANAT ve EDEBİYAT ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

YARIN

TUSTAV
ARŞİVİ
Umur Coşkun
Bağışı

365 gün...

"İnsanın görülmemiş derecede küçümsendiği ve çaptan düşürüldüğü günümüzde, kişinin en ivedi ve soylu görevi olayları şarkılaştırmak olmalı. Kuşkusuz bu gerçeğin bilincine varacak , insanınınsanca sözüne ve onun bülbülleri bile susturabilecek orkestrasına katılma yürekliliğini gösterecek hayli insan var..."

Aragon'un sözleri yalnızca günümüzü anlatmakla kalmıyor. Daha da önemlisi bugüne bakıp geleceğe uzanıyor. Geleceğin anlamını bilerek, insanlara inanarak. İşte geçen bir yılın anlamını en iyi kavrayabilecek olanlar bu bilinç ve inancı üçyüzaltmışbeş güne sığdırabilenler olacaktır Gelecek günlere daha gür sesler ulaştıracak olan da aynı bilinçlilik ve inanç değil midir? "Bir yıl" değil, tam üçyüz atmışbeş gün geride kalan. Her saatiyle, her dakikası ve saniyesindeki anlamla geleceğe uzanan bir yıl.

Geçtiğimiz yıl "katılım, gelişme, barış " ilkeleri yaşama geçirilmeye çalışılırken içinde bulunduğumuz yeni yıla ilişkin hedefler de belirginleşmişti. Bu belirginleşme, bir sürecin en somut canlılık belirtileriydi.Yarın, bu bilinçle 85 boyunca ilkeleri tüm yönleriyle tartışmaya çalıştı. Gelişmeleri, uygulamaları, yaklaşımlara ilişkin görüşlerini açıkladı. Biliyordu ki "Gençlik Yılı"nın ilkeleri "86 Barış Yılı"nın anlamından ayrı düşünülemez. Yarın, 86 yılına adı veren "barış"ı da, yüzlerce yıllık özlemi, çabayı kalıcı bir bilince dönüştürmek için her yönüyle tartışacak. Barışı savunmanın en geniş anlamıyla yaşamı, insan haklarını, demokrasiyi, geleceği savunmak anlamına geldiğinin bilinciyle yaratacak çizecek. Bu bilinci çabaya dönüştüren temel işe.. Barışın savaşa karşı olmak gibi durağan bir anlayış değil, barışı barış yapacak herşeyi yaşama geçirmek için çabalamayı gerektiren dinamik bir süreç olmasıdır.

86'nın ilk sayısını da ağırlıklı bir bölüm olarak "Barış'a ayırdık. Bölümün ilk yazısını Yarın 'ın 'Gençlik, Demokrasi, Barış' üzerine temel aldığı görüşleri oluşturuyor. Bu görüşlerimizi bundan sonra da ayrıntılandırarak tartışmayı sürdüreceğiz. Uluslararası yaklaşım temelinde barışçı olmak ne anlama geliyor? Simonov'un yıllar öncesinde söylediklerini günümüzde de "gelecek için ders" olmayı sürdürüyor. Türkiye' de barış savaşımının tarihi üzerine, bu savaşamın bir parçası olmuş Sayın R. Nuri İleri ile konuştuk. Ulusal silah sanayiimizin kurulması için hareketli çalışmaların yapıldığı şu günlerde sorunu "Az Gelişmiş Ülkelerde Silah Sanayii ve Barış" başlığı altında A. Tufan Aydın ele aldı.. Barışın kalıcı olması öncelikle insanlarda barış bilincinin gelişmesinden,yerleşmesinden geçmiyor mu? Yasemin Çongar ve Hatay Dumlupınar'ın birlikte hazırladıkları konuya ilişkin yazı, günlük yaşamımızda, kitaplarda, gazeteler de, haberlerde karşılaşıp kanıksadığımız pek çok şeyi derin anlamlara sahip çarpıcı örnekler olarak karşımıza çıkartıyor. Barış savunmalarından.. tarihsel önemi ve anlamı herkes tarafından kavranması gereken "Barış Derneği Davası " sanıklarının, savunma ve sorgularından yaptığımız alıntılar barışa ilişkin geniş bir bakış getiriyor.

Bu sayımızla birlikte altı ay boyunca sürecek yeni bir yazı dizisine başlıyoruz. Nazım Hikmet' in Sanat ve Edebiyat Üzerine Görüşleri. Bunu bir görev olmanın yanında sanat ve edebiyatımız adına bir sorumluluk olarak görüyoruz. Şiirde gelenek tartışması ise Şükran Kurdakul ile sürüyor.

Manos Loizos'u tanıyor muyuz? Bugün aramızda olmayan Loizos'u pek azımız müziklerinde tanıyoruz. Akdenizden yükselen bu coşkun, onur dolu sesi Veli Usta arkadaşımız anlatıyor.

Bu sayıda, üzerinde önemle durduğumuz bir başka yazı da "Demokrasi ve Katılım Üzerine,." Cem Gönenç' öğrenci derneklerine ilişkin "Yeni" yaklaşımlarıtartışıyor. Laiklik ve Dindar Gençlik başlıklı yazı şimdilerde yapılan pek-çok tartışmaya net açılımlar getiriyor..

Yeni bir yıla giriyoruz. Yeni yıla olan inancımızı, umudumuzu, sevincimizi, kartlarıyla, mektuplarıyla, paylaşan herkese yürekten teşekkür ediyoruz. Yarın'ı birlikte oluşturduğumuz okurlarımıza, yazarlarımıza, çizerlerimize de aynı sorumlulukları yeni sayılarda da paylaşmak üzere "nice yıllara"..

Yeni bir yılla birlikte Yarın temsilciliklerine bir yenisi daha eklendi: İsviçre Temsilciliği. Temsilciliği üstlenen arkadaşımız Serdar Ataman.

5. Yıl Abone Kampanyası Ocak ayı sonunda bitecek. Tüm okurlarımızı abone olmaya, abone bulmaya çağırırken bugüne dek kampanyamıza gösterilen yoğun ilgi için de teşekkür ediyoruz. Daha çok okur, daha çok abone daha güçlü bir Yarın demektir...

Sevgiyle, dostlukla..

YARIN/Gençlik ...Barış... Demokrasi 4
R.NURİ İLERİ "Barış için mücadele bir bütündür ve şüphesiz barış taraftarı olanlar dünya halklarıdır." 5
A. TUFAN AYDIN/Azgelişmiş Ülkelerde Silah Silah Sanayii ve Barış 6
YASEMİN ÇONGAR-HATAY DUMLUPINAR/ Şair Ruhlu Padişahlardan Şanlı Fetih Öykülerine Barış Eğitimi 8
Barış Savunmalarından.. 10
KONSTANTİN SİMONOV/Gelecek İçin Dersler 14
BEHİÇ PEK "Nükleer savaş tehlikesi sürerken, karikatürün geleceği demeçhul demektir." 16
İSMAİL GÜL/ Laiklik ve Dindar Gençlik 17
NAZIM HİKMET'in Sanat Edebiyat Üzerine Görüşleri - 1 18
CEM GÖNENÇ/"Rektör Vesayeti İsteği Anti-Demokratiktir" 20
RIZA ARAT/Fotografa İnsancıl Bakış 21
SELİM DEMİRCİ/Demokrasi ve Katılım Üzerine 22
HAKKI YALÇIN "Çocuklarımızın sorunlarına sahip çıkalım." 23
ŞİİRDE GELENEK/ŞÜKRAN KURDAKUL "Çağdaş Türk Şiiri'nin başlangıç tarihi, çağdaşlaşma bilincine bağlı hareketlerin toplumsal olayları etkilemeye başladığı evreden ayrı düşünülemez." 24
ALPER FİDANER/ Sinema Notları 25
VELİ USTA/Manos Loizos İçin.. 26
Şiir Penceresi 27
İşkence Üzerine Bir Basın Toplantısı 28
HİDAYET KARAKUŞ/Şiir 15
PLANTU/Karikatür 4
HATAY DUMLUPINAR/Karikatür 11
İBRAHİM KELEŞ/Karikatür 20
BOZKURT BELİBAĞLI/Karikatür 29

□SAHİBİ
Sami Alptekin

□SORUMLU YAZİŞLERİ YÖNETMENİ
Mustafa Okan

□BÜRO VE TEMSİLCİLİKLER
İsveç: Gürhan Uçkan
Box 38045, 100 64
Stockholm

F. Almanya: Mehmet Bilgin
Vulkan Str. 20
4000 Düsseldorf 1

Hollanda: Ramazan Ekinci
Postbus 592
6040 AJ Roermond

İsviçre: Serdar Ataman
Apollo Str. 8
8032 Zürih

İzmir: 856. Sokak
Nurhan 3/502 Konak

İstanbul: Divanyolu
Hoca Rüstem Sokak
Zafer Han, No: 7/14
Cağaloğlu

Adana: Levent Aksel
Özel Sancak İşhanı
Asmakat, No: 5
Dörtyol

□İLAN FİYATLARI
Kapak/
Tam Sayfa: 80.000,- TL.
Yarım Sayfa: 50.000,- TL.
Çeyrek Sayfa: 25.000,- TL.
İç Sayfalar/
Tüm Sayfa: 50.000,- TL
Yarım Sayfa: 25.000,- TL
Çeyrek Sayfa: 13.000,- TL.

□DAĞITIM
Etkin Dağıtım 527 60 11

□ABONE KOŞULLARI
Yurtiçi/Yıllık 2400,
Altı Aylık 1200 lira.
Yurtdışı/Yıllık 30,
Altı Aylık 16 DM.
Yurtdışı tek satış 3 DM.

□TEKNİK İŞLER
Dizgi: Norm Dizgi
Film: Denk Ajans
Baskı: Sanem Matbaacılık
Kapak Baskı: Maya
Grafik Düzenleme: Yarın

□YÖNETİM ADRESİ
Hammeli Sokak, 19/10
Sıhhiye, Ankara

□YAZIŞMA ADRESİ
Yarın, PK 723, Kızılay
Ankara

□POSTA ÇEKİ
Yarın, 164860

HİROŞİMA ŞİİRLERİ

Türkçesi: ALATTİN BİLGİ

SANKİCHİ TOGE — 6 Ağustos 1945 sabahı, evinden çıkmış kent merkezine doğru giderken çakmış o korkunç şimşek. İki bin beş yüz kilometre çapında daire içinde bulunan insanlar bir anda öldüler diri diri gömüldükleri yıkıntılar altında yandılar, kavruldular. Sankichi Toge'ya güya telâfisi yardım olmıştı. Sadece uçuşan cam parçalarından ufak tefek yaralar almıştı. Radyasyon hastalığına yakalandığını daha bilmiyordu. 1950'de İnsanları Geri Verin ve bir yıl sonra da Atom Bombası Şiirlerini yayımladı. 1983'e kadar kırkdört baskı yapan ikinci kitabının sonunda, "Bu şiirler insanları seven herkese bir armağandır ve aynı zamanda bir uyarıdır." diyordu. Toge, 1945 ağustosunda yakalandığı hastalıktan 1953 de 36 yaşında öldü

ATSUKO FUJİNO — 1933'de Hiroşima'da doğdu. Atom bombasının atıldığı gün Hiroşimanın kuzeyinde bir dağ köyünde oturuyordu. O sırada kentte çalışan babası bombadan birkaç ay sonra iösemiden öldü. Fujino, Tokyo Üniversitesinde Fransız edebiyatı okurken şiir yazmaya başladı. Evlendikten iki yıl sonra hastalandı ve eşinden ayrıldı, 1956 yılında otuz üç yaşında öldü.

TAMİKİ HARA — 1905'de Hiroşima'da doğdu, kırk altı yaşındayken Tokyo'da kendini trenin altına atarak yaşamına son verdi. 1944'de çok bağlı olduğu eşini yitirmişti, ardından bombanın getirdiği felâketler, yıkımlar, dostlarının acılı ölümleri. Atom bombasıyla iç içe yaşadığı altı yıl (1946 - 1951) boyunca bu acılı ve korkunç deneyim ile ilgili şiirler, romanlar yazdı. Bir Yudum Su, can çekişmesine tanık olduğubir yakınının son yalvarmalarıydı.

Bir Yudum Su

Bir yudum su
Ah bir yudum su
Keşke ölüverseydim
Ah keşke

Yetişin yetişin
Su
Su
Neredeyseniz
Kimseniz
Oof of of
Oof of of
Gök yarıldı
Şehir uçtu
İrmak
Akıyor
Oof of of
Oof of of
Gece oluyor
Gece oluyor
Büzülmüş yüzlere

Cerahatli dudaklara
Bu kavrulmuş
Titreyen
Morarmış
Yüzden

Bir insan inlitisi
Bir insan...

Tamiki Hara

And

Ansızın o yalazın ortasında
Bu gün genececik gövden artık buz gibi

Dokuz yıl
Tam dokuz yıl o yalaz saklandı içinde
Kemirdi taze kemiklerini
Un ufak etti kurtlar gibi

Hâlâ süt dişlerinde
Salmcağı kavrayan ellerinde
Çaresiz ve sarsak

Yakalandım diye bir anlık yalaza
Dokuz yıl
Tam dokuz yıl
Sürdü körpe vücudunun erimesi

Yemek kutun düştü elinden
Çırpınırken yapışmıştı saçların alnıma
Sisler içerisinde gibi

Çaresiz her şeyden habersiz
Kavrulanların sürüngerleşen kemiklerinden çıkan koku
Etsiz kemiksiz kansız yenik dişmiş bir yumak
Binlerce yaşam
Hepsini unuttum

Hiç bir şey olmamış gibi geçen dokuz yıl

Evet and içiyorum
Boşa giden çırpınışların önünde
Binlerce ölüm önünde
Unutulan yaraları geri getirmeye
Yok olup giden yaşamları geri getirmeye

Evet and içiyorum

Atsuko Fujino

Geri Ver İnsanları

Babamı ver geri annemi ver geri
Yaşlı dedeyi de
Çocukları da ver geri

Geri ver bana geri ver yakınlarımı
Geri ver insanları

İnsanlar için dünyanın bir ucundan öbür ucuna
Kimsenin bozamıyacağı bir barış
Barışı geri ver

Sankichi Toge

Karikatür: Plantu

GENÇLİK BARIŞ DEMOKRASİ

"...Söz konusu olan insan soyunun ve onun beşiği yeryüzünün bizzat kendi varlığıdır. Sorun, yarının olup olmayacağı, çocuklarımız ve torunlarımızın yeryüzünde güneşi görüp göremeyeceğidir.

Barışın düşmanları aklın sesine kulak vermeyi reddediyorlar, harap edici bir savaşın evrensel ateşine dönüşmek üzere yayılmaya ve gezegenimizdeki tüm hayatı yoketmeye hazır nükleer ateşi daha da körüklüyorlar. "Şolohov 1983 eylülünde tüm dünyaya seslenirken son derece açık bir gerçeği tüm sadeliğiyle bir kez daha anımsatıyordu: hiçbir şey barıştan daha önemli olamaz!

İnsanlığı ve insan uygarlığını bir anda yeryüzünden silecek miktarda toplu kıyım silahlarının biriktirildiği, her gün daha yenilerinin daha güçlülerinin yapılmasına yönelik bir yarışın sürdürüldüğü bir çağda hiç bir şey barıştan daha önemli olamaz!

Bu nedenle gençler; barışın korunması, güçlendirilmesi, silahlanma yarışının durdurularak genel ve kalıcı silahsızlanmanın başlatılması, uluslararası gerginliğin azaltılması ve yumuşama sürecinin güçlendirilmesi istemlerinin kararlı savunucularıdırlar.

Çünkü savaşın kıyıcılığını en acımasız biçimde yaşamış ve yaşayacak olanlar gençlerdir. İnsanlık tarihinin geçmiş 5500 yılında 14000'den fazla savaşta yaşamlarını yitirenlerin sayısı bugünün dünya nüfusuna eşit, yani dört milyardan fazladır. Ve bunların büyük bir çoğunluğunu oluşturanlarsa gençlerdi...

Savaşın yanında silahlanma yarışından da en çok zarar gören kesimlerin başında gençler geliyor. Silahlanma için harcanan paralarla neler yapılmaz ki? Oysa bu paralar, özellikle içinde bulunduğumuz kriz döneminde, eğitim, sağlık gibi sosyal harcamalardan kısılarak sağlanıyor.

Silahlanmanın en çarpıcı sonuçlarından biri de işsizlik. Artan işsizlikten de en büyük payı gençler alıyor. Silahlanma harcamalarının artış hızı ile işsizliğin artış hızı birbirine uyumlu ve yakındır. NATO ülkelerindeki harcamalara bakalım. 1975 - 80 arasında, silahlanma harcamaları 150 milyar dolardan 225 milyar dolara çıktığında işsizlik de 14 milyondan 21 milyona çıkmıştır. Çünkü, silahlanma için yapılan yatırımlar sivil alanda yapılan yatırımlara göre yüzde 50 - 100 daha az iş olanağı yaratmaktadır.

Silahlanma, en temel anlamda yaşam koşullarının kötüleşmesine yol açıyor. Bugüne kadar hiç kimse "hem top, hem tereyağı" safsatasını gerçekleştirememiştir. Refah, hiçbir zaman savaş mantığından geçmemiştir. Savaş günleri bolluk ve yoksulluk günleri olmamıştır. Silahlanma için arttırılan vergiler ve vergi gelirlerinden sosyal harcamalar için ayrılan payların, silahlanma harcamaları lehine azaltılması, yaşam koşullarının daha da kötüleştirilmesinden başka bir anlama gelmiyor.

Bu nedenle, ülkemizde bir siyasi parti genel başkanının, barış yılına girerken, partisinin kongresinde söylediği "aç kalsak da atom bombası yapacağız" deme çılgınlığına göz yumulamaz. Gençler, geleceklerini karartan kendilerine açlığı ve ölümü vaadeden yaklaşımlara tepki gösterecek, savaş kışkırtıcılığına karşı çıkacaklardır. Ölüm makinası için aç kalmak niye? Tok karın, savaşsız bir dünya daha iyi değil mi?

Demokrasiyi savunmak, barış için çaba göstermekten geçiyor. Savaş kışkırtıcılığına, ırkçılığa, faşizme karşı çıkmadan, demokrasiyi savunmadan barışı kurmanın/korumanın olanaksız olduğunu, herşeyden önce tarih gösteriyor. Barış için atılmış her adımın aynı zamanda demokrasi için de atılmış olacağını İkinci Dünya Savaşı sırasında Hitler faşizmine karşı yürütülen savaş en iyi biçimde gösteriyor. Yine aynı tarihsel örnekler ve yaşadığımız günler, barışın da demokrasinin de düşmanlarının aynı ve bir olduğunu gösteriyor.

Barışın düşmanı, varlığını uluslararası gerginliğe, askeri bloklaşmalara dayanmış silah tekelleridir. Kâr oranlarını yükseltilmesini bu gerginliğin derecesine ve savaşların varlığına bağlamış silah tekellerinin bulunduğu ülkelerde devlet mekanizmasıyla güdümlü hayasızlıkları, siyasal amaçlarına savaş yoluyla ulaşmayı amaçlayan militarizmin ve onun artan saldırganlığının maddi temelini oluşturduğu görülüyor. Tüm bunlar barış için temelli bir tehlike oluşturuyor. Son günlerde ülkemizde yeni vergilerle oluşturulan savunma fonunun işlevini ve gelmeceğini değerlendirmek için bu durum ibret verici olsa gerek. Sanayicilerinin hummalı çabalarını, her geçen gün yeni bir uluslararası silah tekelinin ülkemizin kapısını çalmasını bu çerçeve içinde dikkatle değerlendirmek gerekiyor. Söz konusu olan ülkemizin geleceğidir. Demokrasiye inanmanın ve onu geliştirmenin yolu militarizmi güçlendirmekten geçmiyor olsa gerek.

Aynı nedenlerle silahlanma yarışını uzaya sıçratmaya yönelik "Yıldız Savaşları" projesine dünyanın her yerinde karşı çıkılırken Savunma Bakanı'nın bu projede yer alması gerektiği, katılmanın ülkemiz yararına olduğu yönündeki sözlerini doğru bulmak olanaklı mı? Erdal İnönü'nün de belirttiği gibi, yıldız savaşları projesinin Türkiye'ye hiçbir katkısı olmayacağı gibi ülkemizi savaş çılgınlığının içinde bir bilinmeze sürükleyeceğinden kuşku duyulmamalıdır.

Savaşların büyük çoğunluğu, istilalar, paylaşım savaşları şimdiye dek göstermiştir ki barışın temelli düşmanı emperyalizm ve onun sömürüye dayalı düzeni olmuştur. Bu gün de ABD, ortaya attığı sınırlı nükleer savaş ve benzeri doktrinlerle, güvenliği kendi tarafına, yıkımı karşı tarafa bırakacak çözümlerle, uzaya sıçratmaya çalıştığı silahlanma yarışı ile, yarattığı "temiz" bombalarla barışa ilişkin tavrını ortaya koymaktadır. ABD'de Brooking Enstitüsünün yaptığı şu araştırma rakamlarına bakmak bunun için yeterli kanıttır. 1946 - 75 yılları arasında ABD siyasi amaçlarına ulaşmak için tam 215 kez askeri güce başvurmuş, tam 19 kez de nükleer silah kullanma tehdidinde bulunmuştur. Dünyanın dört bir yanında bulunan askeri üsleri ve bir milyona yakın askeri ile ABD, bugün de az önceki sayıları daha da arttırabileceğini gösteriyor. "Müttefikleriyle sürdürdüğü ilişkilerde de dönem dönem, "müttefik"in hükümranlık haklarını ve ulusal güvenliğini çiğneyerek maceracı, savaş kışkırtıcı girişimlerde bulunabiliyor. Ülkemizin yaşadığı U - 2 casus uçakları badiresi bunun yalnızca bir örneğidir.

Bu üslere ilişkin geçmişte yaşadıklarımız da dikkate alınarak; ABD ile ilişkilerimiz Ulusal Kurtuluş Savaşımız geleneği içinde ele alarak, "bağımsız bloksuz Türkiye"yi istemek gerekiyor. Böyle bir istek, içinde bulunduğumuz bölgenin nükleer silahlardan arındırılması isteklerinin yanında yeralmakla da bütünlük kazanacaktır.

Barış için gösterilen çabalar, geleceği ve yaşamı güvence altına almak içindir. Bu en yalın anlamıyla, olmak ya da olmamak mücadelesidir.

Barış için silahlanma yarışının durdurulması, silahsızlanma için mücadele; ulusal bağımsızlık için, demokrasi için çaba demektir.

Türkiye'de Barış Savaşımının Geçmişi Üzerine

R. Nuri İleri İle Konuşma

Rasih Nuri İleri "Barış için mücadele bir bütündür ve şüphesiz barış taraftarı olanlar dünya halklarıdır"

YARIN □ Türkiye'de örgütlü barış mücadelesi ne zaman başladı; bu mücadelenin başladığı dönemin koşulları nelerdi?

RASİH NURİ ■ Türkiye'de barış deyince benim aklıma gelen ilk şey Atatürk'ün dış politikasıdır. Bildiğiniz gibi, Atatürk "Yurtta barış, dünyada barış" sloganını ortaya atmış bir liderdir. Kendisi asker ve dünyada emperyalizme karşı ilk Kurtuluş Savaşı'nı başarıyla sonlandıran insan olduğu halde özünde barışsever bir liderdir. Bütün hayatı boyunca bu barış sorunu üzerinde durmuştur. O derecede ki, Balkan Savaşı'nda savaştığımız Bulgaristan, hatta Kurtuluş Savaşı'mızı verdiğimiz Yunanistan ile en yakın dostluk ilişkilerini kurmuş bir liderdir. Atatürk'ün temel görüşü, olanakları son derece dikkatli bir şekilde değerlendirmenin gerektiği yolundadır. O'nun için barış soyut bir kavram değildir. O'nun için savaş; haklı savaş, haksız savaş diye ayrılır. Yani özgürlük için yapılan savaşlar haklı savaşlar, emperyalizmin yayılmasını amaçlayan tecavüz savaşları haksız savaşlardır. Atatürk'ün olanakları nasıl değerlendirdiğine iki çarpıcı örnek vereyim; birincisi Musul Vilayeti- ki Musul vilayeti demek petrol demektir- Misak-ı Milli sınırları içinde olduğu halde Lozan Anlaşması'yla kuvvetler dengesi burayı almamıza olanak vermemiştir. 1925 Şeyh Said İsyanı'na kadar bu mücadele sürmüştür. İngilizlerin düzenlediği bu iticai ayaklanmadan sonra Musul kaybedilmiştir. Halbuki, birçok yıl sonra Hatay sancağı sözkonusu olduğunda o dönemin şartları gözönüne alınarak ve dayatılarak barışçıl yollarla Hatay vilayetimiz kazanılmıştır. Yine bir örnek: Batı Trakya ve Ege sahil adalarındaki nüfusun yandan fazlası Türk olduğu halde buraları istemeye bile teşebbüs etmemiştir.

Atatürk'ün bu barış kavramı içinde yeralan önemli bir öge onun dış politikasının temeli, yani; öncelikle komşu ülkelerle dost olmak ve bele Kurtuluş Savaşı mızda bize çok büyük yardımları bulunan SSCB ile yakın dostluk kurmak. Bu siyaset Atatürk'ün ölümüne kadar devam etmiştir. Dolmabahçe Sarayı'nda ölüm döşeğinde Ali Fuat Cebesoy ile yaptığı son konuşmada açıkça belirtmiştir: "Dış siyasetimizin temel ilkesi Sovyet dostluğudur. Bu dostluğa zarar vermeyecek şekilde ve derecede İngiltere ile dostluk ve ittifak kurabiliriz." Burada da açıkça görüldüğü gibi Atatürk Nasyonal Sosyalistlere ve faşistlere kesinlikle karşıdır.

Atatürk'ün ölümünden sonra ve İkinci Dünya Savaşı'nın gidişi sırasında (1939-1945 yılları arasında) maalesef Türk Hükümetleri bu dış politikayı, yani, komşularımızla dost olma politikasını sürdürememişlerdir. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanlar ile olan yakınlaşma bunun örneğidir.

İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra Türk Hükümetibazısı haklı olan- birçok nedenlerle yeni bir taraf tutma yoluna girmiştir. Ancak, o dönemde atom bombası bir tek ABD'nin elinde vardı ve dünyadaki birçok gerici güç Sovyetler Birliği'ni bir savaşla yoketme politikası gütmekteydi. Bu durumakarşı, ABD'de ve tüm dünyada geniş bir tepki oluşmuştur. Bu tepki, dünya halklarının barış savaşımı şeklinde meydana gelmiştir.

25 Nisan 1949'da Paris'te "Barış Taraftarları Kongresi" toplanmıştır. Ve bu kongrede savaş eğilimlerine dur denilebilmiştir. Başta ABD olmak üzere, tüm dünya milletleri bu toplantıda yeralırlarken, Türkiye yoktur. Bu toplantıya katılan ülkeler: Fransa, ABD, Büyük Britanya, İtalya, Çin, Afrika, Arnavutluk, Cezayir, Almanya, Avustralya, Arjantin, Avustralya, Belçika, Brezilya, Bulgaristan, Kanada: Şili, Kore, Küba, Danimarka, İspanya, Finlandiya, Yunanistan, Guatemala, Macaristan, Hollanda, Hindistan, Endonezya, Irak, İran, İrlanda, Lübnan, Lüksemburg, Madagaskar, Meksika, Moğolistan, Norveç, Polonya, Romanya, İsveç, İsviçre, Çekoslovakya, Trieste, Tunus, Uruguay, Venezuella, Viet-Nam, Yugoslavya, ve Uluslararası Öğrenci Birliği ile Uluslararası Gazeteciler Birliği'dir.

BARIŞSEVERLER CEMİYETİ'NİN TBMM'NE KORE OLAYI ÜZERİNE ÇEKTİĞİ TELGRAF

TBMM Başkanlığı Yüksek Makamı'na
ANKARA

Bakanlar Kurulu halk efkârının heyecan ve teessürünü mucip olan bir şekilde ve Amerikan senatörü Mc. Cai'nin devlet efkârıyla temaslarından hemen sonra Kore'ye 4500 kişilik bir silahlı kuvvet gönderme kararını vermiş bulunuyor. Hükumetce her ne kadar bu kararın B.M.'e karşı girişilen taahhütleri yerine getirmek üzere verildiği ifade edilmiş ise de, bu kararın verilişi, hem Türk anayasasına hem de B.M. anayasasına aykırıdır. Zira B.M. anayasasının 43. maddesi, bu kurala dahil olan memleketlerin herhangi bir ihtilafa silahlı olarak müdahaleleri için önceden bazı hususi anlaşmalar mevcudiyetini şart koşmuştur. Oysa ki Türk Milleti ile B.M. arasında bu hususta herhangi bir hususi anlaşma mevcut değildir. Bundan mâda yine B.M. anayasasının adı geçen maddesi gereğince bu hususi anlaşmaların, imzalayan devletler tarafından her birinin anayasa usulleri gereğince tasdik edilmesi lazım gelmektedir. Görülüyor ki, hükumet silahlı kuvvetler göndermek şöyle dursun, bu hususta yapacağı herhangi bir anlaşmayı dahi TBMM'nin tasdikinden geçirmek mecburiyetindedir. Türkiye hükumeti Kore'ye kara askeri gönderme kararıyla açıkça belirtilmemiş olmakla beraber, bir harp ilânı kararı vermiştir. Halbuki Türk anayasası gereğince, harp ilân etmek yetkisi münhasıran TBMM'ne ait bulunduğundan hükumet memleketin istikbali ve güvencesi bakımından fevkâlade tehlikeli olan bu kararı vermekle selahiyetlerinin hududuna tecavüz etmiş, anayasa hükümlerine riayet etmemiş bulunmaktadır. Türk Barışseverler Cemiyeti, bütün barışçı Türk halkının şu andaki en samimi hissine tercüman olduğu kanaatiyle, Türkiye'nin Kore'deki silahlı ihtilafa bu şekilde fiilen iştirak edecek yerde, Hindistan hükumetinin yaptığı, barış yolu ile yapılacak teşebbüslerle bu harbin durdurulmasına ve dünya barışının tehlikeden kurtarılmasına çahşmasını diler. Cemiyetimiz, yüksek makamınızın hükumetin milli menfaatlerimize B.M. anayasasına aykırı olan kararını bir an önce iptal etmesi için TBMM'ni fevkâlade toplantıya davet edeceği ümit ve temennileriyle derin saygılarını arz ve takdim eder.

Başkan
Dr. Behice Boran

Genel Sekreter
Adnan Cemgil

Not: Derginin tarihi 1 Ağustos 1950. Bu bildiri üzerine dernek ve dergi kapatılmıştır.

Türkiye'nin katılamama nedeni; çok alışılmış bir taktik ile barış için olan mücadelenin bir komünist mücadelesi olarak gösterilmiş olmasıdır. Oysa, her ülkeden katılan delegelerin dallarına gözatılırsa, bunlar arasında dünyanın, nobel ödülü kazanmış en büyük bilim adamları, profesörleri, hukukçuları, devlet adamlarının bulunduğu görülür.

□ Barışseverler Cemiyeti ne gibi etkinliklerde bulundu, kapatılmasının nedenleri nelerdi?.

■ Barışseverler Cemiyeti, 15 Nisan 1950'de yani DP iktidarından az önce kurulmuş ve bir de "Barış Dergisi" çıkarmaya başlamıştır. Derneğin Genel Başkanı Dr. Behice Boran, genel sekreteri ise Adnan Cemgil'dir. Bu faaliyet 1 Ağustos 1950'ye, yani DP iktidarı dönemine kadar sürmüştür.

DP iktidarının Anayasa'ya aykırı olarak, yani meclisten karar almadan Kore'ye asker yollaması üzerine Barış Dergisi'nin son sayısında "Kore Nere?" diye bir kapak yapılmış ve aynı dergide Barışseverler Cemiyeti'nin TBMM'ye çektiği telgraf yer almıştır. Bu telgrafta hem TBMM'den karar geçmeden Türk askerlerini yabancı ülkelere savaşa yollanamayacağı açıklanmış, hem

Barış işçisi

15 Nisan 1950 tarihli Barış Dergisi'nden

de Birleşmiş Milletler Anayasası'nın 43. maddesine göre silahlı müdahaleler için bazı anlaşmalara katılmak şartının olduğu belirtilmiştir bu anlaşmalara Türkiye katılmamıştı. Katılması için de yine TBMM'de meselenin tartışılması gerekirdi. Bu, işin hukuksal yönüdür. Politik yönü ise, DP bütünleşinin ABD'den destek ve para yardımı alma politikası güttüğündenböyle bir yola gitmeksizdir. Sonuçta, Türkiye Barışseverler Cemiyeti kapatılmış ve üyeleri de hapisanelere atılmıştır. 10 yıl süren bir baskı rejimi devam etmiştir. Türkiye'de DP baskı rejimi, değil sokun, CHP'nin dahi söz söylemesine izin vermemiş, İsmet İnönü'nün TBMM konuşmalarını bile yasaklamıştır.

Türkiye'de 27 Mayıs 1960 ile yeni bir dönem, bir yıl sonra da yeni bir anayasa meydana gelmiştir. Bir özgürlükler rejimi kurulmuştur Bu özgürlükler rejimi içinde emekli birbüyükelçi olan Mahmut Dikerdem'in yönetiminde Türk Barış Derneği kurulmuştur. Bu dernek de, bilindiği gibi, 12 Eylül'den sonra aşağı yukarı aynı nedenlerle mahkemeye verilmiştir. Mahkeme hala devam ettiğinden bu konuda başka birşey söylememe hukuken olanak yok.

Barış Derneği, organik olarak ilk derneğin devamı olmasa bile, düşünce olarak o derneğin devamıdır. Barış için mücadele bir bütündür. Dünya çapında bir mücadeledir. Ve şüphesiz, barış taraftan olanlar dünya halklarıdır Savaş taraftarı olanlar, kesinlikle savaştan kâr edenler yani savaş sanayii, imalatı yapanlar, çok uluslu tekellerdir. Bu, tartışılması dahi abes kaçan bir gerçektir.

□ Barışseverler Cemiyeti dönemini nasıl etkiledi?

■ Ne yazık ki bu iki derneğin de çalışmaları halka inmeden susturulmuştur. Birincisi, birkaç ay ve DP iktidarına geçiş döneminde oluşmuş, Kore Savaşı'nda son bulmuştur. İkincisi Türkiye'de bazı güçlerin bilinçli olarak anarşiyi körüklediği bir dönemde oluşmuş ve 12 Eylül darbesi ile son bulmuştur. İkisi de Türkiye'nin çok kritik dönemlerinde meydana gelmişler ve ikisi de halka malolabilecek bir ortamda gelişmemişlerdir.

Zaten şunu da söylemeliyiz ki, anarşik olaylar 1962 de sağcı teröristler tarafından başlatılmıştır.Bu anarşik olayların tek amacı, 1961 anayasasını değiştirip işçi haklarını, insan haklarını kısıtlamaktır. Bu dönemde sol da anarşik olaylara katılmıştır. Fakat, hele başlangıçta, meşru savunma amacıyla katılmışlardır. 12 Mart'tan önce ölenleri incelersek; 27 sol görüşlü kişi öldürülmüş, buna karşılık biri Edebiyat Fakültesi'ne hücum ederken, diğeri de kendi hazırladığı bombanın elinde patlamasıyla sağcılardan sadece iki kişi ölmüştür. Oysa 12 Mart döneminde hapse atılanlar, işkence edilenler hep sol görüşlüler olmuştur. Ondan sonraki gelişmeler, ülkeyi herkesin tedirgin olduğu iç savaş eşiğine kadar getirmiştir. Fakat bu hareketi içerden ve dışardan körükleyenler 1961 Anayasası'nı istemeyenler, öncelikle AP, MHP, MSP ve onların arkasındaki emperyalist güçlerdir. Ayrı ayrı gruplara bölünmüş olan solcular da suçlar işlemişlerdir. Fakat iş, bir aşamadan sonra çığırından çıkmıştır. Zaten halkı tedirgin edip bir askeri rejim getirmek planı, Amerikan uzmanlarının uzun zamandan beri hazırladığı ve propagandasını yaptıkları bir plandır. Ve öyle bir durum yaratılmıştır ki, ordu dur deme gereğinde bırakılmıştır.

□ Başlangıcından son durumuna kadar Türkiye'deki barış mücadelesiniu uluslararası platformdaki yeri ne olmuştur.

■ Yukarıda da belirttiğim gibi, barış mücadelesi Türkiye'de komünizmle eşanlamlı tutulduğundan uluslararası herhangi bir etkinliği olamamıştır. Uluslararası platformda ancak bir dayanışmaolabilmiştir. Yani diğer ülkelerde, Barış Dernekleri'nin kapatılmasına karşı bir dayanışma olabilmiştir.

□ Barış Yılı'nda Türkiye'de yapılması gerekenler nelerdir?

■ Türkiye'de Barış Yılı'nda bence önde gelen çaba, bu dönemin yarattığı olumsuzlukları giderecek bir af çıkarmaktır. Aşağı yukarı tüm partiler, 'anayasa affın kapsamı üzerine etkilidir, engelleyicidir' diyorlar. Ben buna inanmıyorum. Çünkü anayasayı değiştirmek meclisin yetkisi içindedir. Meclis anayasayı bu yönde değiştirirse ve cumhurbaşkanı bunu kabul ederse veya en sonunda referanduma gidilirse bu iş yapılabilir. Olmayacak bir şey değildir. Geniş bir affa gidilmesi, siyasi davaların bu kapsama kesinlikle alınması gerekildir. Düşünce suçu insan haklarına ters düşen bir kavramdır. Türkiye'nin bu yolda imzaladığı uluslararası anlaşmalar, anayasadan daha üstlindir.

Anayasayı değiştirmeden de çok şey yapılabilir. Örneğin Ceza Kanunu'nun bazı maddelerini değiştirmek meclisin elindedir. Ceza Kanunu'nun o maddeleri değiştirilirse davaların bir çoğu düşer.

Sonra barışla direk ilgili olan bir konu, kamu kuruluşlarında çalışacak insanlarda aranan özellikler. Bunlar mantık çerçevesini aşmaktadır. Akrabalıklar, tanıdıklıklar, ahbaplıklar suç olmaktadır. Ve daha da ilginci, düşman devletlerle ilişkiler sözkonusu olmaktadır. Benim bildiğim, hukuken Türkiye'nin düşman devleti yoktur. En yüksek devlet otoriteleri, Sovyetler Birliği ve Çin de dahil olmak üzere tüm dünya memleketlerine gitmektedirler. Düşman devlet diye bir tanım yoktur. Olsa olsa savaş halinde olunan bir devlet bu kapsama alınabilir. Bu da barışa kadar sürecek geçici bir durumdur.

Tüm bu nedenlerle, kavram bakımından, barıştan, barışçıl dünyadan ve özgürlüklerden bu derece uzağız.

Azgelişmiş Ü

Silah Sanayii ve Barış

Tufan Aydın

TBMM'de geçtiğimiz yılın son aylarında, sessiz sedasız bir yasa geçti. Savunma Sanayiinin kurulmasına ilişkin olan bu yasanın kabul edilmesinden sonra gazetelerde sık sık yabancı silah şirketlerinin ülkemizde yatırım yapmaya istekli olduğu yolunda haberlerle karşılaşmaya başladık. Söz konusu haberlere göre, şimdilik General Motors, General Dynamics, General Electric, Westinghouse (ABD); Alwis, Westland, Royal Drdnance, Gec-Marconi (İng.); Klaus-Maffei, Dornier (F. Alm.) gibi yabancı silah şirketleri, ülkemizde ortak silah sanayii kurma konusunda teklifte bulundular. Bu teklifleri olumlu karşılayan MKE, ASELSAN gibi bazı devlet kuruluşlarının yanı sıra, Sabancı Holding, ENKA, Asil Nadir gibi özel şirketler de bu işe "tav" görünmekteler.

Burada, son yıllarda giderek yaygın bir olgu haline gelen azgelişmiş ülkelerde (agü) silah sanayii kurulmasını tartışmak istiyoruz.

META OLARAK SİLAH VE ASKERİ-ENDÜSTRİYEL KOMPLEKS

Kapitalizmde silahın salt silah olmasının yanı sıra, "meta" olması giderek çok daha fazla geçerli olmuş, ve çağımızda silah, en büyük sanayi sektörü haline gelmiştir. Silahın, bu şekilde büyük bir sanayii haline gelmesi, özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası oluşan Soğuk Savaş ortamı ve kurulan askeri paktlar nedeniyle, kapitalist dünyada silaha talebin sürekli büyümesi ve silahlanma harcamalarının sabit bir harcama olması ile mümkün oldu. Silah sanayiinin merkezi olan ABD'de, 1920 ve 1930'ların basit silah şirketlerinin dev şirketlere dönüşmesi ve bu alanı karlı gören büyük tekellerin silah alanına girmesi ile büyük silah sanayii meydana gelmiştir. Ancak günümüzdeki gücüne ulaşmasının temel nedeni, söz konusu silah tekellerinin devletle daha fazla içiçe geçmesi ve uluslararasılaşmasıdır.

Reagan Yönetimini iktidara getirebilecek denli güçlenen ve başını Californiа oligarşisinin çektiği, bugün dünyada askeri-endüstriyel kompleks haline gelen bu tekeller, Reagan'a yaptıkları yardımın karşılığını fazlasıyla almışlardır. Askeri-endüstriyel kompleksin kârlarını artırabilmeleri için devlet olanakları seferber edilmiş ve silah pazarının

lkelerde

genişletilmesi için dünya barışını sarsmak pahasına önemli girişimler uygulamaya konulmuştur. Bunlardan birincisi, 1970'lerin başından bu yana süregelen, aym bloktaki gelişmiş kapitalist ülkelerin ortak silah yapım girişimleridir. Askeri-endüstriyel kompleksin uluslararası laşması diye isimlendirilebilen bu durum, kompleksin bugünkü etkinliğinin en önemli etmenlerinden biridir. ABD Yönetimi, bu konuda müttefiklerine, "askeri açıdan güçlü olabilmenin, askeri harcamaları tüm müttefiklerin paylaşması gerektiğini" kabul ettirerek, başta F.Almanya ve Japonya olmak üzere, diğer gelişmiş kapitalist ülkeleri seferber etmeyi başarmıştır. Ve bugün, Batı Avrupa'da askeri sanayii giderek güçlenmektedir. Örneğin, bugün ABD tekellerinin işbirliği yaptığı Messerschimitt-Bölkan-Blohm, Dornier, Krauss-Maffei (F.Alm.); Mitsubishi, Kamasaki, Ishihamajima-Harima (Japonya) büyük askeri tekeller var.

Askeri pazarın genişletilmesi konusunda, kompleksin ikinci önemli girişimi, Yıldız Savaşları olarak adlandırılan projedir. Mevcut teknoloji ile silahlanın modernizasyonunun sınırlarına dayanma "tehlikesi", silah tekellerinin silahlanma yarışını uzaya kaydırmalarını getirmiştir. Önümüzdeki yılın askeri bütçesinin 1984'e kıyasla yaklaşık 140 milyar dolar fazla olması ve sadece bu projenin araştırma masrafı için 32 milyar dolar ayrılması, Yıldız Savaşlarına verilen önemin ne kadar büyük olduğunu göstermek için yeterli sanırız.

AGÜ'DE SİLAH SANAYİİ KURULMASI

Askeri pazarın genişletilmesi yolundaki bir diğer girişim ise, askeri-endüstriyel kompleksin uluslararasılaşması çerçevesinde de ele alınabilecek, azgelişmiş kapitalist ülkelerde silah üretiminin yapılmasıdır. Askeri-endüstriyel kompleksin kapitalist dünyadaki hakimiyetini sağlamak için dayatılan yeni uluslararası işbölümü çerçevesinde gündeme getirilen bu durum, genellikle silah ticareti ve yardım anlaşmaları bağlamında silah sorunları çözümlenmeye çalışılan AGÜ'leri, silah üretimine güdüleyici en önemli etmendir. İdeolojik olarak, bağımsızlığın önkoşulunun ulusal silah sanayii olduğu yolundaki yaklaşımlar ve giderek artan "dış düşman" tehditleri, AGÜ'lerin ikna edilmesinde ve AGÜ yöneticilerinin de halklarına gerekçe göstermelerinde kullanılmıştır. 1970'li yılların başlarında, yalnızca 30 AGÜ silah üretiminde bulunurken, bugün bu rakam yüzlere ulaşmıştır. Bu ülkelerin başında Brezilya, Arjantin, G.Afrika, İsrail, G.Kore, Endonezya, Mısır, Filipinler, Tayvan, Singapur gibi "güvenilir" ülkeler gelmekte.

Özünde, AGÜ'lerde silah sanayiinin kuruluşu, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki silah tekellerinin, kendi ülkelerinde eskiyen teknolojiyi ya da çeşitli nedenlerle ülkelerinde üretmeye gerek görmedikleri teknolojiyi ihraç etmeleri temeline dayanmakta. Bunun yanı sıra, kurulan sanayiinin birçok hammaddesinin, teknik donanımının, vasıflı personel gereksiniminin silah ihracatçısı ülkelerce sağlanması, AGÜ'lerde silah sanayii kurulmasının askeri-endüstriyel komplekse daha fazla bağımlılığa neden olduğu görülür. Sonuçta baktığımızda, AGÜ'lerde silah üretiminin temel olarak çok uluslu silah şirketlerinin satın alma ve/veya alt kuruluş olma ya da ortak olması biçiminde yapılması söz konusu. Bu bağlamda AGÜ'lerdeki silah üretimi, varolan uluslararası ekonomik düzenin kurallarının dışına çıkılmaması değil, tersine daha fazla bütünleşmesi anlamına gelmekte. O halde "ulusal" olduğu iddia edilen silah üretimi, silah ticareti oluşan bağımlılıktan pek farklı olmuyor, bu koşullarda. Bu konuda en bağımsız silah üreticisi olduğu söylenen İsrail ve G.Afrika'nın bile, gerek sanayileşme, gerekse teknolojik düzey bakımından gelişmiş kapitalist ülkelerin düzeyinden çok geride olmaları nedeniyle, gerçek anlamda "ulusal" silah sanayii kuramamaları bir başka kanıt. Örneğin, TAM Arjantin tankı, F.Alman Thyssen-Henschell; Cascavel Brezilya zırhlı aracı, F.Alman Diesel ve Fransız-Belçika şirketleri; Singapur askeri uçakları Lockheed aircraft şirketlerinin lisansları ya da ortaklıkları ile yapılmakta.

AGÜ'LERDE SİLAH SANAYİİNİN OLUMSUZ ETKİLERİ

AGÜ'lerde silah sanayiinin olumsuzluğu sadece ulusal olamayacağı yolunda değil. Herşeyden önce zaten yetersiz olan ülke kaynaklarını, akılcı olmayan yönde tüketmektedir. Silah için çok geniş üretim kompleksleri kurulmasına karşın, ülkenin üretim yapısına herhangi bir katkısı söz konusu değil. Aksine, sanayiinin özel yapısı nedeniyle dışa bağımlılığı artırması ve ülkenin döviz dengesini bozması sonucunu doğurmakta. (Bu konuda petrol ihraç eden ülkeleri istisna kabul edebiliriz) İşte Arjantin, işte Brezilya Silah sanayiini ilk kuran AGÜ'lerin başında gelmeleri, dış borçlarını ödeyemeyerek iflas eden ilk ülkeler olmaları bir tesadüf değil, sanırız. Ayrıca, ülkenin sanayileşmesini tek yanlı şekle sokarak, iyice bozması da, silah sanayiinin bir diğer olumsuzluğu. Ülkenin gereksinim duyduğu ve koşullarının elverdiği bir sanayileşme yerine, dışa daha bağımlı, yatırım ve insangücü dengelerini diğer sektörler zararına bozacak bir model işlerlik kazanmakta. Üstelik, genellikle AGÜ'ler, silah sanayiini, ağır sanayiinin ve imalat sanayiinin silah üretimi açısından vazgeçilmez önemde olacak bazı kollarını kurmadan (alet yapan makineler, metalurji, elektronik, vb) kurmaya kalkması girişimin ciddiyetini baştan engelleyen bir etmen.

Tüm bunların yanı sıra, ülkenin alt yapı yatırımlarının, silah üretiminin gereksinimlerine göre belirlenmesi; çevre kirlenmesine yol açacağı; sosyal harcamaların kısılmasına neden olacağı diğer olumsuzluklar.

SİLAH ÜRETİMİ DEMOKRASİ VE BARIŞ

Askeri üretim yapan tekellerin yapısı incelendiğinde, her üretimde kapitalizm koşullarında olduğu gibi, karlılığın sürekli olmasının üretime talebin sürekli kılınması ile bağlantılı olduğu görülür. Ancak, silah üretiminde talebin sürekli yüksek tutulması, ürünün yani silahın bir şekilde kullanılmasını ya da her an kullanılmak üzere depolanmasını zorunlu kılar. Bu da ancak, ülkelerin en azından- komşu ülkelerle savaş ya da gerginlik ortamı içinde bulunması ile mümkündür. Dolayısı ile, genelde silahlanma, özelde silah üretimi barışın önündeki en büyük engeldir. Artık insanlar eskisi kadar, barış için askeri yönden daha güçlü olmak gerektiği gibi, "caydırıcılık" masallarına inanmıyorlar. Bugün, silah konusunda ülkelerin talebinin yüksek tutulması ancak uluslararası gerginliğin sürmesi ile mümkün olabilmekte. Öyleyse, bugün hiçbir silah şirketinin, herhangi bir ülkeye silah yatırımı yaparken, sadece o ülkeye, "ulusal" silah sanayiini kurmak için yardım etme gerekçesini göstermesi, gülünçlükten öte birşey olsa gerek. Kanıt mı? Her ne kadar nükleer savaş çıkmıyorsa da, çıkan bölgesel savaşlara bakmak yeterli aydınlık sağlıyor bizlere: 1979 ve 1980 ve 1980'de 18, 1983'de 13 bölgesel savaş çıkmasının başkaca bir anlamı var mı?

Uluslararası düzeyde gerginliğin genelgeçer bir hal alması, ülkeler düzeyinde, salt diğerülkelerle olan iyi ilişkileri zedelemekle kalmamakta, aynı zamanda, belki daha fazla olarak, ülke içi barışı zedeleyici, demokrasiyi daraltıcı etkiler yapmakta. Öncelikle, bir ülkenin komşuları ile savaş ya da gerginlik halini yaşaması ülke içinde demokratik hakların, "olağanüstü" koşullar gerekçe gösterilerek daraltılmasını getirmekte. Yine gerek silah üretimi, gerekse genel silah harcamaları şeklinde olsun askeri bütçenin kabarması, mutlak ve mutlak sosyal bütçenin kısılmasına malolmakta. Silahların çıkar çevrelerine önemli karlar sağlıyor olması ve silahın "silah" olarak birikmesi, söz konusu çıkar çevrelerinin savaşı istemeyen güçlerin ülke içinde bulunmasına tahammüllerini azaltmakta. Aynı çıkar çevreleri, sosyal gereksinimlerin artışını talep eden kitlelerin demokratik taleplerini de kısıtlamalıdırlar ki, askeri karların ardı kesilmesin. Öyle ise, tüm bunların biraraya gelmesi, herhalde demokrasi ile bağdaşır bir durum değil. Nitekim, önemli silah üreticisi AGÜ'lere bakıldığında bu yargımızda hiç de haksız olmadığımız kanılanmakta: Arjantin, Brezilya, Filipinler, Singapur, G. Afrika, vb. Bu ülkelerde demokrasi ne kadar var?

Nerden başladık nereye geldik. Ama bir gerçek var ki, bugün herhangi bir ülkede-özellikle AGÜ'lerde-silaha harcanan her kuruş, binlerce insanın savaşta ya da barışta ölmesine harcanıyor demektir. Kapitalist dünyada sürmekte olan ekonominin askerileşmesi olgusu ise, yukarda belirtilen olgunun yaygınlaşması anlamına geldiğinden, dünya barışı ve demokrasinin en büyük düşmanıdır. Öyleyse, bizler barış ve demokrasiyi gerçekten istiyorsak ve onu savunuyorsak, herşeyden önce, somut olarak, silah tekellerine ve ekonominin askerileşmesine hayır demeliyiz.

şair ruhlu padişahlardan, şanlı fetih öykülerine

BARIŞ EĞİTİMİ

Yasemin Çongar
Hatay Dumlupınar

"ABD'de çocuklar için 'tabanca ve tüfek kullanma semineri' düzenlendi. Houston-Teksas/. Önümüzdeki yaz tatilinde Houston'da ilkokulda okuyan çocukların katılabilecekleri 'tabanca ve tüfek kullanma semineri' düzenlendi.

Seminerde, çocukların tabanca ve tüfekle atış yeteneklerinin geliştirilmesinin amaçlandığı belirtiliyor. Uygulamalı dersler sırasında çocuklar, alçıdan yapılmış güvercinlere ateş açacaklar. Yetkililer, 'çocukların hoşuna gidecek bir seminer düzenlenmesini amaçladıklarını' kaydederek çocukların tabanca ve tüfekleri emniyetli bir biçimde kullanmayı bilmeleri gerektiğini ifade ettiler."[1]

Yukarıdaki kısa alıntı, yalnızca yazımızın üzerine kurulacağı temel yapıyı belirlemekle kalmıyor; aynı zamanda, çağımızda giderek daha çok önem kazanan savaş ve barış sorununun ortaya konulması ve çözümü yolunda somut birtakım ipuçları edinmemizi de sağlıyor. Çünkü yine aynı alıntı, her yirmi dört dakikada bir öldürme, her on saniyede bir soygun ve her yedi saniyede bir tecavüz olayının meydana geldiği ve isteyen herkesin peynir-ekmek alır gibi mağazalardan silah satın alabildiği, 50 milyon kişinin evinde serbestçe silah bulundurduğu[2] bir ülkede, silahlanma, öldürme ve savaş kavramlarının gencecik beyinlere nasıl kazınmaya, yerleştirilmeye çalışıldığının somut bir kanıtıdır.

Böyle somut bir saptamanın yapılabilmesi, ders kitapları, basın ve kitle iletişim araçlarının yaşama karşı tavır alış konusunda nasıl bir yanlış bilinç laşıyabileceklerini göstermekle kalmıyor. Yanı sıra, insan yaşamına karşı olmanın, yıkımın, savaşın —hem de barışın simgesi olan güvercinin atış talimlerinde hedef olarak kullanılmasıyla— öğretilmesi olgusundan hareketle, barışın ve barış içinde birarada yaşama bilincinin de insanlara öğretilebileceği gerçeğinin, giderek günümüzde bunun bir zorunluluk olduğunun ayırdına varmamızı da sağlıyor.

Yukarıda örneklerini verdiğimiz türden bir "eğitimin" etkileri, bu eğitimden geçmiş insanların, erişkin yaşlara geldiklerinde ellerinde hâlâ mısır patlağı ve cola'larıyla, karşısında saatlerce oturdukları TV ekranından, kendi ülkelerinde ya da dünyanın herhangi bir yerinde, ellerinde güvercin resimli pankart ve afişleriyle savaş karşıtı gösteriler düzenleyen insanlara küfür ve lanetler yağdırabilmeleri gerçeğinde somutlanıyor olmalı. İşte o zaman da, bu ve benzeri kışkırtmalara, koşullandırmalara "alternatif" oluşturabilecek bir bilinçlendirmenin gerekliliği tüm çıplaklığı ile kendini gösteriyor.

DERS KİTAPLARI NE DİYOR?

Savaşın, saldırganlığın insanlara eğitim yoluyla benimsetilmesi olgusunu irdelemek gerekirse, sanırız buna okullarda okutulan ders kitaplarından başlamak gerekir. Hele, salt bizim gibi geriburaktırılmış toplumlarda değil, gelişmiş kimi toplumlar da bile ders kitaplarının içerdikleri birçok eksik, yanlış ve çağdışı/gerici unsura karşın, eğitimin temel aracı olma işlevini yitirmedikleri gözönüne alınırsa. Bu işlevin ardındaki en yalın gerçek ise, skolastik eğitimin, özel olarak da ders kitaplarının egemen ideolojiyi yansıttığıdır. Buradan yola çıkarak, ders kitaplarında yazılı olmayan bilgilerin bizim öğrenmemizin istenmediği bilgiler olduğu, yapılan yorumların da bizim düşüncelerimizi istenen yönde biçimlendirme amacını taşıdığı sonucuna varabiliriz. Türkiye'deki ders kitaplarının da bu genel doğrular dışına çıkmadığı açıktır. Aşağıda sıralayacağımız bir dizi örnek, bunun en somut kanıtı. Kaldı ki, böylesi bir örnekleme için fazlaca uğraşmaya da gerek kalmıyor. 1985 Türkiye'sindeki ders kitaplarından —hele son "seferberlikte" yazdırılanlardan— birini'n kapağını aratamak yetiyor.

Bir örnek de "İç İsyanlar" konusundan. (Bu, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünün nedenlerini, kısaca onun varoluşunun, dayandığı sömürü ve baskı düzeninin neden çözülmek zorunda kaldığını en çarpıcı şekilde somutlayabilecek ve bu nedenle de ders kitaplarında en kısa ve en hamasi sözlerle geçiştirilen konulardan biridir.)

"Osmanlı İmparatorluğu'nda daha önce de isyanlar çıkmıştı. Fakat, o zaman ordu çok kuvvetli ve disiplinli idi. Devlet teşkilatı düzenli, başta bulunanlar değerli ve yetenekli kimselerdi. Onun için ayaklanmalar kolaylıkla bastırıldı."[5]

Yine aynı kitaptan, diğer bir alıntı ise "Islahat Hareketleri" başlıklı bölümden:

"Genç Osman (II. Osman):1618' de padişah olduğu zaman 15 yaşında idi. İyi bir eğitim ve öğretim görmüştü. Temiz yürekle ıslahat yapmak istedi."[6]

"Değerli" padişahlar yüzünden kolaylıkla bastırılan isyanlardan, temiz yürekle ıslahat yapmak isteyen padişahlara... tüm bu alıntılar aslında sıradan örneklerdir, yoksa kitabın kendisinin "alıntı" olduğunu belirtmek gerekir.

BİR TARİH ANLAYIŞI VE ARDINDAKİ AMAÇ

Tüm bu alıntıları neden yaptık?

Bu sorunun yanıtı çağımızda savaş tehlikesi ve barış içinde birarada yaşama sorununun tarih bilinci kavramıyla çok yakın ilintili olması gerçeğinde yatmaktadır. Açıktır ki, barışçı bilinçlenmenin ve barış savaşımının önüne koyulan en büyük tarihin genç kuşaklara yanlış ve çarpıtılmış biçimiyle aktarılması, engellerden biridir. Geçmişte yaşanmış olayların ardındaki sosyal, ekonomik, politik etkenleri gösterme kaçınan ve tarihi sadece yer ve zaman belirterek, yaşananların —egemen ideoloji tarafından yeniden biçimlenmiş haliyle— kronolojik bir sıralamaya indirgenmesi olarak kabul eden bir anlayış, her şeyden önce bilgilenme sürecinin yolunu tıkayarak barış savaşımını sekteye uğratır. Olayların neden ve sonuçlarını "şair ruhlu" hükümdarların kişilik ve yeteneklerine mal etmek, emperyalizmin en yalın birer örneğini oluşturan saldırı ve işgalleri "şanlı" fetih öykülerine dönüştürmek, savaşkanlığı ve kan dökücülüğü soyumuzun değerini yükselten bir erdem olarak tanıtmak... işte tüm bunlar bilinçli bir seçim sonucu yapılan çarpıtmalardır. Kapağında, tarihte hep kurulduğu söylenen, ama nedense, nerede ve ne zaman kurulduğu ve kurucularının niçin "Türk" olarak adlandırıldığı hiçbir bilimsel açıklamaya dayandırılamayan 16 devleti vurgulayan bir "Milli Tarih" kitabında, rönesansın, barutun, matbaanın bulunuşunun, bilim ve kültür alanında yapılan önemli atılımların 5-6 sayfa ile geçiştirilmiş olması da ayrıca ilginç bir noktadır ve yine aynı tarih anlayışının bir yansımasıdır.

Ve böyle bir eğitim düzeninin tarih kitabında 11-12 yaşındaki çocuklara verilen; yanlışlarla, eksikliklerle, çarpıtılmış bilgilerle dolu ve toplumsal yaşamı bugünüyle, yarınıyla doğru kavramaya yönelik hiç bir ipucu taşımayan, deyim yerindeyse bir tarihi bilinci değil, bilinçle oluşturulmuş bir tarih bilinçsizliğidir.

Bir burada, Ortaokul 2 "Milli Tarih" ders kitabından aldıklarımızla yetineceğiz.

İlk örneğimiz, "Yavuz Sultan Selim'in Kişiliği" başlıklı paragraftan: "Yavuz Sultan Selim, Osmanlı padişahlarının en büyüklerinden biridir. Kısa süren hükümdarlığı sırasında çeşitli yönlerden değerini ortaya koymuştur. Yavuz Sultan Selim, başarılı bir padişahtı; devlet işlerinde programla hareket ederdi. Bilgin ve sanatkarlara gereken değeri verir, onlarla konuşmaktan hoşlanırdı. Sadeliği severdi. Komutanlıkta deha sahibiydi. Adalete çok önem verirdi. Hazinenin dolu olmasına dikkat ederdi. Devrinde, devletin hazinesi dolu olmuştur. Şairdi. Bir de divanı vardır."[3]

Yavuz Sultan Selim'in, çağdaş bir eğitimde ders kitaplarına girmesinin gerekli'p gerekmediği tartışması bir yana, eğer girecekse dünya tarihçilerinin gözünden kaçmayan diğer bazı yönlerinin de vurgulanması gerekirdi. Tek tümceyle özetlenecek olursa, "büyük", "değerli", "başarılı", "programlı", salt bilginlere değer verdiği yetmezmiş gibi bir de onlarla konuşan, "sade", "deha sahibi" ve "şair", üstelik "adalete de çok önem veren" bu padişahın tahta çıkar çıkmaz anasını, babasını, kardeşlerini, akrabalarını öldürttüğü ve buna ek olarak da, Anadolu'da yaşayan binlerce insanı kılıçtan geçirdiği gerçeği unutulmuştur. Osmanlı padişahlarının en büyüklerinden biri olduğu söylenen bu kişinin, "gazaba geldi mi en yakın akrabalarına da, düşmana da, günahsız insanlara da aynı şiddetle davranı'dığını" biz, yabancı tarihçilerin yazdıklarından öğreniyoruz.[4]

Tarihi böylesine rahatlıkla yontup biçebilen bir anlayışın savaş-barış sorununa yaklaşımı nasıl olacaktır? Lise öğrencilerinin asker selamı vererek başladıkları bir Milli Güvenlik dersinde, savaşı bir "sanat" olarak tanımlayan kafa yapısının, ilkokul birinci sınıftan lise son sınıfa dek okutulan kitapların hiçbirinde barış kavramından sözetmemesi, bir savaşın sonuçlarını "müttefiklerimiz yenilince biz de yenik sayıldık" ilkelliğinde değerlendirmesi bu konuda bir fikir verebilir.

Okul sıralarında, ders kitaplarından öğrenilen bilgilerin gençlerin dünyayı kavrama yeteneklerini, olaylara yaklaşım biçimlerini ve ileride yapacakları, siyasal, toplumsal, yaşamsal seçimi nasıl etkileyebileceğini de, yine çocuklara güvercinlere ateş etmeyi öğreten ülkenin deneyimlerine bakarak anlayabiliriz. ABD'de ders kitaplarında savaş ve barış konularının nasıl işlendiğine ilişkin yapılan bir inceleme sonucunda, ortaöğretimde okutulan toplam 11 sosyal bilgiler/tarih ders kitabından hiçbirisinde savaşın sınıfsal ve emperyalist niteliğinden sözedilmediği görülmüş. Bu kitaplarda, ABD'nin Vietnam'a saldırısına getirilen tek eleştirinin, bu savaşın ABD bütçesine getirdiği mali yük konusuyla sınırlı kalması da ilgi çekici. Ne savaşın haksızlığından, ne Vietnam halkına verdiği büyük zarar ve derin acılardan, ne de ABD'nin silah tekellerine kazandırdığı milyarlardan sözedilmiş. İncelenen 11 kitaptan dokuzunda Hiroşima ve Nagasaki'ye atom bombası atılmasının öyküsü anlatılırken, nükleer silah kullanımının insanlığı içine attığı tehlikeden tek bir satırla da olsa sözedilmiyor. 11 kitaptan üçü de atom bombası kullanımını, İkinci Dünya Savaşı'nın sona erdirilmesine neden olan "haklı ve yerinde" bir eylem olarak gösteriyor.

Halkların faşizme karşı ortak savaşımının zaferi ile sonuçlanan İkinci Dünya Savaşı'nı barış için bir "ders" olarak gençlere anlatıp, halkların barış yolunda anti-emperyalist dayanışmasının altını çizmek dururken, on milyonlarca insana ölüm ve büyük acılar getiren bu savaşı, ilimüyle insanlık dışı, yaşam karşıtı bir eylemin "bahanesi" olarak göstermek tarihi çarpıtmanın en çirkin, en haksız bir biçimi olsa gerek.

Hiç kuşkusuz, Amerikan yönetimi bu çarpıtmayla etkilerini biçmeyi de hesaplamıştır. Ve bugün, silahları, askerleriyle dünyanın dört yanındaki savaşlara katılan, ancak kendi topraklarında bir Kuzey-Güney savaşı dışında hiçbir çatışma yaşamayan bu ülkenin gençleri, savaşın acılarını kavrayabilme yeteneğinden yoksunlarsa, Grenada gibi bir adanın işgalini "sevinçle" karşılayabiliyorlarsa ve Ronald Reagan gibi silahlanma yanlısı, "savaşçı" bir başkanın görev süresinin dört yıl daha uzamasına neden olan oyların yüzde 60'ı gençlerden gelmişse, biçilen ekin, alman ürün meydandadır. Yarar yerine zarar, verim yerine kırım, yaşam yerine ölüm getiren bir üründür bu.

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA NE VAR?

Gazete, TV, radyo gibi kitle iletişim araçlarının, barış bilincinin oluşturulmasındaki işlevleri de, ayrıca incelenmeye değer nitelikte görünüyor. Bunun başta gelen nedeni ise bu araçların yaygınlıkları ve yaygınlıkları ölçüsünde çok insanı kucaklayıp, etkileyebilme özellikleri.

Ders kitaplarını irdelerken sözünü ettiğimiz kimi çarpıtma ve yanlış bilinçlendirme örneklerini, kitle iletişim araçları için de rahatlıkla söylemek olanaklı. Bunlar da, tıpkı ders kitaplarının yaptığı gibi olayların ardındaki gerçekleri vermek yerine, onları çarpıtmak ve bu yöntemin teklemeye başladığı andan itibaren de milliyetçilik ve giderek şovenizmi öne sürerek aynı bilinçsizleştirme politikasına destek oluyorlar.

Hep bilinen örneklerdir: Bir spor karşılaşmasında başarılı olduktan sonra, "Yunanlıları devirdik", "Polonya'yı ezdik" ya da "Almanları ağlattık" türünden gazete başlıkları atılır, Türk takımı başarısız oldu mu da hemen, "şerefimiz iki paralık oldu", "anaların ağladı" ya da "biz adam olmayız" diye veryansın edilir. Birbirine bu denli karşıt iki anlayışı yansıtan bu "manşet ekolleri" aslında aynı kendine güvensizliğin, aynı benci'l ve duygusal kafa yapısının, aynı dar görüşün ürünü olmalıdır.

Kışkırtıcılığın bu "magazinel" yönü bir yana, aynı türden yaklaşımları resmi ideolojinin sözcüsü konumundaki televizyon ve radyodan da duymak olanaklıdır. Barış propagandası yapmaktan insanların yargılanmaya başladığı günlerde, en yetkili ağızlarca kürsülerden, bu ülkenin sanatçısı, yazarı, düşünürü de suçlanmamış mıydı? Karikatürcülerin "güvercinli karikatürler çizerek aynı suça katıldıkları" iddiası da henüz belleklerdedir. Yazımızın en başındaki örnekle, "Küçük Amerika" olma çabasındaki bir ülkede yaşayanların bu denli benzeşmesi ilginç değil mi? Ama bizim "küçüklüğümüz" kendisini, bu kez de çocuklarımıza ilkokullarda atış talimleri yaptıramamış olmakta göstermektedir.

"GURBETÇİ"NİN SINIFSAL ANLAMI

Yukarıda sıraladığımız manşetler benzeri "basit" ve "kaba" örnekler bir yana, bundan daha incelikli,çok daha iyi düşünülmüş ve bu anlamda çok önemli/zararlı çarpıtmalardan da burada sözetmek gerekir. Örneğin:

Her yıl Zonguldak'ta, kömür ocaklarında, yerin binlerce metre altında ihmalin (yani cinayetin) kurbanı olarak ya da baraj inşaatlarında, fabrikalarda iş kazaları sonucu yaşamını yitiren binlerce işçinin adı, televizyon, gazete ve radyolarımız için "şehit"tir. Bu bağlamda İstanbul surlarına yeşil bayrağı diken Ulubatlı Hasan ile, diğerleri kömür tozu ile dolmuş, işkazasına kurban gitmese bile ömrü ortalama 40-45 yılı geçmeyecek bir emekçi arasında resmi ideoloji açısından bir ayrım yoktur. Çünkü ikisi de bu topraklar için canlarını seve seve(!) feda etmişlerdir. Yine benzer şekilde, Federal Almanya'da, ya da diğer bazı Avrupa ülkelerinde çalışan işçilerimiz aynı görüş açısından "gurbetçi"dir. Sormak gerekir, nedir "gurbetçi"nin, "kurban"ın ya da "şehit"in sınıfsal anlamı? Bu sorunun yanıtını gazeteler, televizyon ya da radyo yoluyla kafası bu ve benzer sözcüklerle şekillenen insanların vermesi gerekir. Yanıt açıktır: Yoktur!

Yukarıdaki örnekler, "barış" sorunuyla doğrudan ilgisiz görünebilir Ancak bu örneklerin önemi, barış savaşımının bütün bir toplumsal savaşımdan ayrı düşünülemez, soyutlanamaz olmasında yatmaktadır. "Sömürülen"in yerini "fakir-fukara", "sömürücü"nün yerini "zengin" sözcüklerinin alacağı kadar kavramların içinin boşaltıldığı bir ortamda insanların sınıf bilincine varmaları ne denli güçse, barış bilincine varılması, giderek barış için savaşılması, tüm bunlar bir yana en basit demokratik talepler ve insan hakları için bile savaşımda bulunulamayacağı açıktır. Barış savaşımı, ancak insan hakları, bağımsızlık, demokrasi, toplumsal gelişme uğrundaki savaşımlarla birlikte yürüdüğü, düşünme, düşündüğünü söyleme, örgütlenme özgürlüğünün savunulduğu alanlarda gerçek bedelini bulabilir, daha ileri kazanımların yolunu açabilir.

BARIŞ EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Barış eğitimi, farklı toplumların ayrı renk ve inançtaki insanların barış içinde birarada yaşayabilecekleri bir ortamın yaratılması, savaşın yalnız olanaksız değil, düşünülemez olacağı bir toplumsal sisteme ulaşılması yolunda genç kuşaklara barış kavramının, barışçı düşüncenin ve barış mücadelesinin öğretilmesi olarak anlaşılmalıdır. Türkiye'de ve Türkiye gibi ülkelerde, egemen ideolojinin sömürüyü, savaşı ve kıyımı haklı göstermek, geçerli ve sürekli kılmak için okullardan kitle iletişim araçlarına tüm eğitim organlarını sonuna dek kullanabildiği gerçeği ise bize, barış bilincinin oluşturulabilmesi için "alternatif" bir eğitimin kurulması gerektiğini, böyle bir eğitimin üstleneceği sorumluluk ve yükümlülükleri daha açık biçimde göstermektedir.

Buradan hareketle, barış eğitimi, dünya barış hareketinin geçmişteki deneyimlerden aldığı güç ve kazanımlarla, barış mücadelesinin günümüzdeki aşamasında insanların bilincini barışa ve barış idealinin gerçekleşmesine engel olabilecek her türlü önyargı, koşullandırma ve baskıdan arındırmak anlamına gelir. Bu arınma sağlandığında, tüm insanların ortak özlemlerde buluşmaları kolaylaşacaktır.

Herşeyden önce ders kitaplarında tarihin ve toplumsal yaşamın doğru, eksiksiz anlatılması bir zorunluluktur. Sovyetler Birliği'nde ortaöğretimde okutulan sosyal bilgiler kitaplarında "barış ve barış içinde birarada yaşama" başlıklı bir üniteye yer verilmesi, Macaristan'da bundan birkaç yıl önce okul kitaplarında Osmanlı ve İkinci Dünya Savaşı'nı anlatan bölümlerin "anti-Türk" ve "anti-Alman" bir izlenim bırakması tümüyle engellenecek şekilde yeniden düzenlenmesi örnekleri anımsandığında, ders kitaplarında önyargıların, şoven duyguların aşılması ve barışın mutlaka açık biçimde tanımlanıp, dünyadaki barış mücadelesinin anlatılması gerektiği de ön plana çıkmaktadır.

Öte yandan, yalnızca sıcak savaşın olmamasını amaçlayan ve bu durumu "barış" olarak tanımlayan bir anlayış, sıcak savaşı tanımayan genç kuşakları "barış" içinde yaşadıkları yanılgısına düşürebilir, "ba-

rış" için yapılacak birşeyin kalmadığı düşünceşine kaptırabilir, hatta latincedeki sözcük kökenleri aynı da olsa, çağımızda tümüyle ayrımlaşmış olan "barış" ve "pasifizm" kavramlarının karıştırılmasına yol açabilir. Bu anlayışla sınırlı kalan, barış eğitiminin insanları pasifize etmesi, onları duyarsızlaştırması, yılgınlaştırması sözkonusu olur ki, savaş eğitiminin amaçları da bundan pek farklı değildir gerçekte.

Biz, barış eğitimi ile verilmesi gerekenlerin üç aşamada toplanabileceği görüşündeyiz. Bunlardan ilki, genç insanlara savaşın ne kötü, ne acı birşey olduğunu anlatacak, bu en basit, en yalın yoldan, savaş—karşıtı bir bilinç oluşturacak aşamadır. Bu aşamada, barış bilincine giden bu ilk adımda, insanların savaşa gönüllü katılmayı reddedecek bir duyarlık düzeyine erişmeleri hedeflenmelidir. Bu hedef barış mücadelesi için de bir temel oluşturacaktır. Barış eğitiminin ikinci aşamasın da getirilmesi gereken "mücadelecilik" ilkesidir. Genç beyinlere savaşın gerçek nedenleri, kimlerin işine yaradığı ve kimler tarafından, niçin kışkırtıldığı öğretilmelidir. Bu öğrenim, gençleri savaşa karşı mücadele etmeye, başka deyişle savaşa zorla götürülmeyi reddetmeye yöneltecek bir karşı-koyuş, direniş bilinci oluşturmayı hedefleyecektir. Barış eğitiminin, günümüzde mutlaka ulaştırılması gereken bir üçüncü aşama daha vardır ki, bu da anlatımını "örgütlülük" ilkesinde buluyor. Savaşa zorla götürülmeyi reddedecek bilinçteki, genç insanlara öğretilmesi gereken, insan haklarının, temel özgürlüklerin, demokrasinin, sosyal adaletin egemen olduğu bir toplum yaşamı ve tüm bunları da kapsayan bir barış ortamı kurma mücadelesinin başarıya ulaşmasının önkoşuludur. Yani savaşa karşı çıkan insanların savaşı engelleyebilecek güce erişmesi, onları bu güce eriştirecek yol konusunda doğru bir seçim yapmaları hedeflenmektedir. Çağımızda bu yol dünyadaki tüm barış güçlerinin, tüm barışsever insanların aydınlık bir gelecek, barışçı bir yaşam için örgütlü mücadelelerinden geçer.

Aynı zamanda barış mücadelesinin aşamalarını da yansıtan bu üç ilke, eğitim yoluyla gençlere kavratılıp, yaşama geçirildiğinde ise artık çağdaş, uygar insanın bilimde, sanatta, tüm kültürel alanlarda ve insanlıkta, sevgide, paylaşmada kendi kendisini nitel olarak sürekli geliştirebilmesine olanak sağlayacak ve yaşamın tüm birimlerinde, tüm yoğunluğuyla varolacak bir "barış" ortamının kurulması yolunda en önemli adım atılmış olacaktır. *Bu yol, sonu açık, aydınlık bir yoldur.*

1. 7 Mayıs 1981 tarihli ANKA Ajansı bülteninden aktaran Varlık Özdemek, Bilim ve Sanat Dergisi, sayı 9, sf.20.
2. Uygarlık Tarihi, Server Tanilli, Say Sayınları, Sf.128.
3. Milli Tarih, Ortaokul 2 sf. 46 Niyazi Akşit, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1985.
4. Türklerden Kalan, Georg Scheiber, Milliyet Yayınları, Sf.119.
5. Milli Tarih, Ortaokul 2, Sf.88.
6. Milli Tarih, Ortaokul 2, Sf.90.

BARIŞ SAVUNMALARINDAN

Barış Derneği hakkındaki soruşturma 12 Eylül tarihinden kısa bir süre sonra, 1980 yılı Ekim ayı içinde açıldı. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emriyle ilk başta yalnızca Barış Derneği tarafından yayımlanan bir bültene ilişkin olarak açılan ve tutuksuz sürdürülen soruşturmanın kapsamı daha sonra genişletildi. Barış Derneği'nin kuruluşundan itibaren tüm çalışmaları, yayınları vb. incelendi. Tüm yöneticilerin ifadeleri alındı. Barış Derneği'nin kurulmasından çok önceki tarihlerde, hâlâ Barış Derneği davası nedeniyle tutuklu bulunan bazı kişilerin henüz doğmamış oldukları tarihlerde Türkiye'de gerçekleştirilen barış hareketleri de soruşturmanın kapsamında sayıldı.

Soruşturmayı yürüten savcının üç kez değiştirilmesinden sonra, İstanbul Sıkıyönetim Savcılığı iki kez Askeri Mahkeme'ye Barış Derneği yöneticileri hakkında tutuklama kararı alınması için başvurdu. Ancak bu karar üçüncü başvurusunda, soruşturmanın açılmasından yaklaşık 1,5 yıl sonra verildi ve İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi, Barış Derneği'nin yöneticileri olan 44 sanık hakkında gıyaplarında tutuklama kararı verdi. Bu karardan sonra, 26 Şubat 1982 gecesi, sanıklar evlerinden alınarak önce Emniyet Müdürlüğüne, daha sonra da Askeri Cezaevi'ne gönderildiler. Tutuklanan sanıklar şöyle, Mahmut Dikerdem (37 yıllık diplomat, Barış Derneği Başkanı), Orhan Apaydın (İstanbul Barosu Başkanı), Erdal Atabek (Türk Tabibler Birliği Merkez Konseyi Başkanı), Aykut Göker (Tüm Teknik Elemanlar Derneği Genel Başkanı), Nedim Tarhan (eski milletvekili, Köy-Koop Genel Başkanı), Mustafa Gazalcı (eski milletvekili), İsmail Hakkı Öztorun (eski milletvekili), Kemal Anadol (eski milletvekili), Nurettin Yılmaz (eski milletvekili), Reha İsvan, Tahsin Usluoğlu, Haluk Tosun, Gencay Şaylan, Orhan Taylan, Atool Behramoğlu, Şefik Asan, Ali Taygun, Aybars Ungan, Ali Sirmen, Hüseyin Baş, Melih Tümer, Metin Özek, Niyazi Dalyancı, Ergun Elgin ve Uğur Kökden. Yönetim kurulu üyesi olmayan iki sanık Semra Özdamar ile Gündoğan Görsev de davada tutuksuz olarak yargılandılar. Davanın duruşmasına, 24.6.1982 tarihinde başlandı. Davada yargılanan 27 sanığın sorgusunun yapılması altı ay sürdü. Aralık ayının sonlarında sanıklar, tutuklu olarak 10 ayı doldurmuşlardı. Tutuklulardan Mahmut Dikerdem ve Orhan Apaydın bir süre sonra hastaneye kaldırıldılar. Dikerdem prostat kanseri nedeniyle ameliyat edildi. Avukatlarının tutukluluk halinin ölüme yolaçabileceği yolundaki uyarıları sonrasında, 16.12.1982 tarihinde yapılan duruşmada, mahkeme Dikerdem'in tahliyesine karar verdi. 23.12.1982'de 20 sanığın daha tahliyesine karar verildi. Dört eski milletvekilinin tahliyesi ise Milli Güvenlik Konseyi'nin siyasi parti üyelerinin yargılanmasına ilişkin kararı nedeniyle 1.5 ay gecikti.

O tarihten sonra tutuksuz sürdürülen dava, 1.6 yıl devam etti. Yargılama süresince avukatlar iki kez "reddi hakim" isteğinde bulundular, ancak mahkeme bu talebi kabul etmedi. 14.11.1983 tarihinde, avukatların katılmadığı bir duruşmada açıklanan karar ile, sanıklardan Mustafa Gazalcı, Kemal Anadol, Uğur Kökden, Semra Özdamar ve Medet Serhat için beraat; Melih Tümer, Gündoğan Görsev, İsmail Hakkı Öztorun, Niyazi Dalyancı ve Orhan Apaydın haklarında 5 yıl ağır hapis cezası uygun görüldü. Geri kalan sanıkların tümü 8 yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı. Mahkeme ayrıca haklarında mahkumiyet kararı verilen tüm sanıkların tutuklanmalarına ve çalışmalarını 4 Nisan 1977'den beri sürdüren Barış Derneği'nin kapatılmasına karar verdi. Dava dosyasının Askeri Yargıtay'a ulaşmasına dek geçen 5 aylık süreyi, sanıklar bulundukları cezaevinde tutuklu olarak beklediler. Sonunda dosyayı inceleyen Askeri Yargıtay Başsavcılığı haklarında mahkumiyet kararı verilen sanıklardan 8'i hakkında onama, diğerleri hakkında ise bozma kararı verilmesini istedi. Haklarında onama kararı verilmesi istenen sanıklar şunlar: Mahmut Dikerdem, Orhan Taylan, Ergun Elgin, Atool Behramoğlu, Ali Sirmen, Niyazi Dalyancı, Gündoğan Görsev ve İsmail Hakkı Öztorun.

Daha sonra dava dosyası Askeri Yargıtay 3. Dairesi tarafından da incelendi ve karar 29.8.1984 günü açıklandı. Askeri Yargıtay mahkemenin mahkumiyet kararını "eksik inceleme" gerekçesiyle bozdu. Bozmadan sonra, yargılamaya İstanbul 2 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinde devam edildi. Bu arada Barış I davasının yargıtaydaki sonucunun alınması ertesinde Barış II davası da açıldı.

10.10.1984 günkü duruşmada, Mahkeme, davadaki tüm sanıkları temsil eden 30 avukatın katılımını yeterli görmeyerek, toplam 200 avukat olduğu ve ilanen tebligatır yapılmış olduğuna dair tebligat parçasının dosyaya girmediği nedeni ile duruşmayı erteledi. 30.10.1984 tarihindeki duruşmada da direnme kararı verdi. Bu karardan sonra, Askeri Yargıtay Başsavcılığı Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'nun incelemesi için hazırladığı tebligname de Reha İsvan, Gencay Şaylan, Nurettin Yılmaz ve Tahsin Usluoğlu hakkında bozma, ötekiler için onama isteğinde bulundu. Dosya Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'nca 28.10.1985 günü incelemeye alındıysa da görüşme tamamlanamayarak 19.12.1985'e ertelendi.

Son olarak, 19 Aralık tarihine incelemelerini tamamlayan Askeri Yargıtay, 1. Ordu Komutanlığı nezdinde kurulu 2 Numaralı Askeri Mahkeme tarafından verilen 'direnme kararı'nı "eksik soruşturma" nedeniyle usülden bozdu. Tahliye konusunda bir hükme yer verilmeyen bozma kararı tutukluların tutukluluk durumlarının sürmesine neden oldu. Askeri Yargıtay tarafından gerekçesi hazırlandıktan sonra 2 Numaralı Askeri Mahkemeye geri gönderilecek ve bozma kararına uymak zorunda olan mahkeme eksik soruşturmayı tamamladıktan sonra yeni bir karar verecek. Son durumagöre, Barış Derneği davasının tutuklu sanıkları cezaevinde 36'ıncı aylarını doldurmuş oldular. Bu, infaz yasasına göre 5.5 yıl hapis cezasının karşılığı oluyor.

Barış Derneği Davasında yargılanan bilim-sanat ve düşün adamlarını elde edebildiğimiz savunma ve sorgularından bölümler sunuyoruz.

Karikatürler: HATAY DUMLUPINAR

MAHMUT DİKERDEM

"(...) Helsinki Konferansına gelinceye dek dünyada barış, savaşın mevcut olmadığı ortam olarak anlaşılmıştır. Oysa yalnız açık şiddetin yani savaşın olmadığı bir ortam eksik bir barıştır, olumsuz bir barıştır. Gerçek, olumlu bir barış adaletin, eşitliğin var olduğu ve kuvvet kullanma olasılığının en aza indirildiği, güvenliğin inandırıcı olduğu bir ortamdır. Böyle bir ortamda sadece şiddete, kaba kuvvete değil, BASKI ve SÖMÜRÜ'ye de yer yoktur.

(...)

"Nükleer savaş tehlikesi bugün insanlar için korkulu bir düş olmaktan öte bir ciddilik ve güncellik kazanmış bulunmaktadır. Bu durumda milyonlarca insanın barış hareketine katılmasını, kitlesel kırım araçlarının yapımına ve kendi ülkelerine yerleştirilmesine karşı çıkmasını ideolojik amaçlara ya da propaganda odaklarının etkisine bağlamak boşunadır. İnsanların en kutsal hakları olan yaşama hakkının tehlikeye düşmesi karşısında duydukları içgüdüsel tepki her türlü ideolojik etkiden üstün ve hiçbir propagandaya gereksinme duymayacak kadar güçlüdür.

(...)

"Emperyalizme dünya barış hareketinin de karşı çıkmasının nedeni ideolojik olmayıp hareketin ve aynı zamanda Birleşmiş Milletler Yasası'nın temel ilkelerinden biri olan, "devletlerin eşitliği" ilkesine tera düşmesidir. Evvelce de açıkladığım gibi, barış hareketinin amacı dünyada kalıcı olduğu kadar adil bir barışın gerçekleşmesidir. Barışın adil olabilmesi uluslar arasındaki emperyalist ilişkilerin kaldırılmasını ve büyüklü-küçüklü tüm devletlerin eşit haklara sahip olmalarını gerektirir. Bu bakımdan, büyük devlet hegemonyasını temsil eden emperyalizm dünya barışının önündeki en büyük engeldir. Bu engeli bertaraf edecek olan ulusal kurtuluş, bağımsızlık ve her türlü baskıdan kurtulma hareketlerini dünya barış hareketi destekler. (...) Faşizm uluslararası ilişkilerde "ırk üstünlüğü", "hayat sahası" gibi gerekçelerle güçlü devletin öteki devletler üzerinde hegemonya kurmasının savunuculuğunu ve 1930'ların Avrupa'sında görüldüğü üzere, savaş doğurganlığı, tıpkı emperyalizm gibi barışın önünde bir engeldir. Dünya Barış Hareketi'nin ve Barış Derneği'ni faşizme karşı çıkışının nedeni budur. Barış Derneği emperyalizme karşı ulusların bağımsızlığını, faşizme karşı demokrasiyi savunmuştur. (...) Militarizm ise en genel anlamda toplumun ve toplumsal yaşamın askerileştirilmesi demektir. Bizim karşı çıktığımız militarizm, savaşların kaçınılmaz olduğu, uluslararasında eşitlik olmadığı, birinin diğerine sürekli üstünlük sağlama mücadelesinin haklılığı, bu mücadelenin sonunda savaşla çözüleceği şeklindeki anlayış, başka bir deyişle, saldırganlığın doğal ve meşru bir olaya dönüştürilmesidir. Toplum bu anlayışla koşullandırılırsa, olağanüstü bir silahlı gücün her zaman el altında bulundurulması için bütün kaynaklar seferber edilir. Bu açıdan militarizm "yurtta barış, dünyada barış" anlayışının tam karşıtıdır.

(...)

"Savunmama, bütün zamanların en büyük bilginlerinden ALBERT EINSTEIN'ın şu sözlerinden esinlenerek son vermek istiyorum:

"Ben yalnız barışsever değil, bir barış savaşçısıyım. İnsanlar savaşa savaş açmadıkları sürece hiçbir şey savaşları sonsuza kadar kaldıramayacaktır. Büyük ülkülerin mücadelesi önce küçük ama yürekli bir azınlıkla başlatılır. Barış gibi inandığımız bir dava uğruna ölmek, savaş gibi inanmadığımız bir şey uğruna acı çekmekten daha iyi değil midir? Her savaş insanlığın ilerlemesini engelleyen kötülükler zincirine bir halka daha ekler.

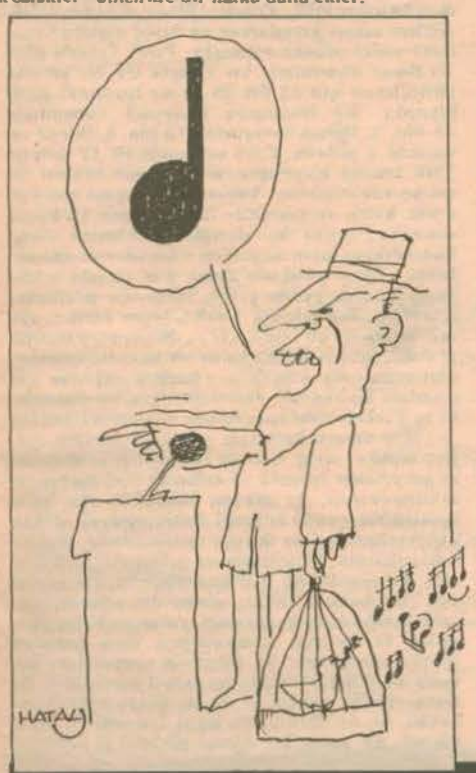

Halk yığınları asla savaş düşkünü değillerdir, yeter ki propaganda ile zehirlenmiş olmasınlar. Yapmamız gereken, savaştan çıkarı olan çevrelerin propagandasına karşı kitlelere doğruları anlatarak bağışıklık kazandırmaktır. Savaş yolunda hiç direnmeksizin göze aldığımız özverileri barış uğruna da göze almak zorundayız."

"Mahkemenizden şahsım için ayrıca bir isteğim yoktur. Ancak, iddia makamının Barış Derneği'nin kapatılması yolundaki istemini reddetmenizi ve böylece ülkemizin adil ve kalıcı bir dünya barışına bağlılığının resmi demeçlerde yer alan basit bir klişeden ibaret olmayıp kamu vicdanına mal olmuş yüce bir ülkü olduğunu tarih önünde teşcil ve dünyaya ilan eylemenizi talep ediyorum."

REHA İSVAN

"(...) İnanın ki, biz insanlığa yaşadığımıza değecek birşeyler sunmak istiyoruz. En gerçek ve kalıcı armağan olarak da barışı düşlüyoruz. Bizler barışa, kişi olarak benim örneğimde olduğu gibi, en küçük çapta da katkıda bulunabilmek için karşılıksız uğraş veren eğilmez, onurlu, inançlı insanlarız. (...) Eğer dünyada olup bitenler hakkında bilgi edinmiş olmak suç ise, peşin kabul edeyim, bizler suçluyuz.

"Çünkü bizler, mesleğimiz ne olursa olsun, dünya ile, evrenle, yurdumuzla, ülkemizin diğer ülkelerle olan ilişkileri ile, devletle toplumla, gençlerimiz, ihtiyarlarımız, çocuklarımızla, hasılı: Yaşamla ilgiliyiz.

"Çünkü insanları seviyoruz. Hiç ayırım gözetmeksizin herbir insanın mutluluğunu istiyoruz. Bu gerçekleşmeden tümü ile mutlu da olamıyoruz. Tüm canlıların güzel yaşamalarını istiyoruz. Çiçekler, balıklar, kuşlar dahil tüm canlıların yenmili olmalarını istiyoruz biz bunun için BARIŞ uğruna baş koyuyoruz.(...)

"Çünkü ben, "herkes kendi işinin, ailesinin sınırı içinde kalırsa herşey düzelir", nasıl olsa devlet büyükleri iyisini bilir" diyen diyebilen kimselerden olmadım. Tüm insanlardan, hele hele kendi ülkemin insanlarından son derece sorumlu hissediyorum kendimi. "Savaşlara engel olmak bana mı düşmüş?" gibi hiç hissetmedim. Savaş olsa, ben "savaş olmasın diye neler yapabilirdim de yapmadım" diye ayrıca üzülürüm.(...)

"Ziraatçi olarak iyi ürün yetiştirmek, öğretmen olarak adil ve sevecen bir eğitici olmak, ana olarak namuslu, bilgili, sevgi dolu evlatlar yetiştirip iyi bir eş olmağa çalışmadım değil, çalıştım. Ama birinci derecedeki sorumluluğumdan ödün vermeden. Aksi halde harcanacak gençler, savaşa kurban vereceğim eşim, napalm bombaları, nükleer başlıklı füzeler ya da kimyevi silahlarla çiçek açmadan kavrulacak ağaçlar benden hesap sorarlar gibi gelirdi.

NİYAZİ DALYANCI

"(...)

Biz bölge ve dünya barışını savunduk. Bu, bugün insanlığın topyekün imhası tehlikesiyle karşı karşıya gelmiş olmanın yarattığı en ivedi bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Çünkü herşey yaşamla mümkündür. Yaşamın bittiği yerde herşey biter. Biz yaşamı savunduk. Ama bu savunu elbette tarafsız değildi. Çünkü savaş tehdidinin sınırlandırılması, dünyamızda korku ve güvensizlik ortamının yaratılması, bölgesel gerginliklerin diri tutulması ve savaş bir yerlerde birilerinin işine yaramaktadır. İşte biz onlara karşı tarafız. Onların açlık, cehalet, salgın hastalıklar, tüm dünya halklarının refahı pahasına silahlanma yarışını körüklemelerine, bu yolda milyarlarca dolar harcamalarına karşı çıkıyorum. İnanıyoruz ki, dünyada silahlanmaya harcanan paranın küçük bir bölümü bile yukarıda sayılan insanlığa acı çektiren kötülüklerin giderilmesi, dünyamızın daha yaşanılası bir yer olması için yeterlidir. Ülkemiz ve benzeri ülkeler silahlanmaya ayırdıkları kaynaklarla geri kalmışlık zincirini kırabilirler. İşte bu nedenlerle elbette biz de tarafız. Barıştan yanayız. Silahlanmaya karşıyız. Çabamız bu düşüncelerimizi açıklamak ve yaymaya çalışmak oldu. Ve bu düşüncelerimizden ötürü mahkemenizde bulunuyoruz.

"Ben bir gazeteci aydın olarak, halkımızın ve dünya halklarının çıkarlarını savunmanın temel kıstasının barıştan geçtiğine inanıyorum.

"Heyetiniz çok basit ama çok zor bir görevle karşı karşıyadır. Vereceğiniz kararlarla ister istemez ya savaşı, ya da tüm dünya halklarının ortak özlemi barışı, uluslararası kardeşliği ve dayanışmayı seçmiş olacaksınız.

"Bizim için ise, barış gibi yaşamsal bir konuda mücadele ettiğimiz için özgürlüğümüzden olmak, barış ve insanlığın geleceğine yönelen tehlikelere sırt çevirmenin zilletinden çok daha ağır değildir.

"Böyle düşünüyorum ve böyle inanıyorum.

İLHAN TOSUN

"(...) Barış ve silahsızlanma mücadelesi insanlığın yüzyıllardır büyük uğraşlar sonunda ulaştığı günümüz uygarlığını yokolmaktan alıkoyması bakımından son derece önemli, son derece yaşamsaldır. Bilim adamları gerek mesleki konnasyonları, gerek öldürücü, toptan yokedici silahların yapımında öncülük edebilme rolleri nedenleriyle dünyanın her yerinde barış mücadelesi içinde yeralmışlardır, yer almaktadırlar. Başka bir deyişle çağımızda bilim adamının sorumluluğu ile barış mücadelesi adeta içiçe geçmiş bir biçimde ortaya çıkmaktadır. İçinde yaşadığımız yüzyıl bunun çok canlı örnekleriyle doludur. Belki de, bütün çağların en büyük bilimadamlarından biri olan Albert Einstein bu alanda yalnızca bilinadamlarına değil, tek tek tüm insanlara da zengin bir miras bırakmıştır.

(...)

"Ben ülkemizin bilim adamları topluluğunun bir üyesi olarak, Dünya Barış Konseyi'nin kuruluşu ve çalışmalarında bilim adamlarının etkin rolünü görmekten onur duyuyorum. Kendimi barış için mücadelede geçmişin büyük bilim adamlarının kendi yetenekleriyle sınırlı bir mirasçısı sayıyorum. Barış için mücadele bir bütündür. Onun mukaddes bir kavram olduğunu söylemek yetmez. Barışa inananların hiraraya gelerek düşüncelerini doğrultusunda çalışmaları, insanlığı savaş felaketinden korumak için mücadele etmeleri kaçınılmazdır.

(...)

"Çağımızın bilim adamlarının barış için örgütlenmeye ve mücadeleye mecbur olduklarına içtenlikle inanıyorum. Bu inancı taşıdığım için Türkiye barışseverlerinin örgütlenmesi içinde yeraldım. Bilim ve bilim adamı tarafsız değildir, aksine çok açık ve kesin biçimde doğrudan yanadır, taraf olmak zorundadır. Çünkü bilim insanlar içindir, toplum içindir ve insanlık tarihinde ilk kez savaş tehlikesi insan türünün ortadan kalkması olasılığını yaratmıştır. Beni barış mücadelesinde yeralmaya, bilgim ve uzmanlığım ölçüsünde bu mücadeleye katkıda bulunmaya yönelten inanç budur. Bundan dolayı da onur duyuyorum ve gelecekte de aynı davranışı sürdürmenin gerektiğini düşünüyorum.(...)"

ORHAN TAYLAN

"(...) 17 yıldır ülkemde profesyonel sanatçı olarak çalışıyorum. Yurtiçinde ve dışında pekçok sergiye katıldım, pekçok kişisel sergi açtım, ödüller aldım. Sanat ve kültür sorunları üzerine yazılar yazdım, konferanslar verdim. (...) Bütün bu çalışmalarım sırasında, gerek sanatçı, gerekse yönetici olarak ülkemizde sanat alanının gelişebilmesi için bazı şartların varolması gerektiğini gördüm. Şöyle ki:

"Sanatçılar düşünce ve duygularını cesaretle ifade edebilmelidirler. Demek ki, ülkede demokrasi olmalıdır.

"Sanatçılar eserlerini yurtdışında, tüm ülkelerde tanıtabilmelidirler. Demek ki ülkeler arasındaki gerginlikler giderilmeli, barış ve dostluk ilişkileri egemen olmalıdır.

"(...) Ben, Barış Derneği'ne, insanların öldürülmesi karşısında bir sanatçı olarak herkesten daha duyarlı olduğum için değil, aklım, mantığım, mesleğime ve ülkeme olan sevgim bu yolu gösterdiği için girdim. (...) Dünya Barış Konseyi üyeliğine seçilmiş ilk ressam elbette ben değilim. Çeşitli sanat dallarından büyük ustaların yanısıra Picasso'dan, Matisse'den, Sommeville'e kadar pekçok ressam bu hareket içinde yeraldılar. Şunu da ekiemeliyim ki; sözgelimi Picasso bir Türk ressamı olsaydı ve yaşasaydı, burada bizimle birlikte, kafası kazınmış mahkum kılığında, en az 8-15 yıl isteniyle yargılanıyor olacaktı. (...)"

CEMAL TAHSİN USLUOĞLU

"(...) Bu yüzden de, artık barış mücadelesi, dünyanın başında dolaşan korkunç nükleer savaş tehlikesini savuşturmayı da aşan bir nitelik kazanmıştır. Barış sorunu artık, insanca yaşama sorunu ile içiçe geçmiştir. Barış kuruluşlarının ilgi alanları da bu nedenle artmıştır. Artık, insanca yaşama talebinde bulunmak barışı savunmakla eşanlamlı hale gelmiştir. Demokrasiyi savunmak barışı savunmak ile özdeşleşmiştir. Belki de anlaşılamayan nokta budur. Burada bir amaç dışılık aramaya çalışmak da yanıltıcı olacaktır. Demokrasiyi, insanca bir yaşamı tek tek kişiler savunacak da, barış kuruluşları mı savunamayacaktır? Demokrasi olmadan barış olabilir mi? Bunları savunmak hiçbir şekilde suç oluşturmaz.

"Barış sorununun artık insanca yaşama sorunu olduğu gerçeği, tüm ülkeler için doğru ve geçerlidir. Avrupa ülkelerinde, Asya ve Amerika'da milyonlarca kişinin katıldığı barış ve silahsızlanma gösterileri ve ortaklaşa davranma çağrıları bu nedenle yapılmaktadır. Birleşmiş Milletler Silahsızlanma özel oturumunun toplandığı günlerde tüm dünyayı saran yığınsal barış gösterileri boşuna değildi. Bu özel oturuma sunulan 90 milyon imzalı dilekçenin elbette özel bir anlamı vardı.

"Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın çalışmaları ile tam bir uyum içindeki bu çabaların tek bir ortak yanı vardır. O da, politik ve dinsel inançları birbirinden çok farklı olan milyonlarca insanın, savaş tehlikesine karşı duydukları derin endişedir Birçok engele karşın her yıl, milyonlarca insan daha bu tehlikenin farkına varmakta, barış böylece daha da erişilebilir, elle tutulabilir hale gelmektedir. (...)

"Bizler de payımıza hiçbir dünya nimetinden, hiçbir üründen düşmediği kadar çok, kişi başına 60 ton dinamit gücünde patlayıcının düştüğü bir dünyada yaşamanın sorumluluğunu taşıyoruz. Bu sorumluluk hepimize savaşları önleme, silahsızlanmayı sağlama temel görevlerini vermektedir. Bu nedenle barışı savunuyorum. Ortaya konulan rakamların ve gerçeklerin yarattığı korkunç tablo, ancak barış düşüncesine sahip çıkılarak değiştirilebilir. insanlık adına, geleceğimiz adına barışı savunmaktan başka hiçbir seçeneğimiz yoktur. (...)"

GENCAY ŞAYLAN

"(....) Görüldüğü gibi, barış, günümüz dünyasında hiçbir şeye paravan olamayacak kadar hayati bir önem kazanmıştır. Hangi milletten olursa olsun, ne tür bir siyasi düşünceye sahip olursa olsun yeryüzünde yaşayan herkesin bu gerçeği kavraması, bu yolda elinden geldiği ölçüde barış mücadelesine katılması gerekmektedir. Bilim adamları, uzmanlık alanları ne olursa olsun bu soruna bigane kalmamalıdır. Bilim adamlarının içinde yaşadıkları çağa ve topluma karşı sorumlulukları vardır ve kanımca barış mücadelesi bu tür sorumluluklardan en önde gelenlerinden biridir. Bilim adamları çalıştıkları bilim dalı, üniversite, enstitü, akademik hayat vb. şeylerin dışında, ayrıca barış için aktif biçimde mücadele etmeli; bilgisi ve yetenekleri çerçevesinde bu sorunla ilgili olarak kamuoyunu aydınlatmalıdır. Kuşkusuz bilim adamları, bu görevi aynı amacı paylaşan insanlarla beraber, münhasıran barış mücadelesi yapan bir örgüt içinde çok daha etkin olarak yerine getirebilir. Nitekim dünyanın her yerinde bilim adamları örgütlü barış hareketi içinde yer almakta; ayrıca aralarında Einstein, Russel da bulunan 9'u Nobel ödüllü kazanmış 11 bilim adamı tarafından kurulan Pugwash örgütü, bilim adamlarının uluslararası barış örgütü olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. (...)

"İfade ettiğim gibi, barış hareketi içinde yeralmanın, bir bilim adamı içinde en önde gelen sorumluluklardan biri olduğuna inanıyorum ve bu sorumluluğun bir Türk bilim adamı için daha da ağır olduğunu düşünüyorum. Bunun nedeni Türkiye'de bu konuda büyük bir bilgisizliğin ve tartışma eksikliğinin hakim oluşudur

HARUN AYKUT GÖKER

"(...) TÜTED'in, Barış Derneği ile barış fikri çerçevesinde kurmuş olduğu dialog ülkemiz teknik elemanlarının toplumsal sorumluluklarının bilincinde olduklarının göstergelerinden biridir ve barış mücadelesine katılma istek ve iradelerinin somut bir ürünüdür.

"Ben herşeyden önce bir teknik eleman olmanın sorumluluğu ile barış uğrundaki çabalara katıldım, Barış Derneği'nde görev aldım. Bir barışsever olarak, Barış Derneği'nin bir yönetim kurulu üyesi olarak da bir teknik eleman kuruluşunun ya da diğer bir kitle örgütünün başkan ya da yöneticilerinin barış derneğinde görev almasından mutluluk duymuşumdur, bunu Barış Derneği'nin bir başarısı olarak kaydetmişimdir. (...) Anılan kişileri bıraraya getiren, dünyada adil ve kalıcı bir barışın tesisi fikrinin toplumumuzda kazandığı güç ve yaygınlıktır, bu fikrin haklılığıdır. Barıştan yana olmak bir tercihmeselesidegil, bir zorunluluktur. Bunun bilincinde olan herkese Barış Derneği'nin kapıları sonuna kadar açık kalmıştır. Bu kapıların ardı, aslında barış fikrini içine sindiremeyenlerin kuşkularına mahal bırakmayacak kadar aydınlıktır.

(...)

"Mesele şudur; dünyada adil ve kalıcı bir barışın tesisini isteyen 100 milyonlarca insan var. Bu özlemin, bu isteğin herhangi bir ideolojinin ipoteği altında olmaması, günümüz barış hareketinin en belirgin özelliğidir. Ama bu fikre karşı çıkanların beyinleri hala emperyalizmin ideolojik ipoteği altındadır.

(...)

"Demokrasi mücadelesi yalnızca bir siyasi görüşün tekelinde değildir. Demokrat olmak çağımıza layık olmak demektir. Demokrasi ve barış fikri birbirine ayrılmaz bağlarla bağlıdır. Demokrasi olmayan yerde barış savunulamaz.

(...)

"Dünü, bugünü, yarını dinamik bir biçimde kavrayamayan, çağı kavrayamayan bakış açısı her zaman yanıltıcı sonuçlar verecektir. Değişen değer yargılarının sıratle ulusal sınırların ötesine taşındığı bir çağda ülkelerden birinde barış fikrini, barış mücadelesini geriletmeye çalışmak ahesle iştigaldir. Çünkü barış, artık insanlığın ortak özlemi, insanlığın ortak talebidir. (...)"

ERGUN ELGİN

" (...) Ben daima terörün karşısında oldum. Ne uluslararası ne de ulusal sorunların terörle çözülemeyeceğine inanırım. Zorba ve zorbalığa karşıyım. Bu iddiayı da şiddetle reddederim.

"Çok söylendi ama geno de yinelemek zorundayım, ki, savaş ölüm demektir; savaş yıkım demektir, kırım demektir. Savaş salgın hastalıklar demektir. Bunun için barışseverim. Bunun için barışı savunuyorum. (...)"

HÜSEYİN NAZIM HACIBAŞOĞLU

"(...) ABD hidrojen bombasının iki babasından biriolan Prof. Edward Teller, eski savaşlarla nükleer savaşı kıyaslarken şu ilginç olduğu kadar ibret verici sonuca varmıştır. Prof. Teller'e göre Jül Sezar döneminde bir savaşta tek bir asker'in öldürülmesi için 11 lira 25 kuruş harcamak gerekiyordu. Bu Napolyon Bonapart döneminde 45 bin, 1. Dünya Savaşında 315 bin, 2. Dünya savaşında 4 milyon, Kore savaşında ise 11 milyon Türk lirasına ulaşmıştır. Oysa bugün nükleer bir çatışmada öldürülen beher insan başına maliyet, erkek kadın ve çocuklar dahil, sadece 15 kuruş olacaktır. Başka bir deyişle, silahlanma yarışı hızlandıkça, insan hayatı da o ölçüde ucuzlamaktadır. Barış yönünde atılan her olumlu adım, hangi ülkeden gelirse gelsin, barışçılar tarafından içtenlikle desteklenir. Çünkü bizler barışçı olarak, şu ya da bu ideolojiyi ya da yönetim biçimini değil, sadece adil ve kalıcı bir barışın, detantın, uluslararasında karşılıklı çıkarlara dayanan her alandaki işbirliğinin destekçileriyiz. Bu dünyadaki ve Türkiye'deki barışçıların değişmez ilkesidir.

"Son derece karmaşık nitelikler arzeden nükleer tehlike, savaş ve barış sorunlarını ve konudaki gelişmeleri izlemek ve anlamak özel dikkat gerektirmektedir. Bu yüzden dünyadaki tüm barış hareketleri çeşitli bilimsel disiplinlerdeki uzman kişi ve kuruluşlara ihtiyaç duymaktadır Siyaset bilimcilerinin, diplomatların, askerlerin, fizikçilerin, ekonomistlerin, parlamenterlerin, kimyacıların; tıp, hukuk, kültür, sanat, din adamlarının, teknik elemanların, gazeteci, yazar, psikolog, sosyolog ve iletişim uzmanlarının barış hareketi içinde yeralmaları bu ihtiyacın sonucudur. Bu, barış örgütlerinin yapısının temel özelliğidir. Bu temel özellik nedeni ile de, ne dünya barış hareketini, ne de Türkiye'de Barış Derneği'ni, barış dışında şu ya da bu siyasal görüşün güdümünde

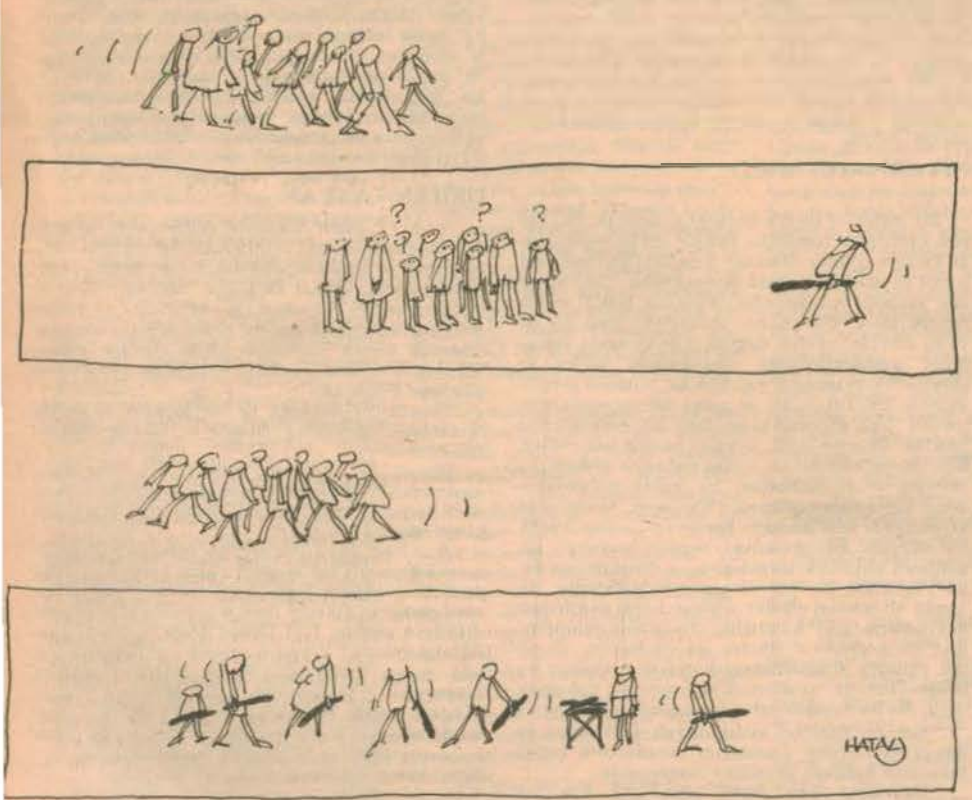

olmakla suçlamak mümkün değildir; eşyanın tabiatına aykırıdır. "...Ancak barış düşüncesinin hükümetler dışı kuruluş ve kişilerce de savunulmasının, kamuoyunun bu yönde aydınlatılmasının önemini de gözardı etmemek gerekir. İmzacısı olduğumuz Helsinki Nihai Senedi, ilgili ülkeleri bu konuda uğraş veren kuruluş ve kişileri desteklemekle yükümlü kılmıştır. Bir kaç hafta önce Nobel Barış Ödülüne layık görülen ünlü barış savunucusu, İsveçli Alva Myrdal, 'silahlanma yarışına karşı yürütülen barış cabalarının, halen silahlanmadan yana olan hükümetleri bu eğilimlerinden vazgeçirebilecek güçte olduğunu,' vurgulamış, barışın korunmasında kamuoyunun önemini belirtmiştir. Günümüz dünyasında bir ülkede barış hareketlerinin ulaştığı boyutlar, dünya barışı yönündeki katkıları, o ülkenin demokratik ülkeler topluluğundaki saygınlığının önde gelen teminatlarından biri haline gelmiştir. Bu önemli nokta gözden kaçırılmamalıdır.(...)"

K. KEMAL ANADOL

"(....) Yirminci yüzyılın son çeyreğinde, insanlığın 21'nci yüzyıla girmeye hazırlandığı bir tarih kesitinde davamız savunma aşamasına geldi. Benden önce birçok arkadaşımın belirttiği gibi bir barut fıçısına dönen gezegenimiz gerçekten zor günler yaşıyor. Ortadoğu'dan, Ortaamerika'ya, Afrika'dan, Uzakasya'ya kadar her bölge büyük bir gerilim içinde... İnsanlar nükleer savaş tehlikesini çok yakınlarında hissederek dil, din, ırk, cins, ırk, ideoloji farkı gözetmeksizin Tokyo'dan, Oslo'ya, Avustralya'dan, Kanada'ya kadar alanları dolduruyor. Sade, basit ama asil istemlerde bulunuyorlar. Savaşa karşı barışın, kavgaya karşı yarışın, açlığa karşı ekmeğin, karanlığa karşı umudun egemenliğini istiyorlar. Tutuklu bulunduğumuz bir yıla yakın süre içinde televizyonda, radyo ve gazetelerde hep bu haberleri izledik. 1984 yılında bu istemler daha da yoğunlaşacak. Sistemleri ne olursa olsun, çeşitli ülkeleri yöneten politikacılar, devlet adamları bu önüne geçilmez baskıyı daha çok duyacaklar, barış çağrılarına konumları ne olursa olsun daha çok uyacaklar. Yine 21'nci yüzyıla çeyrek kala, ülkemiz olağanüstü bir dönemi yaşıyor. Olağanüstü dönemden, olağan döneme geçmenin koşullarını bulmaya çalışıyor, sancılarını çekiyor.

Dünyanın ve Türkiye'nin böylesine kritik günler yaşadığı dönemde Barış Derneği davasının önemini bunun için belirtiyorum. Hiç şüphesiz, bu dava siyasal bir davadır ve her siyasal olay gibi tarihin sayfaları arasında yerini alacaktır. Tarih en katı, yansız ve acımasız ölçüleriyle kararını verecektir. Bu nedenle, mahkemenizin kararıyla tarihin kararının aynı kader çizgisinde çakıştığını dikkatinize sunuyorum."

UĞUR KÖKDEN

"(...)Herkes tarafından bilinir ki, çağımızda, ne tek bir insan, ne tek bir ülke barışı savunabilir ve savaşı önleyebilir. Barış artık evrensel anlamda kitlelerin bekçiliğine bırakılmıştır. Çünkü günümüzün barışı, hükümetlere veya hükümet eden gruplara bırakılamayacak kadar ciddi bir karakter taşıyor.

"Herkesin üstünde birleştiği ve birleşeceği tartışmasız doğru şudur ki, barış bir seçim değil, bir zorunluluktur. Alternatifi olmayan bir zorunluluktur. Barışın mühleti yani bi konudaki herhangi bir tereddüdün bedeli ölümdür. Savaştır. Topyekün yokoluştur. Zamanımızda, nesiller, bunu her zamandan ve her nesilden daha iyi kavramış bulunuyor.

"Barışın varlığını savınma, barış mücadelesi ve barış istemi, temelde, savaşın şurda veya burada yaşanmasından, savaşın patlak verme ihtimalinden, kısaca savaş niyet ve potansiyelinden kaynaklanıyor.

"XXI. yüzyıla girerken, modern insanın ilk görevi, çağdaş oluşunun ilk kriteri, onun kayıtsız şartsız barışseverliği ve barış koruyuculuğu olacaktır. Bu sorumluluk, çağdaş insanın ve öyle insanlardan oluşacak toplumun ilk bilinç basamağı sayılabilir.

"Hiç kuşkusuz, barışı savunurken yaşamı savunuyoruz. Barışa sahip çıkarken ölüme karşı çıkıyoruz. Teröre karşı çıkıyoruz. Bir barışsever nereden kaynaklanırsa kaynaklansın, her çeşit terörün karşısındadır. (...)"

MUSTAFA GAZALCI

"(...) İnsan haklarının temeli yaşama hakkıdır. Barış istemek, bu yolda uğraşmak, savaşa karar verenleri, demokratik yoldan uyarmak, insanın en doğal hakkıdır. Dünyanın bütün ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de barış için çalışmak, uygar, insani bir davranış olması gerekir.

"Tarihten ders alanlar, yalnız iki dünya savaşında, 60 milyon kişinin öldüğünü bilenler, Sarıkamış'ta, Yemen'de, yanlış politikalar yüzünden yüzbinlerce insanımızın öldüğünü düşünenler, yeni bir nükleer savaşta bir milyar insanın birden yokolacağını hesabedenler, kulaklarını savaş yanlılarına değil,barışı isteyenlere verirler.

"Zorunlu yurt savunmasından, yani Ulusal Kurtuluş Savaşı'ndan başka savaş istenemez, savunulamaz.

"Normal olmayan, barışı istemek değil, isteyenleri bir türlü anlamamak, ya da bu insancıl niyetin arkasında ille de başka şeyler aramaktır.

"Acısı türkülere geçmiş savaşın korkunçluğunu, en iyi barışçı Türk halkı ve aydını bilir. (...)"

AYBARS UNGAN

"(...) Barış konusu insani hisleri içermekle birlikte, salt bu kaygıyla değerlendirilebilecek bir konu değildir. Barışı, herhangi bir kişisel alışkan kanlık lirüsü ya da dilek cinsinden tanımlamaya olanak yoktur. Barış hedefine ancak, gerçekleşmesi uğrunda etkin çaba harcamaksuretiyleulaşılabilir ve işte Barış Derneği de bu nedenle yaşamda yerini almıştır.

(....)

"Barış fikri insanların zihinlerinde artık kaçınılmaz bir biçimde filizleniyorsa bunun nedeni, yalnızca savaş tehlikesinden uzak daha güvenli yarınlara duyulan nesnel gereksinmedir. Barıştan yana tavır almak boş bir hayal, hele hele bilinçsiz bir güdülenme değildir.Ve hatta yalnızca güvenlik dürtüsü de değildir; ülkesine ve çağına karşı sorumluluk duyan her bireyin, herşeyin ötesindeki yurtseverlik anlayışının ifadesidir.(...)"

METİN ÖZEK

"(...) Nükleer silahlara karşı olmak, savaşa karşı olmak, barıştan yana olmak böylesine çok yönlü, belirli bir ideolojinin aleti ve belirli bir devletin kışkırtması olarak gösterilemeyecek ölçüde yaygın bir davranış ve evrensel bir hareket-tir. İnsan hayatına saygı duyan herkesin, sağcı ya da solcu, mümin ya da dinsiz, şu ya da bu ekonomik-siyasi sisteme bağlı olsun her ferdin sahip çıktığı bir mücadeledir.(....)"

MELİH TÜMER

"(...) demokratik, çoğulcu ve parlamenter sisteme yürekten inanmış bir aydın olarak Türk insanının ve Türk Toplumunun geri kalmışlık kısır döngüsünü kırarak çağdaş ve uygar uluslar düzeyinde layık olduğu onurlu yeri almakta gecikmemesi için katkıda bulunmak amacıyla daima sorumluluk duygusu taşıdım ve bundan kaçınmadım. Uygar bir toplumda bireylerin, grupların ve kurumların karşılıklı diyalog ve anlayışla barış içinde ve hep birlikte daha mutlu olarak ilerlemeye ve gelişmeye dönük olacaklarına, Batı demokrasilerindeki tarihsel deneyimleri de inceleyerek inandım. Çünkü halkımızın artık benimsediği demokrasinin bunun için bir "denge rejimi" olduğunu ve erdeminin de insan haklarının ve çeşitli ve farklı çıkarların söz konusu dengeler içinde uygarca oluşmasında bulunduğunu biliyorum.(...)"

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN

"(...) Dünyanın heryerinde kurulu Ulusal Barış Dernekleri ülkelerinin barışa içtenlikle inanmış, değişik toplumsal, ekonomik ve siyasal görüşlere sahip insanlarından oluşur. Ülkemizde de durum-böyledir. Bu koşul siyaset adamları, politikacılar için de geçerlidir. Bu temelilke, barış sorununun şu ya da bu inanışın, siyasi hareketin, sistemin kuyruğunda olmadığını, tüm insanları ve insanlığı ilgilendiren genel bir sorun olduğunun en belirgin kanıtıdır. Barışın gözetilmemesi, genel bir savaşın başlaması insanların inançlarına bakılmaksızın tümden yokolmaları demektir (...)"

NURETTİN YILMAZ

"(...) Barış; demokrasi ve özgürlükle eşdeğerdedir. Demokrasisini tüm kurallarıyla işlemediği ve kişinin temel hak ve özgürlüklerine tam sahip olamadığıbir ülkede, gerçek anlamda huzurun ve dolayısıyla barışın sağlanması kanımca güçtür ve hatta olanaksızdır.(...)

"(...) Huzurun sağlanması içve dış etkenlere bağlıdır. Teröre, anarşi ve her türlü dikta rejimlerine karşı olduğumiçin, bunlara karşı bulunan Barış Derneği'ne sempati duydum. Çünkü, barış, demokratik bir ortamda ancak söz konusu olabilir. Çünkü, barış, demokrasi ve özgürlük kavramlarıyla eşdeğerdir. Çünkü, barış, insanlığın mutluluğunu amaçlamaktadır. (...)"

Konstantin Simonov

Gelecek için Dersler

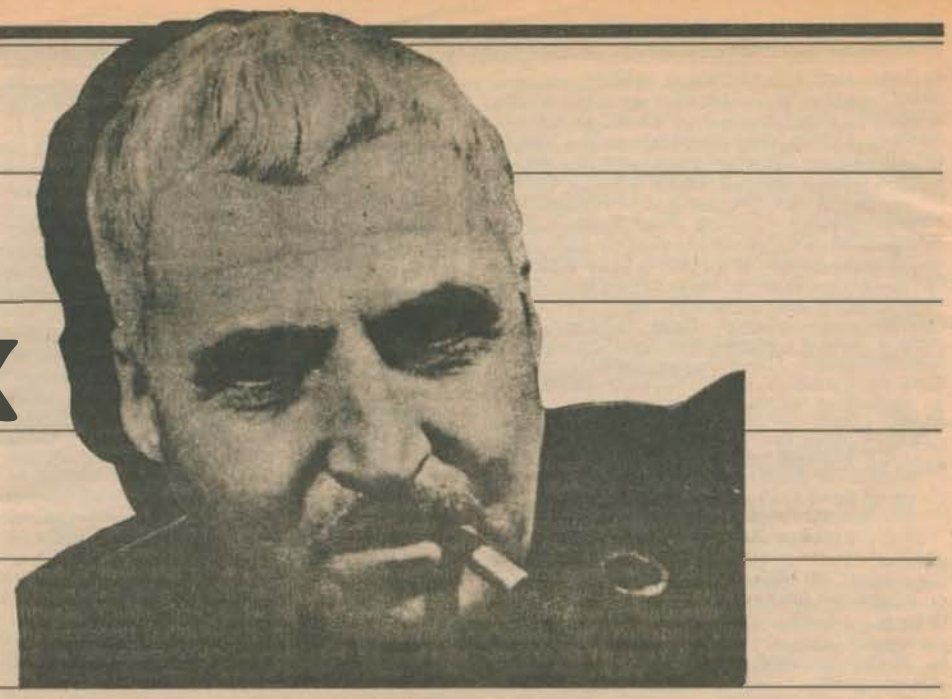

Konstantin Simonov'un Mayıs 1946'da San Francisco'da yaptığı bu konuşma 20th Century and Peace Dergisi'nin Nisan 1985 tarihli sayısında yayınlanmıştır.

Otuz yaşındayım ve bunca zaman ülkenizi ziyaret etmek olanağı bulamadım. Otuz yılda birkez konuşma fırsatı bulunca çok şey söylemek ister, nerden başlayacağınızı bilemezsiniz.

Geçmişteki, şimdiki ve gelecekteki dostluğumuzdan sözetmek istiyorum; uzun vadede bu dostluk dünyanın en önemli şeyi olacaktır. Rusya'da iyi ve kötü dostlarla ilgili Doğuya özgü bir deyiş vardır: Kötü bir dost gölgeye benzer, güneşli günlerde hep yanınızdayken kapalı bir günde onu bulamazsınız. Tam tersine, iyi bir dost güneşli günlerde peşinizden gelmez ama kapalı günlerde yanınızda bulunur.

Dostluk, geniş ve belirsiz bir kavram, ne ki ülkemizdeki Doğuya özgü deyişe bakarak burada bulunanların ülkenin en iyi dostları olduğuna inanmak istiyorum. Stalingrad sonrası berrak günlerin yanısıra önceki karanlık günlerde de Amerika'da dostlarımızın bulunduğunu biliyorum. Şimdi dünyamızın tamamen kara bulutlarla kaplı olduğunu söyleyemeyiz ancak hava biraz sıkıcı.. Böyle bir havada iyi dostlar özel değer taşır.

Aklıma gelmişken söylemeli, ilginç bir soru: Günümüzde Rusya'nın, Sovyetler Birliği'nin iyi bir dostu olmak nasıl bir anlam taşıyor? Her insan kendi ülkesi için bir yurtseverdir, bu doğrudur, doğaldır da.. Bir Amerikalı, Amerika için bir yurtseverdir ancak her tür diplomatik tartışmanın yüzeye çıktığı, her sabah elinize gelen gazetelerde çoğunlukla her üç kötü sözcüğe karşılık Rusya hakkında ancak tek bir iyi sözcük okuduğunuz bir ortamda Sovyetler Birliğiyle dostluğu nasıl bağdaştırmalı?

Soğuk bir bahar gününde rüzgarın aksi yönde estiği bir nehrin akışını izlediniz mi? Rüzgar küçük dalgalar oluşturur, kimi zaman dalgaların beyaz köpükleri bile görülür ve siz ilk bakışta nehrin aksi yönde akmakta olduğunu, doğal yolunu izlemediğini sanırsınız. Ne ki rüzgar birgörünür, bir kaybolur, ama nehir yıllardır akmakta olduğu yöne doğru akar gider.

Basınızdaki şimdiki yorumların pek çoğu bana bruva rüzgarının oluşturduğu bu beyaz dalgacıkları anımsatıyor. Ancak daha dikkatli bakarsanız tüm bunların altında, derinlerde nehrin aynı yönde aktığını ve soğuk ve rüzgarlı olmasına karşın güniin kış değil bahar olduğunu görürsünüz. Buna tâ derinden inanıyorum, aksi halde savaştaki dostluğumuzun anlamsız olduğuna, askerlerimizin Volga ve Normandi'ya kıyılarında, Sivastopol dağlarıyla Okinava tepelerinde boşu boşuna kan döktüklerine inanmak gerekecek..

Bana öyle geliyor ki hem Amerikalı bir yurtsever, hem de aynı zamanda Rusya'nın iyi bir dostu olmak arasında bir çelişki yoktur. Bunun da ötesinde, böylesine zor bir dönemde bana göre iyi bir Amerikalı olmak, Rus halkının iyi bir dostu olmak demektir, aynı şekilde iyi bir Rusolmak-Amerikan halkının iyi bir dostu olmak anlamına geliyor.

Ben, daha da ileri giderek şunu söylemek istiyorum: Böylesi zor dönemlerde Amerika'da Rusya'nın iyi bir dostu olmak ve Rusya'da Amerika'nın iyi bir dostu olmak, çocuklarımıza iyi birer baba olmak anlamına geliyor, hatta bu, çocuklarımıza iyi birer baba olmanın tek seçeneğidir. Çünkü babalar arasındaki düşmanlık, çocuklar arasında savaşa dönüşür. Oysa babalar arasında dostluk, çocukların kardeşliğine yolaçar..

Kimi zaman şunları duyuyoruz: Evet, bizler, yani savaşı yaşayan kuşak, yeni bir savaş istemiyoruz ve istemeyeceğiz ama bakalım çocuklarımız ne diyecek, yeni bir kuşak belki de daha farklı Düşünecek? Doğru değil bu. Eğer biz farklı düşünmüyorsak, çocuklarımız da farklı düşünmeyecektir. Örneğin eve döndüğümüz zaman, iki, üç, beş, on yaşındaki çocuklarınıza yeni bir savaş olasılığı hakkında ne düşündüklerini, böyle bir savaşı isteyip istemediklerini sorunuz. Çocuklara böyle şeyler sormak çok saçma diyeceksiniz. Ve ben sizleri şöyle yanıtlayacağım: Evet, tabii ki çocuklara böyle birşey sormak çok saçma. Çünkü onların yanıtı şimdi değil ama doğallıkla 16 yıl sonra, sizin yanıtınıza bağlı olacak, yani yalnızca sizin yanıtınıza, babaların yanıtına!

Amerika'yı üç haftalık ziyaretim süresince birkaç kez çeşitli toplantılarda konuşmalar yaptım ancak her konuştuğumda beni dinleyen kim olursa olsun, aynı üç şeyi söyledim: Öncelikle, halklarımız arasındaki dostluktan, ikinci olarak halklarımız arasındaki dostluktan, üçüncü olarak halklarımız arasındaki dostluktan sözediyorum. Bunları tekrar etmekten hiç yorulmayacağım, çünkü bu çocuklarımızın yaşamında en başta gelen sorundur ve uzun vadede insanlığın yaşamının en önemli sorunu olacaktır.

Bu arada, Amerika'daki herkesin bu sorunun önemini kavramış olmaktan uzak olduğunu düşünüyorum. Bunların başında ne yazık ki çok sayıda Amerikalı gazetecinin bulunduğunu söylemem gerek. Çeşit çeşit insan vardır, ve çeşit çeşit gazeteci vardır. Vicdan özgürlüğü iyi bir şeydir ancak ne yazık ki bazı Amerikalı gazeteciler bu özgürlüğü, vicdana sahip olmama özgürliiği olarak algılıyorlar. Tanrı onları yargılayacak,onlar ve patronları hakkında konuşmak istemiyorum. Ben sizlere diğer türden gazetecilerden sözetmek istiyorum: O tür gazeteciler ki üzücüdür, sözcüklerinin sorumluluk duygusunu her zaman kavrayamıyorlar. Rusya'da bir deyişimiz var: Söylenmiş olan söylenmemiş olamaz.. Bu tür gazeteciler nedeniyle Rusya'yla ilgili onca kaba ve adaletsiz sözcük dünyayı dolaşıyor.

Geçtiğimiz günlerde, bir yıl kadar önce Rusya'yı ziyaret etmiş bulunan Amerikalı bir dostum bana kayguyla, sıradan Rus insanının geçmişte olduğu gibi Amerika ve Amerikalılara açık yürekli lik ve dostlukla yaklaşıp yaklaşmadığını sordu. Ona hoşnutlukla "evet!" dedim.

Evet, "evet" dedim, çünkü sevindirici olan şu ki duyguları ve dostluğumuz nedeniyle insanlarımızın çoğunluğu sizlerin gazetelerinizi okumuyorlar. Haklı olduğumu sanıyorum. Çünkü Rus halkı gibi savaşta onca şey yitiren, onca acı çeken ve savaştan bıkan bir halk, kötü niyete, iftiraya, felaketlerine karşı "oh olsun!" der bir tavır takınılmasına karşı son derece duyarlı bir tepki gösterir..

Burada sık sık, biz Rusların yabancı gazetecilerin bizler hakkında tüm gerçeği yazmalarını istemediğimizden sözederler. Bu doğru değildir! Ben, yaşamımızda utanacağımız herhangi birşey, hoşlanmayacağım ve Amerikalı dostlarımdan herhangi birisine gösteremeyeceğim herhangi birşey bilmiyorum. Rusya'da yalnızca birkaç ay kalan ancak herşey hakkında kesin şeyler yazan bir takım gazetecilere ne demeli? Bunlar pek çok Rus ailesinin Moskova'da tek bir odada barındığını yazıyorlar. Bu doğru mudur? Evet, doğrudur. Bunlar insanların yoksul biçimde giyinmiş olduklarını, yolda sokakta sık sık iyi giyinmiş birisine rastlanmadığını ancak yamalı pantolonlu bir adamla annesinin solmuş paltosuna sarınmış bir çocukla karşılaşmanın mümkün olduğunu yazıyorlar. Bu doğru mudur? Evet, doğrudur! Bunlar bazı köylerde tek bir erkeğe rastlanmadığını, insanların inekleri kullanarak tarla sürdüğünü, evlere sahip olmayan ailelerin yeraltı sığınaklarında yaşadığını yazıyorlar. Bu doğru mudur? Evet, Doğrudur!

Gazetecilerin yazdıklarına kırılamayız, kırılmak istemiyoruz. Evet, bu böyle, acı bir gerçek! Ancak bana yanıt verebilir misiniz, Rusya hakkındaki o kitaplarla makalelerde satırlarda ve satıraralarında sık sık rastladığım ve normal bir insanın anlayamayacağı o şeytani zevkin nedeni nedir? Mr. Whitea, neşenizin kaynağı nedir? Almanlar Rusya'nın yarısını yaktığından ailelerin tek bir odada yaşamakta olduğu olgusu mu? Neşenizin nedeni bu mu? Çocukların annelerinin eski ve yırtık paltolarını giymelerine neden seviniyorsunuz? Çünkü hem yeni paltolar dikip hem yeni silahlar üretecek kadar zengin değildik. Silahları yeğledik. Kadınlarımızın gözlerinin yaşlı olmasına, köylerde onca az erkek bulunmasına niye seviniyorsunuz? Çünkü o erkekler Stalingrad'dan Berlin'e tüm kentlerin kanlı sokaklarında can verdiler. Buna niye seviniyorsunuz, soruyorum size? Eğer aynı felaketler Amerikan halkınca yaşanmış olsaydı, halkımız buna sevinmeyecek, tam tersine, sizlerle birlikte yas tutacaktı. Bizler Rus aydınlarıyız. Üzüntümüze şeytanca bir sevinç göstermeye kalkışan kişileri öylesine ağır bir manevi yargılamayla lanetlerdik ki, hiçbir basın özgürlüğü yardımlarına koşamazdı!

Değerli dostlarım! Her insanın bir kalbi vardır, benden daha iyi biliyorsunuz ki her insan yaralandığı zaman çok duyarlı bir tepki gösterir. Bizim

yüreğimiz de sizlerinki gibidir, kalın bir deriyle ya da demirle kaplı değildir. Acıyı duyar. Ve önemli olan, insan yüreğinin oyuncak olmadığıdır. Öyleyse basın özgürlüğünüze karşın, kimsenin bunu yapmasına izin vermeyiniz. Yüreği yaralamak kolaydır, iyileştirmekse zor..

Bu salonda sizlere seslenmekten büyük mutluluk duyuyorum. Amerika'da olmaktan mutluluk duyuyorum. Japonya'da altı ay süreyle kaldıktan sonra Vladivostok'a dönmüş ve birkaç gün kendimi evimde hissetmiştim ki Amerikan Başyazarlar Birliğinden beni Amerika'ya davet eden bir telgraf aldım. Editörler Kongresine zamanında yetişebilmek amacıyla tüm Sibirya'yı aşmak için iki gün uçmam gerekiyordu, ülemle iki uçuş arasında yalnızca 14 saatliğine görüşebilme olanağına karşın çağrıyı hemen kabul ettim. Gençliğimden bu yana beni ciddi ve derin biçimde ilgilendiren bir ülkeyle buluşmamı belirsiz bir süre ertelemek istemedim. Burada kendimden sözederken, yalnızca kendimden değil, genelde kendi kuşağımdan insanlardan sözetmekteyim.

Yıllar geçtikçe Amerika'ya olan derin ilgimiz artıyordu; bunun için bir dizi değişik ve yeterince ciddi neden vardı.

Edebiyatla başlayacağım. Edebiyatta belki de en güçlü, çocukluk ve yetişkinlik izlenimlerimiz Amerikan edebiyatından edinilmişti. Önceleri Mark Twain ve Bret Herte, daha sonra Jack London ve Ivan Bunin'in yetkin çevirisinden okul yıllarında okuduğumuz "Hiawata Şarkısı"yla Longfellow... Biraz daha büyüyünce Edgar Poe'yle sürüklenmiş ve Mark Twain'i yeni ve ciddi bir görüşle yeniden okumuştuk. Sanıyorum ki benim kuşağımdan O. Henry'nin gülünç ve etkileyici, hüzünlü ve soylu kısa öykülerini okumamış herhangi birisini bulmak mümkün değildir. Son yirmi yılın tüm dünya edebiyatı üzerinde en büyük etkiyi bırakan çağdaş Amerikan edebiyatı olmuştur. Bu bağlamda rekabet kabul etmez bir konuma sahip olduğunu söylemek istiyorum. Önce tüm yapıtları yayınlanan Upton Sinclair ve Dreiser.. Daha sonra Sinclair Lewis, Wollworth, Eugene O'Neill ve son on yılda aydınlarımızın önemli bir bölümünün en sevdiği yazara dönüşen Hemingway. Kuşağımda Hemingway'in "Silahlara Veda"sını veya Steinbeck'in "Gazap Üzümleri" ni okumamış birisini bulmak çok güçtür.

Ne var ki Amerika bize yalnızca edebiyatla değil, sinema yoluyla da ulaştı. Çocukluğumuz sessiz filmler ve westernlerle ilgili anılardan ayrı düşünülemez.. Bu filmlerde herşey akılcı değildi, herşey sanatsal olarak kabul edilebilir değildi ancak mutluluk, sağlık ve enerji doluydular, kuşağın insanları için anlaşılabilir ve değerliydiler. Büyüdüğümüzde Chaplin'le çarpılıp sarsılmıştık. Chaplin bizleri bir defada sonsuza dek etkiledi, sinema sanatının en büyük, en değerli doruğu olarak hep bizlerle kaldı..

Amerika kuşağımdaki insanlar için yalnızca edebiyat ve sanatıyla değil, teknolojisiyle, mühendislerinin yetenekleriyle, örgütleyicilerinin büyüklüğüyle de değer kazandı.

Benim kuşağım birinci beş-yıllık planı başlatmıştı. İkinci beş-yıllık planı omuzlarımızda taşırken, üçüncüsüne başlamıştık ki savaş bizleri askere dönüştürdü. Yapım ve üretimde kendimize özgü yeni pekçok şey ortaya koyduk. Ancak eğer yabancı üretimle teknolojik etkileşimden sözetmeye kalkarsak, aslan payını Amerika'ya ayırmak gerekir. Gençlik günlerimi düşündüğümde aklıma Stalingrad Traktör İşletmelerinin kuruluşu gelir, 13 yıl sonra kuruluşa ait işyerlerinde savaşmıştım.1929'da Amerikan üretim yöntemleri bizleri büyülemişti. İyi ve enerji dolu öğrencilerdik, zevkle belirtmek istiyorum ki beş-yıllık planların oluşumuyla ilgili anılarım -küçümsemek istemiyorum- teknolojik dehasıyla bizlere pek çok şey öğreten Amerikan halkına duyduğum derin saygıyla bağlıdır.

Tüm bunlardan sözetmemin nedeni, halklarımız arasındaki dostluğun geçici siyasi bağlaşıklıklardan çok derin saygı, anlayış ve kayda değer kişilik benzerlikleri temeline dayandığına olan derin inancımdan kaynaklanıyor.

Kararlılık, bağımsızlık, çok çalışma ve zorluklardan korkmama yeteneği, başkalarının çalışmasına ve görüşlerine saygı, inanıyorum ki tüm bu özellikler halklarımızın kişilik özelliğini oluşturuyor.

Buna bir Rus ve Amerikalının günlük yaşamında olağan olan gerçek demokratizmi, onur duygumuzu, kölelik ve dalkavukluktan yoksunluğu ve her insanın "kendini oluşturabileceği"ne olan ciddi inancı eklersek, ve yine bu korkunç ve önemli benzerliği dikkate alırsak, halklarımızın dostluk için yeterinden de fazla nedeni olduğunu ve belki de dünyada en rasyonel ve somut nedenlere sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Bir yazar olarak izin verirseniz bizleri bağlayan bir diğer noktadan sözetmek istiyorum: Duygularımızdan. Biz Ruslar ve Amerikalılar gülünç birşey gördüğümüzde gülmeyi severiz, üzüldüğü-

müzde gözyaşlarından utanç duymayız, teşekkürlerimizi ifade etmek istediğimizde el sıkmaya hazır insanlarız. Sizlere Elbe yakınlarındaki Torgau şehrinde, bir yıl önce çevirmenle nasıl bir buluşma yaşadığımızı anlatayım. Çevirmenle Elbe'yi geçerek karşı kıyıda Amerikalı bir albayla buluşmuştuk. Albay ufak-tefek, neşeli, enerji dolu bir adamdı, boynuna kendini kovboylara benzeten kırmızı bir eşarp bağlamıştı. Kentucky'den geliyordu ve yanlış hatırlamıyorsam adı Williams'dı. Bir de hem Ruslar, hem de Amerikalılar sık sık isimleri karıştırırlar, onun için durum buysa albay kusurumu bağışlasın. Adını unutmuş olabilirim ama onu çok iyi anımsıyorum. Buluşmamızda ilk söylediği "En kısa sürede Leipzig'e gidelim, burada savaş tutsaklarımızın bir kampı var, büyük bir olasılıkla sizlerden birisini görmek istiyorlardır. Hemen gidelim. Sizleri dosdoğru oraya götüreceğim" olmuştu. O kadar istekle konuşmuş ve beni kampa götünnekte öylesi ivedi davranmıştı ki yüreğinin büyüklüğünü, inceliğini duyumsamıştım. Yol boyunca tutsakların yaşamı süreye bağlıymışçasına jeep'ini hızla sürmüştü. Sonunda kampa vardık. Kampta 7 bin erkeğin bulunduğunu söylesem, beni anlayacaksınızdır. Bunlar savaşın başında tutsak edilmişler ve üç yıl süreyle ülkelerinden herhangi birisiyle karşılaşmamışlardı. Bir varilin üstüne çıkarak konuşmaya başladım. Ne söylediğimi, ne kadar süre konuştuğumu hatırlamıyorum, hatta bir konuşmacı gözüyle bakıldığında mükemmel şeyler söylediğime de inanmıyorum. Kısacası, ne hakkında konuştuğumu hatırlamıyorum ancak buluşmanın mutluluğu öylesine güçlüydü ki çevredeki herkes dinliyor ve ağlıyordu. Ben de ağlıyordum. Sonra varilden aşağı indim ve ansızın, bir görevli, bir yarbay olduğum aklıma geldi, bir Amerikalı albayın karşısına gözü yaşlı çıkmak biraz garipti. Yüzüne baktığımda kırmızı eşarbıyla onun da gözyaşların silmekte olduğunu gördüm. Gözyaşlarını söylev yeteneğime bağlı görmediğimi kolayca anlayabilirsiniz, albay Rusça tek bir sözcük bilmiyordu, dilimizi anlamıyordu ama o anda, ordaki insanların ruhunda olup bitenleri anlayabiliyordu, yüce ve iyi bir yüreğe sahipti, onun için ağlıyordu..

Burada, Amerika'da "kızıl ormanlar"ımız var, bizim Rusya'da da huş ağaçlarımız.. Tanrıya şükür hem orada hem burada iyi yürekler var ve bir yazar olarak ben, bu nedenin daha az öneme sahip olduğuna inanmıyorum; belki de bu tüm akılcı kategorilerden çok daha önemlidir.

Bugün ortak dostluğumuzdan, sevgimizden çok sözettim, bunlar bizi birleştiriyor, şunu belirtmeme de izin veriniz: İnsanları yalnızca ortak sevgi birleştirmiyor, ortak nefret de insanları birleştiren bir ögedir.

9 Mayıs 1945'te Mareşal Keitel'in Müttefik Kumanda masasına gelerek faşist Almanya'nın teslimiyet belgesini nasıl imzaladığını kendi gözlerimle görme zevkine eriştim. Bunu düşünmek insana hüzünveriyor ama ne yazık ki faşist Almanya'nın teslim olması, henüz faşizmin silahlarını bıraktığı anlamına gelmiyor ve inanıyorum ki bizleri savaşta omuzomuza dövüşmeye zorlayan faşizme karşı ortak nefretimiz, o nefret, duygularımızın kaynağında korunmalıdır.

Faşizm insanlardan nefrettir.
Faşizm diğer halklardan nefrettir.
Faşizm kaba güce tapınmadır.
Faşizm insanlık onurunun çiğnenmesidir.
Faşizm bir insanın diğer bir insanın boynuna basarak onu köleleştirmek istediği ideolojidir.

Burada, Alman ordusunun teslimiyetini imzalayan bir generalin bir kalem darbesiyle bu ideolojinin dünya çapında ortadan kaldırıldığına inanan var mı? Faşizm varlığını sürdürüyor, değişik biçimlerde, açık ve gizli faşizm şimdi de vardır ve bu hastalık yalnızca güneş ve açık havayla iyileştirilemez. Tövbekâr olan ya da olmayan çok sayıda faşisti serbest bırakan insanlar hata yapıyorlar, bu faşistlerin güneş ve açık havanın yardımıyla faşizm hastalığından kurtarılabileceği hatasına düşüyorlar. Faşizm bir soğuk algınlığı değildir!

Faşizm kangrendir! Kangren açık havayla iyileştirilemez, kangren cerrahlar tarafından iyileştirilir!.

Geçmiş yıllarda dünyada "faşist" sözcüğü "Alman" sözcüğüne bağlanıyordu. Sizeşunu söylemeliyim ki biz Ruslar, faşizme karşı savaşımdan sözettiğimizde, herhangi bir ulusal tarafı tutmuyoruz. İspanyol faşisti Franko veya Yunan Faşisti Zervos, veya İngiliz faşisti Mosley'i neden Alman faşisti Goebbels'den daha fazla sevmem gerektiğini de anlamıyorum.

Bu konuda daha fazla konuşmayacağım ancak bu sorunda görüşümü paylaşmanızı istiyorum.

Türkçesi:SEVGÜL ULUDAĞ

Yalvaç

sana evimi öğreteceğim
sokağımı düşlerimi
bulutumu yıldızımı göstereceğim sana

türkülerimi dolduracağım gönlüne
sesimi gülüşümü vereceğim

benim olmadığım zamanlarda
buluta bak yumuşaklığımı duy
dön yüzünü yıldıza yolunu bul

yola çıkınca da sesimle söyle
gönlüne düşen türküleri

gülüşümü ışık et kendine
kitabımı sen yaz benim

Hidayet Karakuş

BEHİÇ PEK

"Nükleer Savaş Tehlikesi sürerken, herşey gibi karikatürün geleceği de meçhul demektir..."

□ Dünya Gençlik Yılı'nı geride bırakıp Uluslararası Barış Yılı'na giriyoruz. Gençlik Yılı'nın kısa bir değerlendirmesi'ni yaptıktan sonra Barış Yılı üzerine düşüncelerinizi söyler misiniz?

■ Dünya Gençl k Yılı geldi geçti. Fakat bir iz kaldığını sanmıyorum. Gençlik Yılı'nda bir yığın genç, çeş'itli nedenlerle okullarından atıldı. Atılmayanlar gittikçe ilkelleşen bir eğitim sistemi içinde bırakıldılar. Mezun olabilenler işsizlikle karşı karşıya kaldılar. Okullardakl gençlerin yanısıra okumayan gençler de, yaşadığınız akıl almaz dönem içinde işsi kaldılar veya son derece düşük ücretlerle çalıştırıldılar. Gençler için sadece ufak tefek, göstermelik jestler yapıldı. En önemli'si, gençlerin küçümsenmeyecek bir bölümü Gençl k Yılı'nı hapishanelerde geçirdi. Kısacası gençlere değer veriliyormuş gibi olsun diye herhangi bir yılın adı "gençlik yılı" oldu.
Şimdi Barış Yılı'nın gerçekten barış için atılmış bir adım olmasını diliyoru . Fakat Gençlik Yılı için de iyi d'leklerimiz vardı. İstiyoruz ki, Dünya Barış Yılı, gençlik yılı gibi anlamsız olmasın.

□ Barış Yılı'nı silahlanma yarışının daha da tırmandırıbnak istendiği, uzaym silahlandırılması çalışmalarının yapıldığı bir dönemde karşılıyoruz. Böyle bir ortamda Barış Yılı'nın bizlere kazandırabilecekleri neler olabilir?

■ Barış Yılı'nda silahlanma yarışı ve nükleer savaş tehlikesi daha yoğun ve sistemli biçimde duyurulabilir. Kalıcı bir barış sağlanamazsa dünyamızın belki de çok yakın bir zamanda, uzaydan silineceği anlatılabilir. Barış, aynı zamanda devletler düzeyinin dışında, insanların sorunlarını bir hoşgörü ortamında konuşarak çözebilmeleri için günlük yaşama geçirilebilir. Buna karşılık tüm insanların, bir nükleer savaşın ne olduğunu öğrenmeye, anlamaya çalışmaları çok yararlı olur.

□ Karikatür sanatının-sanatçısının da yapabileceği bir şeyler olsa gerek

■ Nükleer savaş tehlikesi sürerken, kesin bir barış sağlanamayacağına göre, h şey gibi karikatürün geleceği de meçhul demektir. Öyleyse bu konuda herkese olduğu gibi, karikatürcülere de görev düşüyor. Bence bütün karikatürcüler özellikle Barış Yılı'nda (ve daha sonra da) barış için karikatürler düşünmeli, çi melidirler. Bu arada, şunu da belirtmem gerekiyor. Karikatürcüler aten barış, insan hakları, düşünce özgürlüğü konularında bütün güçleriyle çiziyorlar.

□ Sayın Pek, "Bira da Savaşalım" nasıl ortaya çıktı?

■ Savaş ve silahlar çocukluğumdan beri benim de ilgi mi çekiyordu. Karikatüre başladıktan sonra, Gırgır'da arasıra savaşla ilgili karikatürler çizdim. Engin Ergönültaş, İrfan Sayar, Sarkis Paçacı, Hasan Kaçan ve Latif Demirci'yle birlikte "Mikrop" dergisinde çalıştığım dönemde, derginin kişiliğine paralel olarak ben de savaş karikatürlerini daha bilinçle, daha ciddiyetle çizmeye çalıştım.

□ Neden "Biraz da Savaşalım"?

■ Düzenli biçimde savaş karikatürleri çi meye başladığımda "köşe"nin adı "Savaş ciddi bir iştir" idi. Mikrop'tan Gırgır'a dönünce yeni bir başlık altında çi mem gerekti. Gazetelerdeki "Biraz da gülelim" köşeleri kadar doğal olan "Biraz da savaşalım"ı başlık olarak seçtim. "Geleceğin sahipleri gençler"in ell ine silah verilip savaşa yollandıklarında nasıl şaşırdıklarını ve tepki gösterdiklerini çi meye çalışıyorum...

□ Öyleyse "biraz da barışalım" desek ne çizersin?

laiklik tartışması ve DİNDAR GENÇLER

İsmail Gül

"Başörtülü öğrenci dersten çıkartıldı.", "Türbanlı doçent Danıştay yolunda", "Belediye hoparlöründen dini yayın yapıldı." Haberlerinin hemen ardından "irtica bortluyor" "En büyük tehlike kızıl ve kara irtica" haberleri gazetelerin birinci sayfalarını kaplayıvermişti. Zamanlama kusursuzdu. Halkın örgütlü ve etkin katılımına kapalı tutulan, parlamentosu özel koşulların ve etkilerin altında olan, dolayısıyla, bak arama ve denetim yollarının tıkalı olduğu bir siyasal rejim karşısında "değişim ve onarım" isteklerinin giderek arttığı, nesnel olarak birleşik güç oluşturma sürecinin hızlandığı bir dönemde bu haberler kusursuz bir zamanlamayı yansıtıyordu.

Bu gazete haberlerinin hemen ardından "değişim ve onarım" isteklerinin yanında nesnel olarak yer almış dindar yurttaşların inançları üzerindeki baskıların arttığı gözlendi. Buna paralel bir gelişmede bakanlıkların içerisindeki mescitler, TBMM'e büyük bir camii yapımı, okullara konulan zorunlu din dersleri vb oldu.

Bu paradoksla başlamak, ilerici sol gençliğin dindar gençlere ilişkin tutumunu sorgulamayı büyük ölçüde kolaylaştıracaktır. Herşeyden önce bu paradoks, din kavramının nesnel koşullardan ve gelişmelerden bağımsız olamayacağını, bu koşul ve ilişkilerin değişim sürecine bağlı bir kavram olduğunu gösteriyor. Aynı zamanda, soyut ve diğer toplumsal gelişmelerden bağımsız bir din kavrayışının, yorumunun da olamıyacağını gösteriyor. Toplumsal değişme ve çatışmalara bağlı olarak din kavrayışı ve oluşum biçimleri, din-devlet, din ve sınıflar ilişkileri de değişiyor.

Örneğin burjuvazi ve köylülüğün feodaliteye karşı çıkışları, silahlı ayaklanma vb gibi doğrudan biçimlerin yanısıra, dinin özel yorumuna dayanan 'mezhepçilik' görüntüsü altında da olabiliyordu. XII. yy Fransa'sında mülkiyetin kaldırılmasını, katolik kilisesinin zenginleşmesine son verilmesini, ilkel hıristiyanlığa dönülmesini öneren Valdensler, Papaz John Ball'ın önderliğindeki köylü ayaklanmaları gibi Lutherciliğ de din kavrayışının toplumsal gelişmelere ve sınıf ilişkilerine bağlı olduğunu gösteriyor. "Derebeylik egemenliği ile gittikçe sınırlanan 'özgür köylülerin de kendilerine katılmasıyla güçlenen muhalefetteki tüm mülkiyet sahibi tabakalar, fazla zengin olmayan soyluların çoğunluğu, kentliler 'kentli ılımlı Lutherci ıslahat hareketi çevresinde toplandılar. Lutherci hareket de, kendinden önce gelen ve feodaliteye karşı çıkan öteki dinsel hareketler gibi dinsel görüntüler ve nedenler arkasında belirmekle birlikte, gerçekte burjuvazinin feodaliteye başkaldırışının ifadesiydi." (1).

Bizim geçmişimizde de bunun örnekleri çoktur. Şeyh Bedrettin olayı bunun en çok bilinen örneğini oluşturuyor. Sıraladığınız bu örneklerden, bu olgunun salt düne ait olduğu çıkartılmamalıdır. Aynı zamanda bugüne de aittir. Latin Amerika'da, büyük toprak sahiplerine ve cuntalara karşı köylülüğün ve öteki muhalefet güçlerinin, toprak ve özgürlük istiyen devrimci demokrat hareketlerin papaz önderlerinin çok olduğu biliniyor.

Öte yandan bu hareketlere teorik destek sağlayan hıristiyanlığın özel yorumlarının ve mezheplerinin olduğu da bilinmiyor.

Söylediklerimizle yetinilirse, dinin bütün yorum ve özel biçimlerinin genel olarak egemen sınıflara ve varolan toplumsal yapılara karşı, muhalefetin yanında her zaman yer aldığı ve alacağı sonucu çıkartılabilir. Bu da gerçek durumu yansıtmaktan uzaklaşmak demektir. Dinin, genel olarak ele alındığında, ideolojik olarak geleneksel yapıların korunmasında, egemen sınıfların iktidarlarını sağlamlaştırmalarında her zaman önemli bir işlevi olmuştur. Halkın dinsel inançlarının egemen sınıflar tarafından kendi politik çıkarları ve eylemlerinde kullanılması hemen her zaman görülmüştür. Bunun en uç örneği faşist hareketlerde görülüyor. "Faşistlerin dinsel ögelere dayanarak, siyasal biçim değişimlerine yöneldikleri, dinciliğin faşist düzenlerin oluşmasında etkinliği ise tarihsel olgudur. Çağımızda da gerek Almanya, gerek İtalya'da aynı olgunun yinelenmesine çabşıldığı bir gerçektir. Aynı biçimde 'John Birch Society', 'Ku Klux-Klan' 'Christian Anticommunist Crusade', 'La Creig Flèchee' gibi faşist örgütlerin dinsel ilkelerden kaynaklanan görüşlerle faşist düzenlere yöneldikleri görülmektedir" (2).

Sol düşüncenin en temelli ögelerinden birini Laisizm oluşturuyor. Laik sözcüğünün kökeni, kalabalığa, halka, yığına ait anlamındaki yunanca Laikos'dan geliyor. Tevratta Laca, rahipler ve kendini tanrıya adamış kimseler olan Levi'lerin dışında kalan halk yığını anlamında kullanılmıştır. Sözcüğün kendi başına anlamından da görülebileceği gibi, laiklik, en genel tanımı ile din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması demektir. Tarihsel gelişimi içinde laik kavramı, her türden dinsel inanca eşdeğer özgürlük tanımak, hertürlü dinsel baskının ortadan kaldırılması demek olduğu kadar dinin kamu hizmeti olarak kabul edilmemesi, din için devlet bütçesinden harcama yapılmasının yasaklanması, bireyin bireysel vicdanı ile ilgili herşeyin okullardan uzaklaştırılması demektir. Bu nedenle, Türkiye'de laiklik adına çeşitli inanışları ve dinsel inancı yerleştirmeye yönelik girişimler, büyük bir çelişkiyi ve politik çıkarı öne koyan bir tutumu yansıtıyor. Laiklik, insanlar üzerinde baskı ve yasaklara yöneliyor, din ve mezhep ayrımına dönüşüyor. İlerici ve sol güçler, her türlü dinsel baskıya son verilmesinden yana olmak durumundadırlar. Dinsel inanışlara, dindar yurttaşlara özgürce kendilerini anlatma, ibadet etme, gereklerini yerine getirme olanağının verilmesini istemelidirler.

Dindar gençliğe ilişkin tutumu sorgularken, bu genel gerçekleri hep gözönünde tutmak gerekiyor. Türkiye gençliği ilericisiyle, dindarıyla dev gibi yığılmış sorunlarla karşı karşıyadır. Sorunlar, bütün gençlerin ortak sorunlarıdır. Örneğin üniversitede, YÖK sisteminin bir sonucu olarak ortaya çıkan öğrenci kıyımı dindar gençleri, ilerici gençlerden ayırmamaktadır. Kışlalaştırılmış yurtlar ve barınma sorunu, kötü yemekler ve beslenme sorunu, vizeler ve ağırlaştırılmış akademik düzenlemeler, öğretimdeki kalite düşüklüğü vb sorunlar dindar-ilerici ayırımı yapmaksızın bütün öğrenci kitlesinin ortak sorunudur.

Üniversite yaşamına katılmaktan, yönetim ve karar süreçlerinde yer almaktan, yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesinden diğer gençler kadar, dindar gençler de yararlanacaklardır. Sorunlar ortaktır, sorunların çözülmesinden sağlanacak yarar da ortaktır. O zaman sorunları çözmek için gösterilecek çaba da ortak olmak zorundadır.

Dindar gençlerin nesnel olarak bugünkü siyasal ve toplumsal düzenlemelere karşı oldukları açık bir gerçektir. Kimi birimlerde yöneticilerin gerçek kimliklerini gizliyerek, dindar gençlik örgütlenmeleri ile kurdukları ilişkilere dayanarak elde ettikleri kısmi rahatlamalar geçicidir. Kalıcı kazanımlar elde etmek, bu nedenle, ilerici gençlerle birlikte ortak sorunlarını çözmeye yönelmekle olacaktır.

Bugün öğrenci gençliğin en önemli sorunu, sendikal örgütlerin yaratılması sorunudur. Öğrenci derneklerini oluşturma sürecinde ilerici demokrasinin yararlarının bilincinde olan gençlerin karşılaştıkları engeller, dindar gençlerin inanışlarının gereklerini yerine getirme sürecinde karşılaştıkları engellerle aynı türden, aynı kaynaktandır. Bu nedenle dindar gençler öğrenci gençliğin sendikal örgütleri olan öğrenci derneklerinin yaratılması sürecine katkıda bulunmak zorundadırlar. Bu durum ne ilerici bir genç için kötü bir yakınlaşma olur, ne de dindar bir genç için. Bu, sendikal örgütlerin yaratılması için, üniversite yaşamına en geniş katılımın sağlanması için atılması zorunlu bir adımdır.

Kaldı ki, öğrenci dernekleri hem yasal olarak hem de ilkesel bakımdan, politik ve dinsel inanç ayrımına dayalı olmamak zorundadırlar. Hertürlü politik düşünce ve dinsel inanıştan genç bu dernek lere üye ve yönetici olabilir.

İlişkide ayrım çizgisi, "Ben bir ilerici olarak, ders saatlerinin namaz vakitlerine göre düzenlenmesini talep etmem ama, dindar gençler böyle bir taleple ortaya çıktıklarında da desteğimi esirgemem" olmalıdır. Ayrıca örgüt içi demokrasinin sağlanması için gösterilecek çabalar ve anlayış birliği, öğrenci derneklerinde her türlü düşünce ve inançtan gençlerin birlikte var olmalarının kalıcı temelini oluşturacaktır. Kuşkusuz, öncelikli birliktelik, daha öncede belirttiğiniz gibi öğrenci derneklerinin öğrencilerin hak ve çıkarlarını savunmak zorunda olan sendikal örgütler olduğu konusunda sağlanmalıdır.

Hem laik olunmalı, hem de dindar gençlerle ortak sorunlar etrafında, öğrenci derneklerinde birlüktelik sağlanmalıdır. Bu birliktelik laik olmaya zarar vermez; tersine demokrat ve laik olmanın gereği budur.●

1- ÇETİN ÜZEK, Din ve Devlet Ada Yayınevi, s. 48
2- A.g.y., s. 105

Nazım

NAZIM HİKMET

SANAT ve EDEBİYAT ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Edebiyatımızın bugün çok önemli boşluklarından biri de, büyük Türk şairi Nâzım Hikmet'in şiir, edebiyat ve sanata ilişkin görüş ve düşüncelerinin bir kaynak kitapta toplanarak, kendinden sonra gelen okur ve yazar kuşakların bilgi ve incelemesine sunulamamış olmasıdır.

Yaşadığı yıllar içerisinde, 13 yıl süren hapislik, hapislik öncesi ve sonrası uygunsuz koşullar, uzun süre yerleşik ve düzenli bir hayat sürememesi, Nâzım'ın sanat ve edebiyata ilişkin görüşlerini, bilgi ve deneyimlerini düzenli bir düşünce sistemi içinde yazmasını ve yayımlamasını olanaksız kılmıştır. Gerek şiiri, gerek genelde şiir, hikâye ve roman sanatıyla ilgili düşünceleri, döneminde ürün vermiş birçok edebiyatımızın çeşitli isimleriyle ilgili görüşleri, dağınık olarak, daha çok yazdığı mektuplarda yer almış ve kalmıştır.

Bugün bu mektupların ürünleri üstüne eleştiri ve saptamaları; dünyamızın kimi isimlerinin ürünleri üstüne eleştiri ve düzenli bir hayat duğunda, bir Halide Edip'e, bir Namık Kemal'e, Garipçiler'e, dönemin genç şairleri ya da Sait Faik'e ilişkin görüşlerini, bilgi ve şiir ve hikâyenin nasıl olmasgerektiği konularında; çağdaş roman, çi bir bakış açısının sağladığı oldukça tutarlı, kısa ama, gerçekceleri, O'nun şiirde olduğu kadar eleştiri ve değerlendirmelerinde de önem ve büyüklüğünü göstermektedir. Bir edebiyat metnini ele alırken yazarının sınıfsal konumu ile psikolojik yapısından, ülkesinin ve dünyanın içinde bulunduğu tarihi koşullar ile toplumsal, sosyal ve siyasal ortama kadar sorduğu sorular, uyguladığı inceleme yöntemi, bugün edebiyatımızda yaşanan "eleştiri" anlayışına ve tıkanıklığına ışık tutacak; yazar ve okur birçok insana yazdıkları ve okudukları metnin ne olduğunu gösterecek özelliktedir.

Görüş ve düşünceleri, toplumcu gerçekçi eleştiri anlayışı, günümüz edebiyatında yapay bir biçimde zorla öne çıkarılmaya çalışılan bir takım yanlış eğilim ve kasıtlı tutumların görülmesi ve sergilenmesi açısından da geçerliliğini koruduğu için, Yarın bu görüş ve düşünceleri, yer aldıkları çeşitli mektup ve metinleri tarayarak, mektuplardaki konuyla doğrudan ilgili olmayan yerleri çıkararak gündeme getirmeye, okurlarının ve ilgili çevrelerin bilgisine sunmaya karar vermiştir.

Nâzım'ın görüş ve düşüncelerini mümkün olduğunca bir bütünlük içinde verebilmek amacıyla bu yayında şöyle bir bölümlemeye gidilmiştir: 1. SANATTA YARATICI YÖNTEM (GERÇEKÇİLİK); 2. SANATIN YAPISI-I (İÇERİK VE BİÇİM); 3. SANATIN YAPISI II (ÜSLUP VE DİL); 4. SANATIN TÜRLERİ VE ÖZELLİKLERİ-I (ŞİİR); 5. SANATIN TÜRLERİ VE ÖZELLİKLERİ-II (ROMAN VE HİKAYE); 6. SANATTA ULUSALLIK VE EVRENSELLİK.

Yazı dizisi için eldeki metinlerin dili daha çok genç okuyucuların anlayacağı biçimde yalınlaştırılmak istenmişse de, gerek çeşitli kaynakların bozulmaması, gerekse Nâzım'ın kendi değişik dil anlayışında yayınlanmış olması, gerekse çeşitli kaynakların dili daha çok genç okuyucuların hiç anlaşılmayacak olanların yanına parantez içinde bugünkü karşılığı konulmuştur.

Bu sayıda, SANATTA YARATICI YÖNTEM (GERÇEKÇİLİK) bölümüyle başladığımız yazılar, daha sonraki sayılarımızda açıklayacağımız bölümlerin yayını ile sürecektir. Dileğimiz, bu görüş ve düşüncelerin, tarih sırası ya da konularına göre sistemli bir biçimde en kısa zamanda bir kitapta toplanmasıdır.

SANATTA YARATICI YÖNTEM (GERÇEKÇİLİK)

1.

Hakiki sanat, hayatı aksettiren *(yansıtan)* sanattır. Onda hayatın bütün ihtilaflarına *(anlaşmazlıklarına)*, mücadelelerine, ıllıamlarına, zaferlerine , mağlubiyetlerine, aşkına, insan karakterinin bütün tecellilerine *(görünüşlerine)* tesadüf edilir. Hakiki sanat, hayat hakkında yanlış fikirler vermeyen sanattır.[1]

2.

Bugün realizm *(gerçekçilik)* en ileri edebiyatın bayrağıdır.

Bugün tam manasıyle, yani tek taraflı değil, pasif değil, şeniyeti *(gerçekliği)* bütün mürekkebliği *(karmaşıklığı)* ve akışıyla, inkişafında aksettiren *(gelişimi içinde yansıtan)* realizm en inkılabçı sanatın esas şiarı *(belgisi)* oluyor. Realiteden korkanlar maziinin mümessilleridir. Ve kendilerine ileri sanatkar diyenlerin realiteden korkuları yoktur.[2]

3.

Edebiyatta modern realizm şuurlu *(bilinçli)* olarak edebiyat sahasına diyalektik materyalizmin tatbikidir. Bu felsefi görüş romancı ile mevzu arasındaki münasebeti faal olarak kabul eder. Binaenaleyh *(dolayısıyla)*, sadece realitenin bir fotografik görüşü, aksettirişi kâfi gelmez. Romancının- bu felsefi görüşe nazaran- mevzuu *(konusu)* üzerinde yani aksettirmek istediği realite üzerinde faal bir rolü vardır. Yine bu görüşe göre, şuur, sadece mihanikî *(mekanik)* bir suretle realiteyi aksettirmekle kalmaz onu işler, tahlil ve terkip eder *(çözümler ve bileştirir)*. Binaenaleyh realist edebiyatçı mevzuunu terkip ve tahlil eder, mimarisini, yapısını işler, ona azami *(en yükseğinden)* sanatkârane bir şekil ve terkip vermeğe çalışır... Yine realizme gelelim. Diyalektik materyalist felsefeye göre maddi ve ruhi hadiseleri seyirlerinde *(akışlarında)* görmek lâzımdır. Realist edebiyatçı kimse aksettirdiği sanatkârane inikâs ettirdiği *(yansıladığı)*- mevzuunu böyle bir akış hal'inde vermesi icap eder,. Realizmi, yaptığım tarifine göre izaba devam edelim. Diyalektik için hakikatler mücerret *(soyut)* değil, konkredir *(somuttur)*. Realist edebiyatçı için de meselâ şair için bu konkre hakikat meselesi realist şairin esaslarından biri olmalıdır. Velhasıl, felsefedeki diyalektik materyalizmin edebiyata şuurla tatbiki yeni realizmi meydana getirir. Hatta bu bahsi *(konuyu)* inee eleyecek olursak üsluba kadar bunun tesiri olur. Realist şiir, roman üslubu nasıl olmalıdır meselesi de yine yukarda söylediğim felsefi görüş tarafından tayin edilir.[4]

4.

Diyalektik materyalizmi sanat sahasında tatbik etmek isteyen sanatkârlar için - bu işin sosyolojî ve felsefe cephesiyle uğraşanlar için de elbet tabii ilimlerin hatta en son keşiflerinden haberdar olmamak tarihi materyalizm ile alâkadar olmamağa yakın bir eksiklik. Tabii ilimlere vakıf olmadan *(bilmeden)* diyalektik materyalist felsefeye tam vukuf kabil değildir. Diyalektik materyalist felsefeyi anlamadan ise modern mânada realist sanatkâr olmak kabil değil.[4]

5.

Ana nazariye *(görüş)*, diyalektik materyalizmin güzel sanatlar sahasına tatbiki suretiyle bizim realizminize ulaşmak mümkün olduğu nazariyesi malumumdur.[5]

6.

Biz, diyalektik materyalist realist sanatkârlar hayatın, insan ruhunun her cephesini ele almalıyız.[6]

7.

Romanı ve hikâyeyi, tipleri, insanları, fikraları ve fıkracıklarıyla, diyalektik bir gözle tetkik edilip içine faal olarak karıştığımız hayatın artistik olarak tesbiti inikâsı *(saptanıp yansıtılışı)* üzerinde kuralım.

Bunu nasıl kuracağız?... ben daha fazla nazariyeci *(kuramcı)* değilim... bence ana prensipler *(ilkeler)* böylece tesbit edildikten sonra teferruat iş seyrinde gerçekleşir.[7]

8.

Metod en önemli şeydir. Bak sana bu mektubumda metod etrafında kısa birkaç şey söyleyeyim: 1. İnsanlar, bu arada, muharrirler *(yazarlar)*, mücerret değil, müşahhas *(somut)*, konkreolarak mütaâ edilmeli *(düşünülmeli)*, incelenmeli: yani bir insan, bir muharrir, yaşadığı devir, içinde bulunduğu memleket, sınıf, zümre, muhitler göz önünde tutularak, filânca devirde, filânca memlekette, filânca sınıfa mensup insan , muharrir diye inceledikten sonra, o devrin, o memleketin, o sınıfın imkânları içindeki başarılarına göre hakkında bir hüküm vermeli. Yoksa umumiyetle *(genelde)* değil, mücerret *(soyut)* değil.[8]

9.

İnsan dediğin, her şeyden önce, sosyal, tarihi, konkre *(somut)* bir varlıktır. Eski Yunan'da insan başkaydı, Orta Çağda başka ve yirminci asrın insanı başkadır. Bu kadar da yetmez. Bütün tarih devrelerinde insan sosyal çevresinin, sosyal sınıfının da insanıdır.

İşte bundan dolayıdır ki, ben, mücerret, bütün devirler ve bütün sosyal şartlar için bir ve aynı olan insandan bahseden edebiyatı, felsefeyi anlamam. Çünkü bir edebiyat, böyle bir felsefe sahici, canlı, pratikteki insandan değil, elle tutulup, gözle görülmeyen, mücerret, lafzî *(sözel)* bir insandan vurur. Mücerret insan benim anladığım mânada, sahici insanın gölgesi bile değildir

Bize sahici insanların içini, dışını, kavgalarını, ıhtıraslarını anlatan bir edebiyat lâzım..[9]

10.

Realist şiir şeklinde, renk, koku, resim, mimari, musiki ve sair unsurların da bulunması lâzım değil mi? Realitede bu unsurlar mevcut değil mi? Sonra realizm yaparken basit bir formalizmle

(biçimcilikle), natüralizme kaçmak temayülleri (eğilimleri) gösterilmedi mi? Velhasıl (kısacası) kafiye unsurları da dahil olmak üzere diyalektikmat (diyalektik olarak) sentetik (bireşimsel), aktif bir realist şiir şeklinde, ruhların mühendisi olan şairin, ahengi (uyumu), kokuyu, resmi ilân adeta nazarı itibara (göz önüne) almaksızın basite kaçması, kolayı araması doğru mudur? Şekli tayin eden (belirleyen) muhtevadır (içeriktir). İyi, doğru. Fakat muhtevada renk, koku, ahenk, resim falan filân en muğlak (belirsiz) akışlarıyla mevcut... Kaldı ki bu muhtevayı aktif olarak, sadece fotograf adesesi (merceği) gibi değil, bu muhteva üzerinde müessir (etkili) olarak en uygun çerçevesinde şekilleyecek (biçimlendirecek) üslubun ne kadar çok taraflı (çokyönlü) olması lâzım.. Realiteyi daha yüksek, daha doğru, ona daha lâyık bir şekilde ifadeyi araştırıyorum.[10]

11.

Bence bugün yeni realist edebiyatın en ön planda tutulması lâzım gelen tarafı, tesirciliği, öğreticiliği, okuyucuyu hayatta, pratikte daha müessir kılabilmek için ona yol göstericiliğidir. Bunu ise çok usta bir surette yapmak lâzım. Aksi takdirde roman 'roman olmaz, şiir şiir olmaz sadece panlile (risale), yahut vaiz ve nasihat olur ki bunlar da lâzım olmakla beraber şiir, roman, hikâye nev'ine (türüne) dahil değildir.[11]

12.

Gel gelelim sâiranelik bahsine. Bu tabirle neyi kastettiğimi anlatmıştım. Şimdi bir sual soruyorsun, bundan da istifade edilmiyecek mi? Bence aktif, terbiyeci (eğitici), tesirci, realist edebiyatta bu unsurdan istifade edilmez. Çünkü, evvelâ -tabir caizce (deyim yerindeyse) "gayri edebi'dir" (edebiyata aykırıdır), saniyen (ikincisi) demogojiktir, pratikte realist edebiyatın sanat çerçevesi içinde kaldığı müddetçe demogojiden sakınması lâzımdır kanaatindeyim. Demagoji bazan müessir ve hattâ lüzumlu bir silah olabilir, kullanılması lâzım gelen yerler ve şartlar vardır ve buralarda kullanılmaması belki hata ve sekterlik olur. Fakat bu silahın tesiri muvakkattir, geçicidir, halbuki realist edebiyatın terbiyeci rolü devamlı, gitgide artan, derinleşen, anlatarak, izah ederek inandıran ve pratikte bu süretle müessir olan bir roldür. Kısaca demek istiyorum ki realist edebiyat benim anladığım mânada bir ajitasyon vasıtası (kışkırtma aracı) değildir.[12]

13.

Kahraman ister fert, ister kitle olsun. Edebiyatta, sırf edebiyatta, güzel sanatlardaki romantizmin bu tarafını ihmal etmemeliyiz. Aynı şeyi lirizm için de söyleyebilirim. Lirizmi toptaninkâr, realitedeki bir vakıayı (olguyu) inkâr etmek olur ki bunun realizm ile alâkası yoktur. Lirizm, dozunda, ayarında realist bir sanat için, herşeyden evvel realite üzerinde bilmukabele müessir (karşılıklı etkili) olmak isteyen faal bir sanat için bu müessiriyeti (etkililiği) daha kuvvetli kılan bir unsurdur. Hülasa edersek (özetlersek) ;... romantik ceryandan (akımdan) ve ... lirizmden unsurlar almak. -Esasen bugün her ikisinin de realitede mevcut olduğundan- tesirci bir realist sanatı daha tam ve kâmil (olgun) yapar.[13]

14.

Realite -çok şükür- kötüyü ihmal etmemekle, müstekreh (tiksinç) taraflarımızı hasıraltı etmemekle beraber, iyiyi önplana geçirmemizi mümkün kılıyor, yani böyle yapmakla realiteden uzaklaşmıyoruz, bilâkis (tam tersine) ona yaklaşıyoruz, onu en doğru aksettiriyoruz... Realite her şeye rağmen bizi iyimser, ümitli kılan bir realitedir.[14]

15.

İnsanlığın kanlı yahut kansız büyük felâketi ve ıstırabı dediğimiz şey, küçük şahsi felâketlerin, şahısların çektiği ıstıraplann dışında değil, bunun diyalektik bir sentezidir. Ve şahsın şahsi felâketleri dışında mücerret hiçbir insanlık ıstırabı yoktur. Bu mesele bilhassa (özellikle) biz edebiyatçılar için üzerinde durulacak iştir. Başka bir bakımdan da, şahsi küçük felâketi olmayan, şahsen ıstırap çekmeyen yahut çekmediği farzolunan (varsayılan) bir insanın beşeriyeti mustaribe namına (acılı insanlık adına) ıstırap çekmesi mümkün olmadığı gibi, yani böyle bir şey bugünkü dünya şartlannda olmıyacağı için, canlı, etli kanlı, bir mahluk olarak bir edebiyat eserine sokulması pek uydurma olur.[15]

16.

Bence büyük sanat kitaplarını, sahicileri sahtelerinden ayıran hususiyet şudur: Olanı durgun, taş kesilmiş olarak değil; olam olduğu gibi, yani doğuş, oluş ve ölüş akışında aksettirmiek.

Dünü öğrenip, bugünü anlayıp, yarını sezebilmek.[16]

17.

Mazide melce aramak kaçaklıktır, ama bir asır sonrasının dalgasına düşmek de kaçaklık. Asrımızı bütün sefalet ve büyüklüğüyle, ölen ve doğan unsurlarıyla anlarsak ve faal olarak asrımızın kavgasına "hayat" cephesinden iştirak edersek ve kendi asrımızın saadete kavuşacağına inanırsak yaşadık diyebiliriz Şimdi şiir için, roman için hikaye için olsun bu temanın ne geniş, ne tefer ruatlı ve tekrarlana tekrarlana bitmiyecek imkânlar verebileceğini düşün.[17]

18

1) İstiyorum ki okuyucu 12.000 mısra bittikten sonra yıkık yıkık insan kaynaşan bir mahşerden geçmiş olsun. 2) İstiyorum ki bu insan mahşerinin konkre ifadesi okuyucuya ana hattında muayyen (belli) bir devirdeki, muhtelif (çeşitli) sınıflara menaup Türkiye insanları vasıtasıyla Türkiye'nin muayyen bir tarihi devredeki sosyal durumu anlatsın. Tabii donmuş bir halde değil, diyalektik seyri (yol alışı) ve akışıyla. 3) İstiyorum ki, ikinci plânda, Türkiye cemiyetini (toplumunu) çevreleyen dünya durumu - muayyen bir devrede- anlaşılsın. 4) İstiyorum ki -nereden gelinip, nerede olunduğu, nereye gidildiği? sualine- sahamın içinde azami imkânlarla cevap verilsin. Bu dört nokta ana meselemdir. Tehlike "şemacılığa" düşmektir. Şemacılıktan kurtulmak için insanları ve hadiseleri mümkün mertebe çok taraflı olarak vermeğe çalışmak lâzım.[18]

19

Kanım şu ki, sanatta en büyük tehlike sekterlik. Böyle olduğu için, kendi görüşümü zorla kabul ettirmek istemem; bütün öbür görüşleri de kabul ederim. çünkü gerçek, ancak çelişkilerin birliği ile kavranabilir.[19]

20.

Sanat bahsinde sekterlik en büyük düşmanımızdır. Sekterlik nihilistliğin bir çeşididir. Sekter, kendi zevkinden başka her şeyi, bütün görüşleri inkâr eder. Hele şekil meselesinde sekterliğin kötülükleri sayılamıyacak kadar çoktur. Kafiyeli, vezinli şiir yazılmaz diyenler de, kafiyesiz vezinsiz şiir yazılamaz diyenler kadar dar kafalıdır. Şiir öyle de yazılır, böyle de... Sanatkâr, halka türküsünü dinletmek için en uygun şekilleri durup dinlenmeden, ömrünün sonuna kadar aramak zorundadır...[20]

21.

Daha önce de söylediğim gibi, her sanatçı, özellikle de toplumcu, yani toplumcu gerçekçi sanatçı, yaşamının sonunakadar arayış içinde olacaktır. Bu arayış sürecinde o, her somut içeriğe en uygun biçimi bulmaya; bireyselliğini koruyarak başkalarını taklit ve tekrar etmemeye çaba gösterecektir. Tek bir yaşanın, gerçekliği toplumcu kafası ve gözüyle yansıtına yaşasının dışında, mutlak ve değişmez hiçbir sanat kuralı ve ölçü tanımıyacaktır. Daha önce uygulamada denenmiş sanat kurallarından yararlanacaktır kuşkusuz. Kendi halkının ve diğer halkların sanat geleneklerinden, kendi halkının ve diğer halkların klasiklerinin geleneklerinden de yararlanacaktır. Fakat sadece bir tramplen gibi yararlanacak, ayakta pranga gibi taşımıyacaktır onları.[21]

1- Ekber Babayev, Yaşamı ve Yapıtlarıyla Nazım Hikmet, s. 141, Cem Yayınevi, 1976, İstanbul
2- Nazım Hikmet, İ Ürür Kervan Yürür, s. 143, 1965, İstanbul.
3- Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mahpusaneden Mektuplar, s. 51/52, Bilgi Yayınevi, 1968, Ankara.
4. a.g.e., s. 68.
5- a.g.e. s. 268
6- a.g.e., s. 369.
7- a.g.e., s. 148/49.
8- Nazım Hikmet, Cezaevinden Memet Fuat'a Mektuplar, s. 15, De Yayınevi, 1968, İstanbul
9- Nazım Hikmet, İt Ürür Kervan Yürür, s. 79, 1965, İstanbul.
10- Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mahpusaneden Mektuplar, s. 25. Bilgi Yayınevi, 1968, Ankara.
11. a.g.e., s. 45/46.
12. a.g.e., s. 47/48.
13. a.g.e., s. 41/42.
14. a.g.e., s. 415
15. a.g.e., s. 240.
16- Nazım Hikmet, İt Ürür Kervan Yürür, s. 231, 1965, İstanbul.
17- Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mahpusaneden Mektuplar, s. 90. Bilgi Yayınevi, 1968, Ankara
18- a.g.e., s. 139.
19- C. Dobzynski, 'Nazım'la Söyleşi", Yeni A Dergisi, Haziran 1974, İstanbul.
20- Ekber Babayev, 'Nazım Hikmet Kendi Şiirini Anlatıyor", Militan Dergisi, Haziran 1975, İstanbul.
21- Ekber Babayev, Yaşamı ve Yapıtlarıyle Nazım Hikmet, s. 364/65, Cem Yayınevi, 1976, İstanbul.

"REKTÖR VESAYETİ İSTEĞİ ANTİ-DEMOKRATİKTİR"

Cem Gönenç

Öğrenci dernekleri, son günlerde basında yoğun bir şekilde tartışılmaya başlandı. Bu bir yönüyle olumlu bir gelişme, çünkü güncel bir konu olan derneklerin farkına varıldığının bir belirtisi. Bu arada, zaman zaman dernekler hakkında yanlış suçlamalara ve değerlendirmelere de tanık olabiliyoruz. Böylesi yanlış değerlendirmelerden biri de 3.12.1985 tarihli Milliyet gazetesinde "Düşünenlerin Düşünceleri" köşesinde YÖK üyesi, Doğramacının yakın dostu Prof. Dr. Gürol Ataman imzasıyla yayınlandı.

Yazının başlığı oldukça ilginç: "Öğrenci Dernekleri Kurulurken Aynı Hatayı Tekrarlamayalım". İlginçlikler bu kadarla da kalmıyor. Prof. Dr. Gürol Ataman'ın değerlendirmesini kendi kaleminden aktaralım; "Ancak üniversiteleri yaşanır olmaktan çıkaran öğrenci hareketleri, öğrenci dernekleri tarafından organize edilmiş ve bu başkaldırış zamanla diğer eğitim ve kamu kuruluşlarına yayılmış ve sonunda teröre dönüşmüştür. Kabus olarak çok geride bıraktığımız o dönemin tekrar etmemesi ve bunun önlemlerinin ciddi olarak alınması aydın olma iddiasını taşıyanların vatandaşlık görevidir."[1] Yazarın 1980 den sonra yaygınlaşan "terörün faturasını gençliğe çıkarma" modasına uyduğunu ve böylelikle de politik/tarihsel bir değerlendirme hatası yaptığını söylemeliyiz. Herşeyden önce demokrasiyi savunduğu savında olan bu değerli profesörün kaynağı ve biçimi ne olursa olsun terörün demokratik yaşamasına verilmesinin gerekçesi olamıyacağını bilip savunması gerekirdi. Demokrasinin, demokratik hak ve özgürlüklerin geniş halk yığınlarınca, keyfi engellemeler olmaksızın yasadışı baskılardan uzak, kullanılmasıyla korunup gelişebileceğini söylemesi gerekirdi. Bunların yerine demokrasinin gerçek sahipleri kitlelerin demokrasiye örgütlü sahip çıkışının bir aracı olan dernekleri , bu arada öğrenci derneklerini , demokratik yaşamın düşmanları olarak göstermek; demokrasinin gerçek düşmanlarını, bunalımlı yılların "İkili iktidar odakları"nı gizleme en hafifinden de görmezlikten gelme çabasıdır. Bunları kavramak için günlük basını dolduran cuntalara ilişkin anılara bir göz atmak, C. Arcayürek'in kitaplarının birini okumak yeterlidir.

Altmışlı yıllardaki gençlik hareketleri ağırlıklı olarak demokrat ve bağımsızlıkçı çizgi izliyordu ve asıl önemlisi kendi kitlesinin ekonomik akademik sorunlarına çözüm arayan kitlesel hareketlerdi. Bu kitlesel hareketin ayırım çizgisi, siyasal görüşlerden çok aynı ekonomik ve akademik sorunları paylaşmalarıydı.

Altmışların sonlarına kadar da bu niteliklerini korudular. 1968 yılının Temmuz ayında Gümüşsuyu öğrenci yurdunu basan polisler Vedat Demircioğlu adlı genci döverek öldürdüler. Bu gencin fikirleri dışında sayın Prof. Dr. Gürol

Ataman'ı asıl ilgilendirmesi gereken özelliği ise şudur : Öğrenci gençliğin Turan Emeksiz'den sonra verdiği ikinci şehitin Ataman'ın sözünü ettiği terörle hiç ilgisi olmamıştı. Bu olaydan 6 ay kadar sonra, 1969 Şubat'ında, gençler Amerikan 6. Filosu'nun gelişini protesto etmek amacıyla barışçı bir gösteri planlıyordu. Gösteriden önce sağcı basındaki sütunların başlıkları bayli ilginçti: "Ya Tam Susturacağız, Ya Kan Kusturacağız"; "Kızılları Boğmanın Vakti Geldi"; "Kızıl Emperyalizmin Para ile Tutulmuş Uşaklarını En Ufak Bir Kıpırdanışta Gebertmek İçin Anıd İçildi"[2] Böylesine gerilimli hale getirilmiş bir ortamda, 16 Şubat 1969 günü yapılan gösteriye, bombalar, taşlar ve sopalarla saldırılıyor, polis olaylara seyirci kalıyor, 2 ölü ve yüzlerce yaralı ile gösteri başlamadan bitiyordu. Olay tarihe "Kanlı Pazar" olarak geçiyordu. Bundan sonraki aylar ve yıllarda öldürülen gençlerin sayısı hızla arttı. Görüldüğü gibi Türkiye'de "anarşi ve terör"ü başlatan öğrenci dernekleri değildir Dönemin sağcı içişleri bakanının olaylara bakışını yansıtan "İti ite kırdırıyoruz" sözleri, hem polisin o dönemde niçin olaylara seyirci kaldığını, hem de terörün asıl kaynaklarını göstermesi açısından çok aydınlatıcıdır. Terörün asıl tırmandığı dönem olan yetmişli yıllardaki olaylar çok kapsamlı bir tartışma konusunu oluşturmakla birlikte, bu tırmanışın dönüm noktaları olan katliamlarla öğrenci derneklerinin bir ilgisi olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. 1 Mayıs 1977'de kırkı yakın insanı öldürenler öğrenci dernekleri değildi; Bahçelievler'de yedi genci, Kahramanmaraş'ta küçücük bebeler dahil yüzlerce yurttaşımızı öldürenlerin de derneklerle ilgileri yoktu. Prof. Dr. Gürol Ataman'ın bu tarihsel gerçekler karşısında söyleyebilecek bir şeyi olduğunu sanmıyoruz ama bizim söyliyeceklerimiz henüz bitmedi.

Sayın Ataman yazısının devamında, 2547 sayılı YükseköğretimKanunu'nda yüksek öğretim kurumu tarifine üniversite, fakülte, yüksekokul, enstitü gibi kuruluşların girdiğini, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'na göre ise her yüksek öğretim kurumunda bir dernek kurulabileceğinin belirtildiğini söylemektedir. Dernekler Yasası'nı hazırlayanların YÖK'nda sayılan birimlerin her birinde dernek kurulabilmesini amaçlamadıkları yolunda bir yorum yapan yazar, böylesi bir durumun "...kargaşanın peşin bir zemin'ini yaratacağı"nı iddia etmektedir. Bu kargaşayı önleyebilmek için de her üniversite de -o rektörün vesayeti altında olmak üzere(!)- bir tane öğrenci derneği kurulabilmesini önermektedir. "Devletin bir kurumu" olan üniversite içinde kurulacak bir derneğin üniversite yöneticilerini eleştirmesinin kamu idaresinin zaafı anlamına geleceğini ve bunun da anarşinin ilk adımı olacağını öne süren Ataman, "Yukarda belirtilen hususlar hiçbir zaman dernek kurma hürriyetini kısıtlama şeklinde tefsir edilemez. Çünki, öğrenciler üniversitenin adını taşımayan ve üniversite içinde faaliyet göstermeyen bir dernek kurabilirler"[3] demektedir.

Belirtmek gerekir ki, öğrenci dernekleri kargaşadan yana değildir. Aslında YÖK kurulduktan sonra elliye yakın kez değiştirilen yönetmeliklerle, stadyuma çevrilen anfilerde, YÖK'nun 44. maddesinin yanlış yorumlanması sonucu atılan kırkbin öğrenciyle vb uygulamalarda üniversitede yaşam yeteri kadar karışmıştır. Kaldıki kurulan derneklerin kurulma biçimlerine bakıldığında da Ataman'ın söylediği bir kargaşa yaşanmamaktadır. Öğrenciler kampüs biçiminde bütün fakülteleri aynı fiziksel mekanı paylaşan üniveraitelerde bir tek öğrenci derneği kurmaya yönelmişlerdir. Fakültelerin değişik alanlara dağıldığı üniversitelerde ise yaşama ve çalışma koşullarının önemli ölçüde farklılaşmasının bir sonucu olarak öğrenciler her fakülte için ayrı bir dernek kurmak zorunda kalmışlardır. Her fakülte için ayrı bir dernek kurmak Ataman'ın sandığı gibi bir kargaşa kaynağı değildir. Zaten kargaşa Ataman'ın kafasında ve bir YÖK üyesi olarak korkusundadır. Öğrenciler ise bu konudaki alternatiflerini çok net bir biçimde ortaya koymuşlardır: "Birim öğrenci dernekleri bağımsız tüzel kişiliklerini korumalı, ancak amaçlar için kendi iradeleri ile demokratik bir biçimde oluşturdukları merkezi otoriteyi bağlayıcı kabul etmelidirler. Bu yapı ise federatif örgütlenme ile sağlanabilir. Öğrenci dernekleri için doğal ve gerekli olan örgütlenme biçimi, iller düzeyinde federasyonlaşma ve bu federasyonların ulusal çapta bir konfederasyon çatısı altında birleşmeleridir.[4]

"Üniversite" sözcüğünün anlamı "evrensel şehir"dir. Sanırız isimlendirenler, üniversiteyi tüm dünyadaki bilimsel bilgilerin öğrenileceği/öğretileceği ve yaratıcı düşünceli bireylerin yetiştirileceği bir yer olarak düşünmüşlerdir. Yine sanırız, kendilerinden 2000 yıl kadar sonra (!) Prof. Dr. Gürol Ataman diye birinin üniversite içinde eleştiriye tahammül edemiyeceğini düşünmemişlerdir. Ataman kendisine göre var kabul ettiği kargaşayı önlemek için iki yol öneriyor. Bunlardan ilki 'Rektör vesayeti' dir. Doğrudan rektöre bağlı onun emir-komutasında çalışan öğrenci dernekleridir. Bu öneri hangi demokrasi anlayışı ile mazur gösterilebilir. Ataman'ın istediği patronun yönetiminde, işçilerin haklarını arayan bir sendikadır. Zaten Ataman da böyle bir sendikanın işçilerin haklarını korumaktan çok patronun çıkarlarını koruyacağını bilerek bu öneriyi getirmektedir. Ataman'ın sözünü ettiği 'yönetimin zaafa uğraması'nın önüne geçmenin en güvenilir yolu, sandığı gibi 'rektör vesayeti' değildir. Öğrencilerin, öğrenci dernekleri eliyle karar alma ve uygulama sürecine katılmalarıdır. En sağlam yöntem ve demokrasinin gereği de budur. Bölüm organlarından fakülte kurullarından üniversite kurullarına kadar her birimde diğer çalışanların yanı sıra öğrencilerin yer almasının sağlanmasıdır. Öğrenci temsilciliği mekanizmasının geliştirilmesidir.

Bu bakımdan Ataman'ın verdiği Amerikan üniversiteleri örneği talihsiz olmuştur. Ataman'ın önerdiği ikinci yol da 'üniversite adını taşımayan' ve 'üniversite dışında faaliyet gösteren' sözüm ona öğrenci dernekleridir. Ataman fantazilerle yaşıyan bir kişiliğe sa-

hip olsa gerek. Ya da öğrenci örgütlenmelerine ilişkin ve Türkiye de yaşananlara ilişkin hiçbirşey bilmiyor. 1970 sonrası öğrenci örgütlenmeleri, öğrencilerin sendikal örgütlenmelerini engellemek isteyen odakların öğrencilerden gizli ve kaçınarak birim derneklerini resmen kurmaları yanısıra, öğrenci önderlerinin bazı öznel yanlışlarının da sonucu olarak üniversitelerin dışına sürülmüştü. Ataman iktidarın gücüne dayanarak yine aynı yolun başka bir biçimde denenmesini istemektedir. Ataman'ın fantazisi, fantazi olarak kalmaya mahkum. Hem öğrencilerin örgütlenme kararlılıkları, gösterdikleri çabalar, hem de Türkiye politikasındaki güç değişmeleri bu mahkumiyeti zorunlu kılıyor.

Önemle eklemek gerekiyor ki öğrenci dernekleri, üniversiteyi oluşturan en geniş kesimin, öğrencilerin, temsilcileri olarak yüksek öğretimde söz sahibi olmak istemekte ve bunun "anarşi"ye yol açmak şöyle dursun, üniversitedeki yaşamı zenginleştireceğini düşünmektedirler. Çünkü sorunları asıl yaşayanlar öğrencilerdir.

Sayın Ataman'ın ilginç hukuksal/politik yorumları yukardakilerle de kalmıyor: "daha şimdiden siyasi mihraklar, öğrenci derneklerinin 1980 öncesi modelleri ile şekillenmesinin çabasına girmiş bulunmaktadırlar. Son günlerde, üniversitelerde dernek kurulabilmesi için rektörden izin alınması gereğini getiren kanun hükmünün kaldırılması yolunda girişimler başlamış bulunmaktadır."[5] Ataman böylece ağzındaki baklayı iyice açığa çıkarmış bulunmaktadır. Bilindiği gibi, Yüksek Öğrenim Kanunu'nun Anayasa ve Dernekler Yasası'yla çelişen 59. maddesinin kaldırılması yolunda, SHP'nin ülkenin en üst yönetim organı olması gereken TBMM'ndeki milletvekilleri Cüneyt Canver ve arkadaşları tarafından bir yasa tasarısı hazırlanmaktadır.

Bu durumda Ataman'ın siyasi mihraklar korkusu YÖKün arkasını dayadığı siyasi gücün giderek erimesi yanısıra demokrasi'yi savunan güçlerin öğrenci derneklerinin demokrasi için önemini kavrayıp harekete geçmelerinden ve birlikteliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu korkusunu açık açık ifade etmek yerine büyülü bir hava içinde anlatmayı tercih etmektedir.

Yazar, yazısının sonuç bölümünde "Öğrenci demekleri demokratik rejimin kritik nitelik taşıyan sorunlarından biri olarak yeniden karşımıza çıkmış bulunmaktadır" diyor. Bizce bu cümlenin doğrusu "Öğrenci Demekleri demokratik rejimin vazgeçilmez nitelik taşıyan öğeler'inden biri olarak yeniden karşımıza çıkmış bulunmaktadır. olmalıydı. Hele hele o kişi "aydın olma iddiasını taşıyan" biriyse ve "Düşünenlerin Düşünceleri" başlıklı bir köşede yazıyorsa! Kuşkusuz ki "aynı hatayı" kimse tekrarlamak istemez. Ama bunun yolu demokrasiden korkmaktan değil, demokrasiyi bütün gelişkin kurumlarıyla kurmaktan geçiyor ●

1- 3.12.1985 Milliyet
2- Harun Karadeniz, Olaylı Yıllar ve Gençlik, s. 149
3- 3.12.1985 Milliyet
4- Serdar Can, Ortak Sorunlar Birleşmeyi Gerektirir, Yarın sayı 51, s.8.
5- 3.12.1985 Milliyet

1139 ve 5122 Numaralı Altın Madencileri, 1950, Johannesburg.

BOURKE-WHITE

FOTOGRAFA İNSANCIL BAKIŞ

● RIZA ARAT

1904-1971 yılları arasında yaşayan fotoğraf sanatçısı Margaret Bourke-White'ın fotoğraflarından oluşan "İnsancıl Görüş" adlı sergi, geçtiğimiz aylarda Ankara ve İstanbul'da açıldı.

""Beni daha da çok ilgilendiren, fotoğrafın, bence ucuzdaysa kutsal sayılabilecek olanı, tarihin bir anını yakalama işlevidir. Gerçekliğin bir anını tutmak ve bunu öyle bir seçmeyle ve biçimle yakalamak ki, yakalanan durum gerçekteki durumdan daha fazlasını anlatsın."

1945'te kendisiyle yapılan bir görüşmede bunları söyleyen Margaret Bourke-White, güzel sanatlar eğitimi gördükten sonra sanayi çağını anlatan fotoğraflarla ilgi çekti. Fotoğrafa verilen ağırlığın artmasıyla birlikte dergiler için çalışmaya başladı. Bir yandan da fotoğraf görüşlerini geliştiriyor, ilgi duyduğu konularda çalışabilmek için gerekli koşulları yaratıyordu. İnsanlığın durumunu anlamanın önemini kavrayan, toplumsal sorunlara büyük ilgi duyan Bourke-White, bir konferansta şöyle demişti: **"Bugün dünyadaki olaylar kayıtsız kalınamayacak kadar ciddileşti. Fotoğrafçıların yapabilecekleri çok fazladır, çünkü gerçek, fotoğraflarda yer almanın bir yolunu bulabilmektedir. Bugün öyle olaylar oluyor, haberlerin arkasında yaşamlarımızı etkileyen öyle güçler var ki, gerçeği göstermek fotoğrafçının işlevi olmuştur."**

Margaret Bourke-White, tarihi kavramayı, gerçekleri anlamayı ve göstermeyi, bir anı seçip alarak tarihin ve yaşamın derinliğini yansıtmayı iş edinerek, Amerika, Sovyetler Birliği, Arktika, Çekoslavakya, Macaristan, Fransa, İngiltere, Romanya Türkiye, Sunye, Çin, İtalya Almanya, Hindistan, Güney Afrika ve Kore'ye gitti. İnsanlığın karşı karşıya olduğu her soruna büyük ilgi duyarak insanların, toplumsal yaşamlarını, duygularını, acılarını, savaşlarını, ölümlerini görüntüledi. 1945'te Buchenwald ölüm kampına giderek dayanması güç, fakat yapılması da zorunlu tarihi bir görevi yerine getirdi. "Böyle bir gaddarlığın belgelenmesi gerektiği inancındayım. Bu yüzden negatiflerle kampın haritasını çıkarmak için kendimi zorladım."

İnsancıl ülkelerinden ödün vermeden dolu dolu bir yaşam süren Margaret Bourke-White öldüğünde, 15000 fotoğrafının, 20000 negatifinin yanısıra, yayınlanmış ve yayınlanmamış birçok yazı da bırakmıştır.

Margaret Bourke-White ülkemizde, fotoğraf çevreleri dışında pek fazla tanınmıyordu. İstanbul'dan sonra Ankara'da açılan bu sergiyle de ne ölçüde tanınacağını söyleyebilmek güç. Günümüzde insanlara hakettikleri değer pek verilmiyor. ABD'nin bütün başkanları bilinebiliyor da, sanatçıları, hele ilkeli ve ilerleyiş dönük sanatçıları ancak özel çabalarla tanıtılabiliyor. Reagan ABD'nin şimdiki başkanı, Bourke-White ise artık yaşamayan ünlü bir fotoğrafçın. Reagan, düşlerine kadar giren ölümü dünyanın üstüne örtüp uzaya yaymak için insanlığın geleceğini hiçe sayıyor. Margaret Bourke-White'sa tüm yaşamını insanı sevmeye, acılarını belgelemeye, dindirmeye yönelmiş. Basında sürekli yer alan Reagan'ı tanımamak kolay mı? Ama sonuçta, fotoğrafta da, yaşamda da, kazananın insancıl görüş olacağına hiç bişku yok. Yarın Reagan, insanlığın geleceğini hiçe sayarak çıkar çevrelerini koruyan herhangi bir yönetici olarak anılmayacak. Bourke-White'sa, görüşleriyle insan sevgisiyle, fotoğraflarındaki anlatım ve sıcaklıkla ölümsüzleşecek.

Sergının ilk bölümünde 1930-32 arasında ve 1941'de Sovyetler Birliği'nde çekilmiş fotoğraflar yer alıyor. Çalışan insan portrelerinde, kadını, erkeği, çocuğuyla, insanların özgürlüğü güzeleniyor, yaşamlarındaki derinlik hissediliyor. Otomobil fabrikasının çocuk yuvasındaki ve köy okulundaki çocukların yüzlerindeki ışıksa, yalnızca güzel tonlar yaratmakla kalmıyor sevgiyi ve umudu da olanca sıcaklığıyla yansıtıyor. 1936'da Amerika'nın güneyinde çektiği fotoğraflardaysa, Margaret Bourke-White'ın toplumsal sorunlardan ne denli etkilendiği, insanlara ne denli yakın olduğu görülüyor. Yüzlerdeki ortak anlamı, acıyı, ancak onları çok iyi tanıyan birinin görebileceğine kuşku yok. Çekoslavakya'da 1938'de çekilen okul fotoğraflarınaysa, Bourke-White'ın çocukların dünyasını ve neşesini de anladığını kanıtlıyor. 1946-48 arasında Hindistan'da çektiği fotoğraflar, sanatçının, insan sevgisiyle birleşen gözlem gücünün gittiği ilkeleri anlamasına yettiğini gösteriyor. Güney Afrika'da 1950'de, Kore'de 1952'de çektiği fotoğraflarsa, Bourke-White'ın sorunları anlamakla kalmayıp paylaştığını, doğruyu savunduğunu da ortaya koyuyor. Güney Afrika'da madencileri numaralayanları, ölümcesine çalıştırılan, insanca yaşamak isteyenleri hapsedenleri haklı görmek olası mı? Ya Kore'de, "Bir Annenin Kırık Ninnisi"nde annenin yanında yer almamak, ana oğulun kucaklaşmasını paylaşmamak savaşa neden olanlara öfke duymamak? Bourke-White'ın 1934-54 arasında çektiği Kuzey Amerika fotoğraflarındaysa yeren, alaycı bir yaklaşım görülüyor. 1937'de çekilen bir fotoğrafta, büyük bir afişin altında insanlar, ellerinde kovalar, torbalar, kuyrukta bekliyorlar. Fotoğrafın üst kısmındaki afişte "tipik" bir Amerikan ailesi, arabalarının içinde mutlular, bir de yazı: "Dünyanın en yüksek yaşam standardı, Amerikan yolu gibi hiçbir yol yoktur.. ABD'nin zengin ve mutlu aileler yaklaşımıyla, yığınların gerçekse süren yoksulluğunun daha somut bir anlatımı olabilir mi?

O da Arkadaşını Buldu, 1945, Erla Kampı

"...gerçeği göstermek fotoğrafçının işlevi olmuştur." diyen Margaret Bourke-White'ın 1945 Almanya'sında çektiği fotoğraflarına, yakın tarihten getirdikleri kesitlerle, çekildikleri anları olanca çarpıcılığıyla yaşatmayı sürdürüyorlar. İnsanlık bu acıları yaşamamalıydı. Yığınlar bu acıları yaşatmadan önleyebilirlerdi. Ama tüm bunlar yaşandı. O halde, hiç değilse yeniden yaşanmamalı. Acılar geçmişleri ve gelecekleriyle nedenleri ve sonuçlarıyla fotoğraflara girmeli. Fotoğraflar, insanları sürekli uyarmalı. Ve acılar artık yalnızca fotoğraflarda kalmalı. "Buchenwald'ın Yaşayan Ölüleri", tel örgünün ardında ölümsüzleşen ince yüzler, 'Buchenwald, Acil Servis Hastanesi", acılı yüzler, sedye... "Schweinfürt'ta İki Küçük Çocuk", boynu bükük, elinde tuttuğu çarşafı örten acılı ana... Barakalarda sıkışan acılı, zayıf yüzler, yaralı bedenler... "Ölüm Sürüyor" daki sıska cesetlerin dehşeti... "Buchenwald'da Bir Grup Çocuk, Gelecek Ancak Güzel Olabilirdi", tel örgünün ardındaki çocuklar da gülümseyen umut...

Margaret Bourke-White, yaşamını insanların yaşadıklarının, tarih'in fotoğraflarınasına adadı. Onun fotoğraflarında yalnızca bir an değil, öncesi ve sonrası da yer alıyor. Fotoğraflarını sürekli çekiyor, düşündürüyor. Konu aldığı kişileri, fotoğrafı izleyenlere tanıdıkları, yaşamlarını bildikleri kişiler izleniml vereccek kadar iyi anlıyor ve anlatıyor. Margaret Bourke-White'ın fotoğraflarında yaşam sürüyor, çekip aldığı anlar donup kalmış değil, kendi deyişiyle "o sürecin dinamikliğini aktaran" anlar... Onun, her türlü zorluğa göğüs gererek görmeyi başardıkları, fotoğraflarıyla ölümsüzleşiyor... ●

DEMOKRASİ VE KAT ÜZERİ

Selim Demirci

Beş yıllık bir aradan sonra ülkemizde demokratik hareketin canlanmaya başladığı görülüyor. Bu canlılığı sık sık sözü edilen "demokrasiye dönme süreci" ile açıklamaya olanak yok. Canlılık beş yıldır kendisine dayatılan biçimde yaşayan yığınların yeniden söz sahibi olabilme, ülke yönetimini etkileyebilme istemlerinden kaynaklanıyor. Bu istemlerin en somut örneğini, çıkartılan tüm güçlüklere karşın hızla yaygınlaşan öğrenci derneklerinde görmek mümkün.

Demokratik istemlerin artması, kitlelerde örgütlenerek demokratik hak ve özgürlüklerini savunma eğiliminin yaygınlaşması "demokrasi", "katılım", "demokratik kitle örgütleri" gibi kavramların ve bunların birbirleriyle ilişkilerini yeniden tartışma gündemine getiriyor. Bugün canlandığını gözlediğimiz demokratik hareketlenme ortamında; uzun süredir üzerinde yeterince tartışılmayan bu kavramlar çevresinde kimi yanlış eğilimlerin uç vermesi olasılığı, böyle bir tartışmayı gerekliliktten de öte zorunlu kılıyor.

Demokrasinin tanımlanmasına girmeden önce belirtmek gerekir ki, hiç bir zaman genel anlamda bir demokrasi, saf demokrasi olamaz. Demokrasinin yalnızca kaçınılmaz olarak birbirleriyle yer değiştiren tarihsel tipleri vardır. Köleci demokrasi, burjuva demokrasisi, sosyalist demokrasi gibi. Soyut olarak ele alındığında ise demokrasiyi; siyasal iktidarın kaynağının halkta olduğu, devlet yetkilerini kullananların halkın seçimine ve denetimine bağlı olduğu, azınlığın çoğunluğun iradesine bağımlı olduğu ve vatandaşların eşit ve özgür olduğunun kabul edildiği iktidar biçimi olara tanımlamak olanaklı.

Demokratik devletin ilk biçimi, antik çağın şehir devletlerinde doğmuştur. En parlak örneği Atina sitesinde görülen bu demokrasinin başlıca özelliği dolaysız oluşu, temsili kurumlara yer vermeyişidir. Atina'da yasama yetkisi 21 yaşını doldurmuş olan tüm yurttaşlardan oluşan Halk Meclisi'ne aitti. "Halk Meclisi yılın her otuzbeş, otuzaltı gününde bir toplanır; savaş ilanı, barış akdi ve iç ve dış politikanın belirlenmesi ve özellikle kanunların yapılması gibi temel egemenlik haklarını kullanırdı."[1] Biçimsel olarak bakıldığında yurttaşların hiç bir aracı olmadan kendi kendisini yönetmelerine olanak sağlaması nedeniyle ideal gibi görünen bu demokrasinin bir başka önemli özelliği yalnızca köle sahiplerine özgü oluşuydu. Yabancılar ve kölelerin halk meclisinde yeri yoktu. Doğrudan doğruya demokrasinin uygulanmasına maddi olarak olanak sağlayan da bu demokrasinin köle sahiplerine özgü azınlık demokrasisi oluşuydu. Köleler ve yabancılar yurttaş sayılmadığından yurttaş sayılanların sayısı fazla değildi. Bu da yurttaşların oluşturduğu Halk Meclisinin toplanıp karar alınmasını kolaylaştırıyordu. Bu nokta üzerinde fazlaca durmamızın nedeni şu: Biçimsel olarak demokratik görünen bir şey; özünde anti-demokrasinin en katıksız ifadesi ya da demokrasinin gelişmesi önünde engel olabilir. İleride tartışacağımız "taban demokrasisi" kavramı buna örnek olarak gösterilebilir.

Burjuva demokrasisi ise 17 ve 18. yüzyıllarda güçlenen burjuvazinin iktidarı ele geçirdikten sonra oluşturduğu devlet biçimidir. Orta çağın sonlarına doğru kentlerde oluşan burjuvazi, feodaliteye karşı özgürlük ve eşitlik istemleriyle savaşıma başladı. Burjuva demokrasisinin ilkeleri de bu savaşım süreci içerisinde oluştu. Bu ilkeler özel mülkiyet ve özel girişim özgürlüğünden oluşan iktisadi liberalizmle, genel oy hakkı, çoğulculuk ve yasa önünde eşitlikten oluşan siyasi liberalizmdi.

Feodaliteye karşı savaşımında tüm halk için eşitlik ve özgürlüğü savunan burjuvazi, egemen sınıf haline geldikten sonra yalnızca kendi sınıfı için özgürlüğü savunmaya başladı. Bunun en açık örneği burjuvazinin iktidarı ele geçirdiği birçok yerde genel oy hakkına koyduğu sınırlamalardır. Burjuva demokrasisinin gelişmesi ve bugünkü batı demokrasisinin ilkelerinin oluşması ise işçi sınıfı ve diğer emekçi kitlelerin örgütlü savaşımlarının eseridir. 19 uncu yüzyılda sanayi devriminin ortaya çıkardığı işçi sınıfı, diğer emekçilerle de öncülük ederek özgürlüklerden ve demokratik haklardan tüm halkın yararlanabilmesi için uzun yıllar savaşım vermiştir. "Batı Avrupa'nın 19. yüzyıl süreşince demokratikleşme tarihine bakıldığında bunun ne denli çaparaşık, bunalımlı ve mücadeleli bir süreç olduğu çok iyi görülür. Sık sık geri dönüşlerle karşılaşıyoruz. Oy hakkı yalnız erkeklere veriliyor; birkaç yıl sonra geri alınıyor. Krallar ya da diktatörlüklerle oya dayalı cumhuriyetler birbirini izliyor. Ama bütün bunlar, sessiz sedasız ve kansız olmuyor elbette. Ve dökülen kan da hemen her zaman emekçi halkın kanı. Ne var ki, o adsız ölülerin amaçları eninde sonunda gerçekleşmiş; büyük mücadeleler sonunda birçok Batı toplumunda kitleler, geri alınamaz haklar elde etmişlerdir"[2]

Bugün de bir ülkedeki demokrasinin gelişkinlik düzeyi, diğer bir çok etkenle birlikte yığınların demokratik hakların korunması ve geliştirilmesi konusundaki etkinliğine bağlıdır.

Yığınların demokratik hak ve özgürlüklerin düzeyi konusundaki etkinlikleri ise örgütlülük dereceleri ve örgütlerinin güçleri ile doğru orantılıdır. Bu nedenle demokrasinin gelişmesi ve genişlemesini savunan yığınların gündeminin ilk sırasında, hemen her zaman örgütlenme özgürlüğünün savunulması ve kapsamının genişletilmesi bulunmaktadır.

Batı demokrasisi diye adlandırılan bugünkü burjuva demokrasisi, köleci demokraside olduğu gibi dolaysız değildir. Modern burjuva demokrasisi temsilidir. Bu, devlet egemenliğinin seçimle işbaşına gelen organlar aracılığıyla kullanıldığı anlamına gelir. Antik çağdaki demokrasinin doğrudan oluşu, onun burjuva demokrasisine göre daha demokratik olduğu anlamına gelmez. Tersine, burjuva demokrasisi demokratik hak ve özgürlüklerin yaygınlığı bakımından köleci demokrasiden daha demokratiktir. Zaten burjuva demokrasisinde demokratik hak ve özgürlüklerin, demokrasinin ilkel biçimine göre daha yaygın olmasının doğal sonucu olarak ortaya çıkmıştır temsili demokrasi.

Tek başına temsili demokrasinin varlığı da bir ülkedeki demokrasinin düzeyine ilişkin fikir vermez. Halkın iradesini temsil eden organların oluşumunda uygulanan yöntemin demokratikliğinin yanında ve ondan da önemlisi bu organların aldığı kararlara halk yığınlarının katılım derecesi bir ülkedeki demokrasinin dilzeyini gösteren belirtilerdir. Sorun burada da yine yığınların örgütlenme düzeyine ve yığın örgütlerinin etkinliğinde düğümlenmektedir. Buraya kadar söylediklerimizi özetlersek; bir ülkedeki demokrasinin düzeyini belirleyen temel etkenlerden birisi halk yığınlarının güçlü örgütlenmelere sahip olup olmadığıdır.

Demokratik hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi alanında iki tür örgütlülük söz konusudur. Nitelik bakımından birbirinden farklı ancak birbirleriyle tümüyle ilgisiz de olmayan bu örgütlenmelerden birincisi siyasi örgütlenmeler (siyasal partiler), diğeri ise demokratik kitle örgütlenmeleridir. Siyasi örgütlenmeler, toplumun tüm kesimlerini ve toplumsal yaşamın tüm yönlerini içeren programlara sahiptir. Üzerinde daha ayrıntılı duracağımız demokratik kitle örgütleri ise (sendikalar, meslek odaları gibi) yöneldikleri kesimin kısmi, somut, acil ekonomik, akademik, mesleki, demokratik hak ve özgürlüklerini savunan ve temsil ettikleri kesimin yönetime katılma aracı olan demokratik örgütlenmelerdir.

Yukarıdaki tanımlamadan demokratik kitle örgütlerinin iki önemli işlevinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Örgüt mensuplarının hak ve özgürlüklerinin savunulup yeni ve daha gelişkin bak ve özgürlükler için uğraşı verilmesi ve yönetim kademelerinin alacağı kararlara temsil edilen kitlenin iradesinin katılmasının sağlanması.

Kitle örgütlerinin üzerini ettiğimiz görevlerini başarıyla yerine getirebilmesinin başlıca koşulu dışarıya karşı etkin bir güç haline gelebilmesidir. Dışarıya karşı etkin bir güç olabilmekse, buna olanak verecek iç işleyişin sağlanabilmesine bağlıdır. Demek istediğimiz, bir kitle örgütünün dışa yönelik uğraşlarıyla iç işleyişin, birbirleriyle etkileşim içerisinde olduğudur. Bu nedenle kitle örgütlerinin faaliyetlerinin içeriye ve dışarıya yönelik görünümlerinin birbirinden bağımsız olarak ele alınması, yanlışlara düşülmesi sonucunu doğuracaktır. İç işleyişin, kitle örgütünün dışa yönelik faaliyetlerine etkisi gözönüne alınmadan önerilen bir yöntem ilk bakışta demokratiklik bakımından idealmiş gibi görülebilir. Ancak idealmiş gibi görünen bu yöntem kitle örgütünün dışarıya karşı vereceği demokratik hak ve özgürlükler uğraşını olumsuz yönde etkiliyorsa, bu yöntemin demokratikliğinden kuşku duyulmalıdır.

Demokratik Kitle Örgütlerinin dışarıya karşı etkin bir güç olabilmelerinin başlıca koşullarından birisi, yaygınlığıdır. Çalışma yaptığı kesimin mensuplarından ne kadar çoğunu bünyesine alabilirse kitle örgütlerinin gücü ve etkinliği o oranda artar. Bir kere, kitle örgütünün içerisinde çalışma yaptığı kesimi ne ölçüde temsil ettiğine ilişkin itirazlar azalır. İkinci olarak da, hakların korunması amacıyla yapılacak eylemlerin etkinliği fazla olur. Bu arada kimi zaman savunulduğu görülen ve "az üye, etkin üye" biçiminde formüle edilen görüşün yanlışlığının vurgulanması gerekiyor. Bir kitle örgütündeki üyelerin etkinlik düzeyinin birbirinden çok farklı olması doğaldır. Ancak bir kitle örgütüne üye olmak bile bir etkinliktir ve bakların savunulabilmesi için örgütlenmenin gerekli olduğu bilincinin bir göstergesidir. Üyelerini etkin kılmanın ve etkinliğini artırmanın demokratik kitle örgütlerinin görevleri arasında olduğu da unutulmamalıdır. "Az üye, etkin üye" politikasının işin kolayına kaçmak olacağı ve kitle örgütünün içinde çalışma yürüttüğü kitlelerden tecrit olması ve temsil gücünün azalması sonucunu doğuracağı açıktır.

Kitle örgütlerinin etkinliğini artıracak ikinci unsura tabanın katılımının ve örgüt içi demokrasinin sağlanmasıdır. Bunun için, kararların oluşmasında geniş tartışma ortamının sağlanması ve aşağıdan yukarıya tüm kademelerde görevlendirmenin seçim yoluyla yapılması gereklidir. Tabandaki her üye, istediğinde yeteneklerine uygun dilşecek dernek görevini talep edebileceğinden, çoğunluğun onayını alarak bu görevi üstleneceğinden emin olmalıdır.

Yalnızca yöneticilerin seçimle göreve gelmesi kitle örgütlerinde tabanın söz ve karar sahibi olduğunu söyleyebilmek için yeterli değildir. Örgüt yönetimi'yle taban arasında iletişim kanallarını oluşturacak ve yine seçimle görevlendirilecek ara kademelerin varlığı da zorunludur. Ayrıca çeşitli alanlarda etkinlikte bulunacak, yönetim kuruluna bağlı, ancak kendi etkinlik alanında yetki ve insiyatifi olan yardımcı organlara gereksinim vardır.

Önemli kararların alınmasından önce ilgili tüm üyelerin katıldığı toplantılar yapılarak, tabanın görüşü alınmalıdır. Örgüt içi demokrasinin başka bir koşulu da, tabandan seçimle yetki alan yönetici kademelerin bu yetkilerini nasıl kullandıklarının hesabını yine tabana vermeleridir.

Örgüt içi demokrasi ve katılım kavramları tartışılırken bir nokta gözden kaçırılmamalıdır. Demokratik kitle örgütlerinin varlık nedeni bu örgütler içerisinde demokratik ilişkilerin kurulması değildir. Demokratik kitle örgütlerinin varlık nedeni, üyelerinin hak ve özgürlüklerin savunulmasıdır. ve örgüt içi demokrasi de kitle örgütlerinin bu işlevlerinin yerine getirebilmesi için zorunlu olduğu için savunulmalıdır. Yine bu nedenle de örgüt içi demokrasinin uygulanış biçimleri kitle örgütlerinin bu işlevleri dikkate alınarak saptanmalıdır. Bu nokta üzerinde önemle duruşumuzun nedeni katılım ve örgüt içi demokrasi konularında sözde yeni öneriler getiren "taban demokrasisi" savunucularının varlığıdır.

"Taban demokrasisi" savunucularının örgüt içi demokrasi ve tabanın katılımını sağlamak için önerdikleri, tüm kararların üyelerin tümünün katıldığı toplantılarda alınması yöntemi yeni keşfedilmiş bir yöntem değil. Yukarıda değindiğimiz köleci demokraside de kararlar tüm yurttaşların katıldığı toplantılarda alınıyordu. Köle sahipleri için oldukça demokratik olan bu yöntemin köleler için hiç de demokratik olmadığı çok açık. Üstelik binlerce üyesi olan kitle örgütlerinde bu yöntemin pratik olarak uygulanamayacağı da tartışma götürmez. Zaten taban demokrasisini savunan alternatif hareket yanlıları büyük ve merkezi örgütlenmelere pek hevesli görünmüyor. Daha çok yerel ve küçük örgütlenmelerden yanalar. Aslında savunduklarına örgüt bile de memek gerekiyor. Çünkü alternatif hareket yanlıları örgütlenmiş toplulukları ve organize edilmiş hareketleri benimsemiyorlar. Nedeni de her türlü örgütlülüğün anti-demokratik görülmesi.

Önerilen bir başka yöntem de örgüt yöneticilerinin sırayla göreve gelmesi. Her şeyden önce bu yöntem, görevini başarıyla yerine getiren yöneticilerin yeniden seçilmesine engel ve bu kişilerin tekrar yönetici olmasını isteyebilecek tabanın iradesine baştan konulmuş bir ipotek. Ayrıca sırf sıra geldiği için yönetici olan birinin görevlerini ne ölçüde yerine getirebileceği tartışma konusu. Bu önerinin dayandığı tek mantık iktidarda olmanın getirdiği varsayılan nimetlerin sırayla tadılması. Çünkü bu yöntemin tek başına örgüt içi demokrasiyi sağlaması olanaksız. Yöneticilerle taban arasında yukarıda değindiğimiz sağlıklı kanalların olmaması halinde yöneticilerin değişmesi pek bir anlam ifade etmiyor. Üstelik görev süresi bitiminde yeniden seçilemeyecek olus, yöneticilik süresince keyfiliğe yol açabilir.

Demokratik kitle örgütlerini etkin kılacak başka bir unsur da, bu örgütlerin güçlü merkezlere sahip olması ve merkezin otoritesinin kabul edilmesi. Başlangıçta biraz önce tartıştığımız örgüt içi demokrasi kavramı ile çelişir görünen bu husus aslında örgüt içi demokrasinin doğal bir sonucudur. Tüm üyelerin katılımının sağlandığı kararların uygulanabilmesi ve kitle örgütünün etkin bir savaşım verebilmesi, alınanan kararlara tüm üyelerce uyulması ve bu kararların uygulanması doğrultusunda merkezin vereceği direktiflerin eksiksiz uygulanması ile mümkündür.

"Taban demokrasisi" savunucuları kitle örgütlenmelerindeki merkezi önderlikleri de anti-demokratik bulmaktadırlar. Nedeni de merkezi önderlikleri bürokratik kariyerci bulmaları. Her türlü otoriteyi reddeden anarşist görüşlerin etkisi hissedilen bu düşüncenin temel nedeni, taban demokrasisi yanlılarının zaten merkezi önderliği gerektirmeyen, kendiliğinden ve gelip geçici yığın hareketlerini tek demokratik eylem biçimi olarak görmeleridir.

Yenilik iddiasıyla ileri sürülen bu parlak ve süslü önerilerle, pratikte örgütlenmeye karşı örgütsüzlük çözüm olarak gösterilmekte, toplumsal muhalefetin birleşip güçlenmesi yerine, birbirleriyle ilişkisiz küçük gruplara bölünüp, dağılıp etkisizleşmesi amaçlanmaktadır. Bu önerilerin de en çok kitlelerin örgütlenme istemleri önüne olmadık engelleri çıkaranları sevindireceğinden kuşku duyulmamalıdır.

Sonuç olarak söylemek istediğimiz şu ki, bir ülkede demokrasinin kalıcı olması ve gelişmesinin başlıca koşulu yığınların örgütlülüğü ve bu örgütlülüklerinin gücüdür. Demokratikleşme istemlerinin şu günlerde yaygınlaştığı ülkemizde de her şeyden önce demokrasinin güvencesini oluşturan kitle örgütlenmelerinin önündeki engellerin kaldırılması istemleri yükseltilmeli, varolan kitle örgütlenmeleri güçlendirilmelidir.

Çocuklarımızın sorunlarına sahip çıkalım...

"Bu vatan bize atalarımızdan kalmadı. Onu biz çocuklarımızdan emanet aldık."

Japon atasözü

Gençlerimize karşı taşımamız gereken sorumluluğu ve sevgiyi belirten bu sözün içinde belki de Japon mucizesinin gizleri de saklıdır.

Yurdu çocuklarımızdan emanet almak ve onlara insan onuruna yaraşır bir yurt bırakmanın çabası içinde olmak ne güzel.

Ülkemizde bir genç yetiştirmenin güçlükleri durmadan artmakta, faturası hızla yükselmektedir. Çocuklarımızın beslenme ve bakım giderlerinin yarısına eğitimleri ve eğitim giderleri hepimizin en önemli sorunu durumundadır. Yurdumuz üniversitelerinde çocuğu olan anneler-babalar bu sorunların ne denli geniş boyutlu olduğunu daha iyi bilirler.

Bu nedenle yüksek öğrenim kurumlarında çocuğu bulunan tüm annelere ve babalara seslenmek, çocuklarımızın sorunlarının çözümünde yardımcı olmaya çağırmak istiyorum:

Çocuğumuz Altan Amcanın geniş gözenekli kalburundan alta geçmemeyi başardı ve bir yüksek öğrenim kurumuna girdi. Tüm sorunları bitti mi?

Bitmedi. Şimdi yeni bir amcası varki dostlarbaşına. Doğrayıcı, kıyıcı ve baskıcı. Ona ve onun adamlarına göre öğrenci düşünmez, düşünse de söylemez. Öğrencinin kendi sorunlarıyla ilgilenmesine, okuluna ve içinde bulunduğu sosyal çevresine ilişkin bazı sorunlarla ilgilenmesine hiç gerek yok. Herşeyin en güzelini onlara rağmen YÖK'lü amcaları yaptıyorlar vede yapacaklar. Bakınız nasıl yaptılar gençliksiz gençlik yılını. Onlar söyledi, gençlik dinledi.

Halbuki biz çocuklarımızın bazı yaşam deneyimlerini okullarında edinmelerini, yarın kendilerine devredeceğimiz emaneti nasıl yöneteceklerini şimdiden öğrenmelerini istiyoruz. Üstelik biz çocuklarımızı salt bir masa adamı olsunlar diye de okutmuyoruz. İyi bir yönetici, araştırmacı, planlamacı, sorumluluklar yüklenici.. olsun diye okutuyor, dayanılmaz güçlüklere katlanıyoruz. Bunun için de kendi sorunlarının çözümünde sözsahibi olmasını, kendi yönetimine katılmasını, bu konularda deneyim sahibi olmasını istiyoruz.

Aslında üniversite olmanın, üniversiteli olmanın gereği de budur. Biz çocuklarımızı yedi yıllık liselerin ikinci devresine değil, üniversiteye gönderdik.

Anayasamızda, cemiyetler yasasında bir engel bulunmamasına karşın, YÖK rektörlerinin üniversiteleri bir Isparta disiplini altında tutmalarını anlamak güç. "Dernekleşelim, yönetimle aramızda sağlıklı diyaloglar sağlayalım, sorunlarımızın çözümünde bizlerinde tuzu biberi olsun.." diyen öğrencilere çeşitli engellemeler çıkarmalarını, girişimci öğrencilere de iyi bir gözle bakmamalarını anlayamıyor ve demokratik bulmuyoruz.

Sayın yöneticiler bununla da yetinmeyip, abanın altındaki sopalarını gösteriyorlar. "12 Eylülden önceye mi dönmek istiyorsunuz?" Kim dönmek ister o kardeş kavgalı, kanlı günlere. O kanlı dönemlerden hep gençlik büyük kayıplar vererek çıktı. Hatta kendinden kaynaklanmayan bazı suçların faturasını da ödeyerek. O acı günlerin olmasında taraflı yöneticilerin, kışkırtıcıların, yasaları uygulamayanların sanki hiçbir sorumluluğu yoktu.

Tüm yöneticilerin tarafsız ve adil olduğu bir ülkede gençlik suç işlememiş, anarşi yaratmamıştır Doğasının gereği gençlik, biraz başkaldırıcıdır. Haksızlıklar olumsuzluklar karşısında bizlerden daha çok duyarlıdır, ama tüm bu tepkilerin özünde daha güzel bir dünyada yaşama özlemi gizlidir. Bu nedenle gençliği yıkıcı olarak değil, yapıcı olarak görmek, onların bizlerden daha ileride olmalarını içimize sindirmek gereklidir. Ve tüm öğretim üyelerimizin kendi hocalarından ileride, zamanla öğrencilerinden geride olma özverisini göstermelerinibekliyoruz.

Üniversite yönetimlerinden ve öğretim üyelerinden beklentilerimiz yanında, biz velilere de düşen görevler vardır. Mevcut yasalar çerçevesinde örgütlenmek, ÜNİVERSİTELİ ÖĞRENCİ AİLELERİ DERNEĞİ'ni en kısa zaman dilimi içinde kurarak çocuklarımızın sorunlarına sahip çıkmak, kamuoyu yaratmak ve demokratik baskı unsuru olmaktır
Onlardan aldığımız amaneti ancak bu yolla onlara yaraşır biçimde kullanmış oluruz.

ŞİİRDE GELENEK

- "Gelenek" kavramından ne anladığınızı açıklar mısınız? "Şiir Geleneği"nin bu genel olgu içinde konumu ya da boyutları neler olabilir?
- Gelenek açısından Çağdaş Türk Şiiri'nin başlangıç çizgisi hangi tarihlere kadar çekilebilir? Divan ve Halk Şiirlerinin bu çizgiye yakınlıkları nelerdir?
- Çağdaş Türk Şiiri'nin varolan geleneği içinde "modern şiir hareketleri"ni (Birinci Yeni, İkinci Yeni ve bugün bir kısım şairlerce şu ya da bu oranda yürütülen kapalı ya da soyut şiiri) nasıl değerlendiriyor sunuz?
- Soruların dışında konuyla ilgili olarak eklemek istediğiniz görüş ve düşünceleriniz?

Şükran Kurdakul

"Çağdaş Türk Şiiri'nin başlangıç tarihi, çağdaşlaşma bilincine bağlı hareketlerin toplumsal olayları etkilemeye başladığı evreden ayrı düşünülemez."

■ Yarattığı ilk çağrışımlarla, toplumun değişmesini isteyen, bu uğurda savaşım veren kimseleri rahatsız edici nitelikleri var gelenek kavramının.

Eski koktuğu için.

Belirleyici etkileriyle, kültürel ilişkilerde durağanlık yaratma olanağını içinde taşıdığı için.

Bu nedenle tutucu ve devrimci yaklaşımlara açık olan gelenek kavramı, eski ile yeni çatışkılarında egemenin savunma araçlarından biri durumuna gelebilir.

Özellikle bizim gibi, yüzyıllar boyu tefeci sermayenin, endüstri devrimine karşın, egemenliğini sürdürmeyi başardığı ülkelerde *tutucu*, "geleneklerimize aykırıdır" diye götürünmez bir yasayı somutlamaya çalışırken,

bilinmez bir zaman diliminin, özellikleri tartışılmaz duruma getirilmiş

hangi toplumsal kesime yaradığı ustalıkla gizlenmeye çalışılan bilgi yada alışkanlıklarından kendi çıkarı adına yararlanmak *istiyordu*.

XIX. yüzyılın ikinci yarısında "Dilimiz Türkçedir. Türkçemizi arapça ve farsça sözcüklerin, kuralların egemenliğinden kurtarmak gerekir." diyen yenilikçinin karşısına Osmanlı kafası bu yasakla çıkmaya çalıştı:

— Geleneklerimize aykırıdır.

Kurtuluş savaşı utkusundan sonra Cumhuriyetçinin karşısına gene Osmanlı kafası aba altından aynı silahı göstermeye çalıştı.

— Geleneklerimize aykırıdır.

Ve tarihsel değişimin öncüleri, "çok partili yaşama geçildiği" 1946'larda işçiyi, köylüsü, aydını ile kendi sınıf çıkarlarını gözeten örgütlerini yaşama geçirdikleri zaman, bu kez Cumhuriyet döneminin tutucu kafası fetvayı basmakta gecikmedi:

— Geleneklerimize aykırıdır.

Diyeceğim, her tarihsel dönemde kendi sınıf çıkarlarının belirtildiği ideolojiler doğrultusunda değişmenin önünü kapamak isteyenlerin elinde kimi gelenekler durdurucu bir silah olarak kullanılmak istendi.

Toplumcu dünya görüşü ise geçmişle hesaplaşırken "yeni bir kuram, hipotez ve bilgi sistemi" üreterek çözümlemelere varmaya çalışmıştır. Eskiye, tarih biliminin vazgeçilmez ögelerinden soyutlamadan bakar.

"Belli bir zaman dilimi içinde, belli olayların nasıl ortaya çıktığı hangi ana gelişme evrelerinden geçtiği ve kendi gelişmesi açısından bugün hangi duruma geldiğini incelemek gerektiği"

biçimindeki temel ilkeye bağlıdır.

Bu hesaplaşma toplumcu dünya görüşünün, egemen ideoloji karşısında geçmişe, yaşanan zamana ve geleceğe yaklaşımını belirlediği gibi, geleneksel olanda kendi gelişimiyle çatışmayan ögeleri bulup çıkarmasına yardımcı olur.

Üretim ilişkilerinde de böyledir bu. Geniş anlamda kültür ilişkilerinde de.

Ama yaratma olayı tamamen kişisel olduğu için, sanatçının geleneksel karşısındaki tavrı kendi sanatsal yönteminin sınırlarına girer. Toplumcu gerçekçi sanat görüşüne bağlılığı bilinen bir şair, geçmiş bir dönemin tutucu nitelikteki şairlerinin yapıtlarındaki şu yada bu ögeye yaklaşabilir. Onlardan yararlanabilir. Bu tür yararlanmalara Nazım Hikmet şiirinde de rastlayabiliriz.

■ Çağdaş Türk şiirinin başlangıç tarihi, çağdaşlaşma bilincine bağlı hareketlerin toplumsal olayları etkilemeye başladığı evreden ayrı düşünülemez bence. Çağdaşlaşma bilinciyse, dış kapitalizmin gizli sömürge durumuna getirdiği bir ülkede asker-sivil okumuş orta tabakanın, durumu algılayarak, taleplerini eyleme dönüştürmesiyle gerçeklik kazanmıştır.

İlk atılım II. Meşrutiyet öncesidir. 1890'lara dayanan bu evrede düşün ve edebiyat demokratikleşme adına başlatılan savaşımı besleyen felsefi kaynakları benimsediği için iktidarla çatışkı halindedir. Bir kuram ve eylem adamının belirttiği gibi "Devrimin küçük bir parçası olan" II. Meşrutiyet hareketiyle birlikte demokratikleşme savaşımı düşün ve eylem alanının en belirleyici etkenleri durumuna gelir. Dil, tarih anlayışı, ulusal kültür, sınıfsal çıkar, eğitimde çağdaşlaşma vb. istemlerin birbirini sürükleyen dalgalar gibi toplumun daha geniş tabakalarını etkilediği bu yıllarda şiir de biçim ve içerik değişmeleriyle çağdaşlaşma sürecine girmiştir.

Daha önce Tanzimatçıların divan şiirine karşı çıktıklarını biliyoruz.

"Havasına sit bir edebiyat istemiyoruz," diyebilen Namık Kemal, "Elvermedi mi Nedim ü Nef'i" dizesini yazmıştı. Ama divan şiirinin yapısal özelliklerinden kurtulamadan öldü. Servet-i fünuncular aruz ölçüsünü, divan şiirinde bol rastlanan arapça ve farsça tamlamaları kullanmalarına karşın *bütün güzelliğini* gerçekleştirdiler. Olgunluk dönemi ürünleriyle çağdaş şiirimizin yol açıcılarından biri olarak kabul edilen Tevfik Fikret "serbest müstezat"ı geliştirdi. Yakın çevre ilişkilerinden aldığı izlenimlerle yeni duyarlıklara açılırken aruz ölçüsü ile *sonnet*'ler yazdı. 1910'lardan sonra sözcükleri de değişmişti Fikret'in Yahya Kemal'in çok kez belirttiği gibi uyakları, buluşları, dize anlayışı ile yeniydi. İnsan anlayışı ile çağdaştı. Olaylara bakışı ile yaşadığı dönemi aşıyordu. Bu yinelemek zorunda kaldığım bilgilerden sonra sorabilirim: Aruz ölçüsünü kullandığı için Fikret'in divan şiirinin etki alanında kaldığını söyleyebilir miyiz? Değişme, divan şiir anlayışından içerik sorunu olarak görünür önce.

Namık Kemal, hürriyet, hak, hukuk, esaret, değişme vb. kavramların yer aldığı dizelerle çağına yetişmeye çalışmıştı.

Tevfik Fikret, anayasayı rafa kaldırarak, meclis diktasına dayanan bir zorbalık rejimi oluşturan İttihat ve Terakki karşısında özgürlük ve temel haklar sorunlarını işlediği için yeni çağın adamı oldu.

"Haksızlığın envâını gördük bu kaanun?
En gamlı sefaletlere düştük. Bu mu devlet?
Devletse de, kanunsa da artık yeter olsun
Artık yeter olsun bu deni zulmü cehalet
Millet yoludur, bak yoludur tuttuğumuz yol
Ey hak yaşa, ey sevgili millet yaşa var ol."

İlk bakışta soyutbir başkaldırma gibi görünen bu dizelerde, ulus adına yasa koyan kurumların sınıfsal çıkarlara dayalı yönetim biçimleri eleştirilmekte, büyük çoğunluk olan "millet" yolu, hak yoluna eşdeğer tutularak benimsenmektedir. Reddedilen genel olarak "yasa" ve "devlet" değil, egemen sınıfların koyduğu yasalar ve onun yönettiği devlettir. Bu başkaldırı havası *95'e*

Doğru'da hem daha kesinlik kazanmış, hem de yasalarla toplum arasındaki zıtlıklar daha açıkça ortaya konmuştur.

"Millet yaşamaz hakka tahessürle
olurken
Susun diye vicdanına yumruklar
inerse
Millet yaşamaz Meclisi müstahkâr
olurken
İğfal ile tehdid ile titrer ve sinerse
Millet yaşamaz ma'şeri millet
boğulurken."

dizelerinde koşullara bağlı reddetme öğeleri açıktır. Nedir bu koşullar? Devlet yönetiminde ağırlığı olan güçlerin "millet"e karşı oluşu..

Fikret, devlete ağırlığını koyan siyasal gücün (İttihat ve Terakki Fırkası) yarattığı meclis diktatoryasının, dışa göbeğinden bağlı olan sermaye çevrelerinin çıkarları uğruna demokrasiye aykırı yola düştüğünü çabuk farkederek, devrim tarihimizde ilk kez ekonomik hak ve özgürlük düşüncesini somutlama başarısı göstermiştir İlk kez ekonomik hak ve özgürlüklerden yoksun bırakılan kitlelere kağıt üzerinde tanınan siyasal özgürlüklerin bir anlamı olmadığını görmüş ve göstermiştir./ .Yüzeyden bakılınca kötümser görünen Fikret, gelecek düşüncesi söz konusu olduğu zaman alabildiğine iyimserdir. Bir sığınma, kaçış ya da soyut bir bağlantı niteliğinde değildir bu iyimserlik. Düşünceye bağlı bir gerçeklik olarak vardır. Çünkü *"Fıtratta tekâmül ezelidir."* ve şair yaşadığı toplumun da evrim yasalarına bağlı olarak adım adım devrim yolunda ilerleyeceğini, tarihin koyduğu yasaların aydınlığı içinde görmektedir. "Şükran Kurdakul, *Çağdaş Türk Edebiyatı, Meşrutiyet Dönemi*, sf. 40-41)

Bu gerçeklere bakarak çağdaş Türk şiirinin oluşum aşamasında divan şiiri ile bir yakınlığın söz konusu olmadığını söyleyebiliriz.

Mehmet Emin (Yurdakul) ve Rıza Tevfik (Bölükbaşı)'in Genç Kalemler (1911) hareketinden de önce hece ölçüsüyle "manzume"ler yazdığını biliyoruz. Rıza Tevfik'in koşmaları Bektaşi nefeslerinin taklididir.

Mehmet Emin ise, hecenin değişik kalıplarını denerken halk şiirinden cesaret almıştır, diyebiliriz. İlk kitabını, *'Türkçe Şiirler'*(1899) adıyla yayınlayan şair "Sefiller", "klübe", "mukaddes bürriyet", "ırgat", "rençber", "paçavralar altındaki yoksul" vb sözcük ve tamlamaları kullanırken gerçeği yansıtmaya çalışır. Yer yer kafa tutar, bası sürer, kurulu düzeni yargılar. "Zira mülkte adalet yok, hürriyet
yok, hukuk yok;
Hükümette bakımsızlık çok, ahaliye
zulum çok.
Her bucakta emir elli istipdat
Her bucakta kaplan dişli cehalet
Her bucakta ölüm yüzlü sefalet
Her bucakta bin inilti, bin feryat..

İşte size İstanbul ki, tamamiyle eski
Bizans, O Babil
Saraylar kasaphane, mektepleri birer
fesat ocağı;
Kışlaları mahpushane, meclisleri
birer casus yatağı,
İş başında olanları hep zelil.
"(Vatan Tehlikede)

Türkçe sözcüklerle, tabana en yakın kesimin diliyle yazmasına karşın, şiire özgü öğelerin olağanüstü duyarlığını yaratacak sanatsal yöntemleri elde edememişti Mehmet Emin. Ama çağdaşı olan insana gören gözlerle bakıyordu. Dilinin kaynağındaki güzelliğe erişemese bile, Türkçeye inandığı, gizil gücünün verimlerini düşündürdüğü için çağdaş şiirin yol açıcıları arasında sayılmıştır.

Toparlarsak çağdaş Türk şiirinin oluşum aşamasında, özellikle eski şiirin dil beğenisi karşısında Türkçenin gücüne inanan şairler halk şiirinden yararlanma olanağını aramışlardır. Dönemlerinin beğeni düzeyi ve kendi sanatsal güçleri oranında.

■ Çağdaş şiirimizin 1920-40 evresinde idealizm ile dialektik materyalizmden etkilendiğini söyleyebiliriz. Dergah (1921-23), Hayat (1926-28) Ağaç (1936), Kültür Haftası (1936) dergilerinde özellikle Bergsoncu idealizme bağlı edebiyat adamlarının yanında şairler de toplanmıştır. Aydınlık (1921-1925), Resimli Ay (1924-28), Yeni Edebiyat (1940), Ses, Yeni Ses (1931-1945)'te marksçı dünya görüşüne bağlı yazarların şairlerin ürünleri görünür.

Her iki akıma bağlı şairler arasında ustalar vardır. Beğeni düzeyleri aşırının altında seyredenler vardır. Herikli akımda da Türkçenin gizilgücünde saklı hazineleri bulup çıkarma sabrını gösterenler vardır. Kalıplaşmış sözcük ve tamlamalarla yetinenler vardır.

1940'dan sonra Garip, II. Yeni gibi etkileri dar bir çerçeve içinde kalan şiir hareketleri bir felsefeye dayanmadıkları için akım sayılmamalıdır. *Fecr-i Ati, Yedi Meş'ale* gibi bir araya gelmelerdir bu hareketler. Girişimdir. Garip (1941)'çiler kitaplarını yayımladıktan bilemediniz üç yıl sonra değişik alanlara kaymışlardı. Demokrat Parti'nin tüm sanat dalları üzerinde geniş baskı politikası uyguladığı yıllar ortaya çıkan II. Yeni ise kaçışın ferahlığını yaratı kimi şairler üzerinde. 1960'dan sonra da kendi gitti, ismi kaldı yadigar. (1)●

1- Nuri İyem, Can Külahlıoğlu ile yaptığı söyleşide, 25-30 yıl sonra, "Baskıdan bakıştığı için soyut resim yaptım." diyerek toplumcu gerçekçiliğin yargılarını doğrulayıcı nitelikte bir açıklamada bulundu. (Milliyet, 10 Aralık 1985)

sinema notları

ALPER FİDANER

Dul Bir Kadın

Rambo

SUPER'LER YENİDEN ARAMIZDA

Geçtiğimiz yıllarda 'soluk kesen' maceralarıyla milyonları sinema salonlarına, milyarları yapımcıların kasalarına toplamayı başaran bir dizi 'kahraman' yeni sezonda ikinci, üçüncü filmleriyle filimsiz geçen yeni sinema sezonunu şenlendirdi. Geçtiğimiz yıl tek tük de olsa nitelikli film izleme fırsatı bulabilen izleyici bu yıl eski süper kahramanların yeni serüvenleriyle başbaşa kaldı. 85-86 sinema sezonunun seçkin konukları, üstün alman ırkının tarihsel dekorlar için 20. yüzyıla yansıması Conan, Reagan'ın "o gerçek bir ulusal kahramandır" dediği Vietnam savaşçısı Rambo ve karşılaştığı binbir güçlükten tek başına kurtulmayı her zaman başaran çizgi roman kahramanı İndiana Jones yeni filmleriyle gişelerin önünde uzun kuyruklar oluşturdular. Geçtiğimiz günlerde Türkiye'ye gelen ozan Yevtuşenko, imza günü sırasında "Türkiye'deki gençleri nasıl buldunuz?" sorusuna, "Rambo'nun öninde kuyruğa giren genç insanları görmek çok üzücü" diye karşılık vermişti. Yevtuşenko karşılaştığı durumdan üzüntü duyuyor Kendi ülkemizin gerçekleri karşısında bizim yapmamız gereken üzüntü duymaktan öte bir şey olsa gerek.■

ANTALYA FESTİVALİ'NDEN SİNEMALARA ÜÇ FİLM

Bir hayli tartışmak bir biçimde başlayıp biten 1986 Antalya Film Festivali'nde ödül alan filmlerden üçü sinemalarda gösterime girdi: Sinan Çetin'in 14 Numara'sı, Muammer Özer'in Bir Avuç Cennet'i ve Atıf Yılmaz'ın 'en iyi film' ödülü kazanan Dul Bir Kadın'ı.

Genç yönetmen Sinan Çetin'in Genelevde Yas' romanından uyarladığı ve genelev gerçeğine değinmek gibi önemli bir nitelik taşıyan 14 Numara adlı filmi, ne yazık ki kendisinden beklenenleri vermekten çok uzak kalıyor. Çevreden, geçmiş ve gelecekten kopuk bir genelev mekanı içinde başlayan ve biten film, gerçeğin bir değerlendirmesini bile yapamadan Yeşilçam kalıplarına sıkışıp kalıyor. Kimi yardımcı oyuncuların başarıları ve Sinan Çetin'in sinema dilini geliştirme yolunda atmaya çalıştığı adımlar da filmi kurtarmaya yetmiyor. Özellikle de öykünün eksikleri, boşlukları filmin genel düzeyinin düşmesinde, bir Serpil Çakmaklı filmi olmasında önemli bir etken. Daha önce daha başarılı ürünler vermiş olan Sinan Çetin'in, izlediği yolu yeniden gözden geçirip, kendisini daha ileriye götürmesini istemek, hakkımız olsa gerek.

Büyük ödül sahibi 'Dul Bir Kadın', Atıf Yılmaz'ın sevgi-cinsellik çeşitlemelerinden yeni bir örnek. İstanbul'un 'entel'leri, sanatçıları(!), antikacıları ve bol aphrodisiak'lı Bodrum bu filmin malzemesini oluşturuyor. Sorunlu kadınlar, kişiliksiz erkekler de pastanın kremaları. Film boyunca, 'normal'e, 'sıradan'a rastlayamamak, yalnızca Atıf Yılmaz'ın ele aldığı çevrenin niteliği yüzünden olmasa gerek. Hele filmin sonunda 'erkeksiz' mutluluğu yakalayan kadınlar yaklaşımın çarpıklığını ve eleştirel olmaktan ne derece uzak olduğunu iyice gösteriyor. Bir Yudum Sevgi filminin gösterdiği başarını ardından, yönetmenin hem Dağınık Yatak'ta hem de Dul Bir Kadın'da bu derece yanlış yaklaşımlarla yola çıkması, Bir Yudum Sevgi'de övgüye değer payın büyük bir bölümünün senaryo yazarı Latife Tekin'e ait olduğunu gösteriyor. Her şeye karşın Atıf Yılmaz'ın sevgi-cinsellik çeşitlemelerinin yeni ürünlerini bekleyip kesin kararın en sonra verilmesinin yararlı olacağı ortada.

Antalya Festivali filmleri içinde 'saflığı' ile dikkat çeken Bir Avuç Cennet, diğer iki yapıma göre daha başarılı. Çalışmalarını İsveç'te sürdürdükten sonra ikinci uzun filmini Türkiye'de gerçekleştiren Muammer Özer, daha önce Parçalanma-Kardeş Kanı ile kendini izleyicilere tanıtmıştı. Köyden kente göçüp yerleşecek bir yer bulamayınca bir otobüste yaşamaya başlayan ailenin çevre ile ilişkilerini anlatıyor. Bir Avuç Cennet. Filmin temel sorununu ise Muammer Özer'in 'yabancılığı' oluşturuyor. Türkiye'den uzun süre uzak kalan yönetmenin bir süre sonra bu sorunu yenebileceğini, bu arada yeni filmlerinde acemilikle ilgili sorunlarla da başa çıkabileceğini düşünüyoruz. Muammer Özer Yeşilçam'ın çok uzaklarından geliyor. Kendisini çarkın işleyişine kaptırmadığı sürece iyiye güzele yönelmesi hiç zor değil.■

manos loizos'un anısına...

Veli Usta

83 ağustosunda bol yıldızlı bir Atina gecesi. Olimpiyat stadında ülkenin önde gelen sanatçılarından Yorgos Dalaras'ın jübile konseri var. Seksen bin kişilik stad tamamen dolu. Sanatçı, aşk şarkılarından politik şarkılara, halk türkülerinden Moustaki'ye değin geniş bir yelpazeden oluşan programının bir bölümünde,sahnenin hemen önündeki sıralardan birinde oturan onbeş-onaltı yaşlarındaki bir genç kıza doğru şöyle seslenivor: "Şimdi sıra babanın şarkılarında". Bu sözlerin ardından stadyumdaki herkes dehşetli saygı ile dolu, yoğun bir sessizlik içinde ayağa kalkıyor. Çakmağı olanlar çakmaklarını, kibriti olanlar kibritlerini yakıp meşale gibi havaya kaldırıyorlar. Sessizliğin sesi hükmediyor. Ve başlıyor O'nun şarkılarının ilkine Dalaras. Ama yalnız o mu başlayan? Seksen bin kişilik koro da başlıyor onunla birlikte. Birçok insanın ağladığı görülüyor. Hani bir can dostunuzu apansızın yitirirsiniz de, kabullenemezsiniz bir türlü yokluğunu. Ne zaman anısı canlansa buzunlenirsiniz, iki damla gözyaşı birikiverir gözlerinizde. İşte o tür gözyaşları stadda dökülenler.

Stadı dolduranlar, ancak O'nun şarkılarından oluşan bölüm sona erince tekrar oturuyorlar. Ve Yunanistan'da ne zaman bir konserde O'nun, parçaları çalınıp söylense, aynı sahne yeniden yaşanıyor. O'nun, hiç güncelliğini, canlılığını, sıcaklığını yitirmeyen şarkılarını herkes hepbir ağızdan söyluyor sahnedeki sanatçıyla. O'na saygı, O'na sevgi bitmiyor, tükenmiyor. Bu sevgi, Manos Loizossevgisi'.

Herşeyden önce duru ve samimi kişiliği ile kendisini halkına böylesine sevdirmeyi başarmış Manos Loizos'u 1982 sonbaharında umarsız bir hastalık sonucu, en verimli çağında yitirdik. Bu yazımızda, "Telli Telli" ve "Maskeli Balo" adlı şarkılarıyla yalnız Ege'nin batı kıyısına değil, doğu kıyısına da mal olmuş sanatçıyı bir yandan biraz olsun tanıtmayı, öte yandan da anısını saygıyla anmayı amaçlıyoruz.

Yeni Türkü grubunun "Akdeniz Akdeniz" adlı uzunçalarını dinleyen okurlarımız hemen anımsayacaklardır Murathan Mungan'ın sözlerini yazdığı, Manos Loizos'un bestesi olan o iki parçayı: "Telli Telli" ve "Maskeli Balo". Ancak bu anlamlı parçaları dışında, biz Türkiye insanlarına çekici gelebilecek diğer bir çalışması daha vardı Loizos'un. İçinde "Angina Pektoris", "Kerem Gibi", "En Güzel Deniz", "Yaşamaya Dair" ve Nazım'ın 1945-49 yıllarında hapishaneden yazdığı bir dizi şiirin de bulunduğu bir uzunçalar bu. Adı, "Sevgiliye Mektuplar". Bu adı Loizos kendisi koymuş. Kaynaklanışı ise, Loizos'un Nazım'ın 1942-46 arasında yazdığı mektuplar ve şiirlerine olan özel sevgisindenmiş. Uzunçaların kapağında şöyle yazıyor: "Loizos'un düşüncesi ve amacı bu şiirlerin çok basit, bir su şırıltısına benzer müziklendirmeye sahip olmalarıydı". Gerçekten de, şarkılar dinlenildiğinde onların son derece durgun-sessiz bir ortamdan fışkırmadıklarını, adeta aktıklarını farkediyor insan, Manos'un dokunaklı sesi, bu ırmağın yatağı oluyor. Hatta bazen, müziklerde belirli bir boşluk varmış gibi geliyor insana, belki de öyle gerçekten, çünkü parçaların orkestrasyonu yapılmamış, hepsi henüz ilk kayıtlar. Pekiyi bu plak niye böyle yayınlanmış diye bir soru akla takılabilir. Çünkü arkadaşları, Loizos'un anısına bir armağan yapmak istemişler. "Eğer ömrü yetseydi, Laute , gitar ve piyano kullanmak istiyordu", deniliyor.

"Sevgiliye Mektuplar" uzunçaları, öndört şiirin müziklendirilmesini içeriyor. İlkönce dört şiiri besteleyen Loizos, başka sorumlulukları ve görevleri nedeniyle uzun süre ara verip, 1979'da çalışmasını bitirmiş. Plakta yer almayan ama bestelediği bir dört şiir daha bulunmakta. Çeviriler, tanınmış Yunan ozan Yannis Ritsos tarafından yapılmış.

Manos Loizos bu plağı 1982 başında Maria Faranduri ile birlikte doldurmak istemişsede o sıralar Faranduri'nin zamanı olmadığından çalışma 82 sonuna ertelenmiş ve kayıt,Loizos'unölümü nedeniyle hiç gerçekleşmemiş.

Burada O'nun özyaşamı üzerine de birkaç kısa bilgi vermek istiyorum:

Manos Loizos 1937 yılında İskenderiye'de (Mısır) doğdu. Arkadaşlarıyla şakalaşmaktan hoşlanan, afacan bir çocuk olan Manos'un okulda derslerle arası çoğunlukla soğuk kaldı. Öte yandan tartışmalara katılan, özellikle yazına meraklı ve utangaç bir delikanlı olarak belleklerde kalmıştır.

Onbeş yaşındayken babası kendisine bir keman hediye eder. Ne var ki, girdiği müzik okulunda keman öğretmeniyle anlaşamaz ve bu defa gitar öğrenmeye başlar. 1954 yılında gitar ve kemanın yanına piyano öğrenimini de ekler ve Gounaris adlı müzisyenden basit sözlü şarkılar çalar. Bu dönemde Manos piyanoyla improvize de yapmaya başlar.

1955'de İskenderiye'de liseden mezun olan Manos, Atina'ya gelir ve eczacılık fakültesine girer. Bir yıl sonra bu bölüm hoşuna gitmediğinden bir ticaret okuluna başlar ancak bu okulu da sevmeyecektir.

1955'den 1957'e kadar müzikle fazlaca uğraşamaz.1958'de kendisine bir piyano kiralar ve "Rebetiko" türü ve Hacıdakis'den parçalar çalmaya başladı. Artık kendisi de beste yapmaktadır ve besteleri aşk şarkılarıdır çoğunlukla. Müzikle kesin ve ciddi uğraşmak istemektedir ve bu nedenle okulla bağlarını tümü' le koparır. Bu olay, ailesinin kendisini parasal yönden desteklemesine engel olur. Ancak babası yine de az miktarda para göndennektedir ona gizlice. Ailesinin arzusu, Manos'un bir tiyatro/sinema rejisörü veya bilim adamı olması yönündedir. Manos ise en önce müzik adamıdır ve bunun yanısıra resim de yapmaktadır.

Durumunun iyice bozulduğu, geçim sıkıntısı çektiği 1960 yılında garsonluk yapar. Bu arada Theodorakis ve Hacıdakis'ten şarkılar söylemektedir 1962 yılında, daha sonra Theodorakis ve Leonidis'in de kullanacağı bir koro kurar ve bu koronun yönetmenliğini üstlenir. Ve ilk konserini Leonidis'le birlikte verir. Bu konser, büyük usta Theodorakis'in övücü sözlerini kazanır.

Bu yıllarda kurulan "Yunan müziğinin dostları" adlı derneğin üyeleri arasında Loizos'un yanında Faranduri, Stavopulos gibi ünlü adlar da bulunmaktadır, ki bu üyelerin bazıları Lambrakis örgütünde de yer almışlardır.

1962'de sözleri İspanyol şair Lorca'ya ait olan ve kendisinin ilk 'esi "Yol Türküsü"nü, ilk olarak plağa doldurur. 60'lı yılların ortasından itibaren sesini iyice duyurmaya başlar. Çok az bir ücretle de olsa "Buat" denilen tavernamsı yerlerde Faranduri ve Stavopulos ile şarkı söylemektedir artık.

1965 yılında, kendisine sonraları şarkı sözleri de yazacak olan Maro Limnu ile evlenir. 1968-69 yıllarından itibaren halk arasında çok tutulacak olan bir dizi aşk şarkısı besteler. Bu arada iktidara gelen faşist albaylar cuntasına karşı Loizos "politik şarkı"lar yapmaz. Nedeni sorulduğunda, iyi bir aşk şarkısının da politik şarkı olduğu yanıtını vermektedir Burada Loizos'un dar anlamda anlaşılan "politik şarkı" yapmamasından, onun cuntaya karşı edilgen kaldığı sonucu çıkartılmamalı. Kendisi politik savaş vermiş ve hatta demokratik girişimleri desteklediği imzalarından vb. ötürü cuntanın son günlerinde tutuklanmıştır da. Diktatörlüğün yıkılmasından sonra Dalaras'la yaptığı, özellikle kırsal kesimin sorunlarını ele aldığı sosyal içerikli plak, Yunan halkının bu yöndekiözlemlerini dile getiriyor ve plak yiizbin adet satılıyordu.

Loizos 70'li yılların başında Ritsos, Elitis, Seferis'in şiirlerini bestelemeye başladı. Artık "Rebetiko" ve "Zeybekiko" türünü de bırakmış, kendi şiirlerinin müziklendirilmesiyle uğraşıyordu. 1974'de bestelediği "Günaydın Güneş" adlı beste, daha sonra asıl içeriği biraz değiştirilmiş olarak PASOK'un marşı olacaktı.

Loizos'un birinci evliliği fazla devam etmez, Kıbrıs'a yaptığı bir gezide tanıdığı Dora Sicanni ile ikinci evliliğini yapar. Dora Sicanni de kendisine şarkı sözü yazar. Her iki evliliğinden birer kızı olur.

Nihayet 1982 martında Loizos, Faranduri ve Zülfü Livaneli ile buluşur. O zamanlar yaptıkları söyleşilerde Livaneli'nin şarkıları yapması, Faranduri'nin söylemesi ve Lefteris Papadopulos'un sözleri yazması tasarlanır. Kendisi de Livaneli'yle bir plak yapmak istemektedir ancak sağlık durumu böyle bir girişime olanak vermeyecektir.

Yüksek tansiyon ve böbrek ağrıları, onu önemli ölçüde rahatsız etmesine ve doktorlarının uyarısına rağmen, gerekli önlemleri almamaktadır. Aynı yıl sağlık durumu nedeniyle yaptığı bir gezi sırasında geçirdiği ikinci beyin kanamasından kurtulamaz.

Manos Loizos'un müziği dış etkilenmelere açıktı. Bu etkilenmeyi kendisi bilerek istiyordu. Ne var ki, örneğin plak çalışmalarında diğer sanatçılarda çalışmaktan,kendi stili bozulur korkusuylakaçınıyordu. Bu nedenle de olmalı, üretmiş olduğu plak sayısı fazla değildir. Toplam olarak on adet uzunçalar yapmış fakat tiyatro ve sinema için birçok müzik de hazırlamıştır.

Şarkılarında Mısır ve Yunan müziği ögelerinin sentezini görmek mümkündür. Yapıtlarının bir diğer özelliği de, onlarda melodinin vurgulanması (diğer sanatçılarda pek rastlanmayan bir olgu) ve sanatçının kendisinin otantik ve kendiliğindenci (spontan)olmasıdır.

İşkence Üzerine Bir Basın Toplantısı

Gerek İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin yayımlanmasının 37'nci yıldönümü nedeniyle, gerekse son yıllarda Türkiye'deki ceza ve tutukevlerinde insanın maddi ve manevi kişiliğine yönelik küçültücü uygulamaların varolduğuna ilişkin somut örneklerin günlük basınımıza da yansıması üzerine TBMM'ce oluşturulan Ceza ve Tutukevlerine Ziyaret ve İnceleme Komisyonu çalışmalarına ilişkin bir rapor hazırladı. Rapor, ANAP, SHP ve MDP'li 7 parlamenterden oluşan komisyona başkanlık eden ANAP İstanbul milletvekili Bülent Akarcalı tarafından 29 Kasım'da düzenlenen bir basın toplantısıyla kamuoyuna duyuruldu.

RAPORDAKİ İDDİALAR

Komisyon üyesi parlamenterlerin sivil ve askeri cezaevlerinde Cumhuriyet Savcısı, Cezaevi Müdürü, Doktor, Öğretmen, gardiyan gibi personel ile mahkumlarla yaptıkları görüşmeler sonucunda hazırladıkları raporda, özellikle askeri cezaevlerinde insan haklarına aykırı davranış ve işkence uygulamalarına ilişkin yakınmaların "yalnız belirli siyasi görüşte olan ve kendilerini Marksist-Leninist düşünceye sahip olarak tanımlayan anarşik ve terörist eylemlerden tutuklu bulunanlardan geldiği" öne sürüldü. Komisyon raporunda, açık grevleri ile işkence iddialarının yayılmasını sağlamak, sürekli iç ve dış kamuoyunun dikkatini çekecek olaylar yaratmak ve Türkiye'de insan haklarına uyulmadığına saygı gösterilmediğine dair delil olabilecek girişimler gerçekleştirmek amacıyla hareket eden bazı mahkumlar olduğunu da savundu. Ayrıca tutuklu ve hükümlülerin "mevcut demokratik rejimi karalamak için birbirlerini yaralayarak mahkemede işkence gördük diye ortaya çıkabildikleri" şeklindeki bir görüşe de raporda yer verildi.

RAPORDAKİ GERÇEKLER

Ceza ve Tutukevlerini ziyaret ve inceleme komisyonu raporunda yeralan ve diğer savlara göre "gerçek bir nesnellik" taşıyan bilgiler ise rakamlarla ifadesini bulanlardı. ANAP'lı Akarcalı'nın "Türkiye'deki sivil ve askeri ceza ve tutukevlerinde insan haklarına aykırı davranışlara rastlandığına ilişkin elle tutulur, somut durumlarla karşılaşılmadığını" söyledikten sonra okunduğu rapora göre Eylül 1985 itibariyle,

—Sivil ve adli yargı mercilerince işkence ve kötü muamele nedeniyle adli takibat yapılan olay sayısı 2120, görevli sayısı ise 4623,

—Bunlardan davası sonuçlanarak, işkence yaptığının kesinleşmesi üzerine hakkında mahkumiyet kararı verilen görevli sayısı 439, davaları devam eden görevli sayısı 1722,

—Sıkıyönetim makamlarına yansıyan işkence ve kötü muamele iddialarına ilişkin dosya sayısı 941,

—Bu dosyaların incelenmesi sonunda işkence yaptığının kesinleşmesi üzerine mahkum edilen görevli sayısı 105, dava devam eden sanık sayısı 1758, olarak belirlendi.

VE BİR SÖYLEŞİ

Basın toplantısında raporun okunmasından sonra gazetecilerin kendisine yönelttiği soruları yanıtlayan Bülent Akarcalı'nın söyledikleri, insan hakları ve işkence konularına resmi yaklaşım biçimini kavrama açısından ipuçları taşıyor. Toplantıda bulunan bir gazeteci ile Akarcalı arasında geçen ve ayrıca bir yoruma gerek bırakmayacak açıklıktaki konuşmayı olduğu gibi aktarıyoruz:

AKARCALI: *"İşte, yaptığımız tüm bu incelemeler sonucunda, devlet desteğinde işkencenin olmadığı sonucuna vardık."*
GAZETECİ: *"Ama Sayın Akarcalı, cezaevlerinde çalışan ve işkence yaptığı belirlenenler devlet hizmetinde çalışan görevliler değil mi?"*
AKARCALI: *"Bunlar münferit olaylardır. Biz işkence uygulamasına ilişkin somut bir durumla karşılaşmadık."*
GAZETECİ: *"Efendim, çok ciddi, geniş bir rapor hazırlamışsınız. Bu rapora göre, işkence yaptığı kesinleşmiş olup mahkum edilen görevli sayısı (105 artı 439) yani 544. Bu yeterince omut bir durum değil mi?"*
AKARCALI: *"Şimdi bu beş yıllık bir toplamdır. Yani fazla sayılmaz. Ayrıca diğer ülkelerle kıyaslandığında Türkiye'deki siyasi tutuklu sayısı da fazla değildir. 50 milyonluk bir ülkede toplam 70 bin siyasi tutuklu büyük sayılamaz."*
GAZETECİ: *"Sayın Akarcalı, kişi başına düşen milli gelir mi hesaplıyorsunuz?"*
AKARCALI: *".....,"*
GAZETECİ: *"Efendim, sonuçta sizden tek bir şey öğrenmek istiyorum. Türkiye'de işkence var mıdır, yok mudur?"*
AKARCALI: *"Türkiye'de normal şartlarda gözlenen sertlikler dışında bir işkence olayı yoktur."*
GAZETECİ: *"Normal şartlarda gözlenen sertlikler demekle neyi kastediyorsunuz?"*
AKARCALI: *"Bakın, Akdeniz insanının olaylara tepkisi başkadır, İskandinav ülkelerinde yaşayanların tepkisi başka. Örneğin, İskandinav ülkelerinden birinde iki otomobil çarpışırsa, sürücüler inip birbirlerine kartvizitlerini verirler. Ama bizde sürücüler çıkıp dövüşür. Olay bundan ibarettir."*

İnsan Hakları Paneli "Nereye Gidiyoruz?"

10 Aralık'ta Ankara Sanat Tiyatrosu'nda (AST) Mülkiyeliler Birliği'nce düzenlenen "İnsan Hakları" konulu bir panel yapıldı. Panelde salonun tamamen dolu olduğu, pek çok kişinin de konuşmaları ayakta izlediği görüldü. Dinleyicilerin hemen hemen tamamı gençlerden ve özellikle de öğrencilerden oluşuyordu. Mülkiyeliler Birliği genel başkanı Prof. Dr. Cevat Geray'ın günün anlamı üzerine yaptığı kısa bir konuşma ile açılan panel, A.Ü. SBF eski öğretim üyelerinden Prof. Dr. Cahit Talas tarafından yönetiliyordu. Talas'ın yanısıra panele konuşmacı olarak, Doç. Dr. Yalçın Küçük, Cumhuriyet gazetesinden Erbil Tuşalp, Prof. Dr. Bahri Savcı ve Doç. Dr. Haluk Gerger'den başka, konuk olarak Aziz Nesin'in de katılması dinleyiciler için sevindirici bir sürpriz oldu.

Etkin duyurular yapılmamasına karşın, gençlerin bu tür toplantılara böylesine ilgi göstermesinin, küçümsenemiyecek bir gelişim olduğunu söyleyen Cahit Talas, ilk sözü yine SBF'nin 1402 lik öğretim üyelerinden Prof.Dr. Bahri Savcı'ya verdi. Bahri Savcı, insan haklarının genel kuramsal çerçevesi üzerinde durarak bunların demokratik geleneğin oluşumunda yadsınamıyacak önemde olduğunu belirtti. İnsanın devlet için değil, devletin insan için varolduğunu ve onun toplumdan soyut bir baskı kurumu olarak nitelendirilemeyeceğini söyledi. Ülkemizin insan hakları açısından hiç de iç açıcı bir yerde olmadığından sözederek konuşmasını sürdüren Savcı, özellikle ülkemiz için tehlikeli olan iki duruma dikkat çekti: Birincisi, Türkiye'de insan haklarının sürekli çiğnenmesinin neredeyse bir gelenek halini aldığı, diğeri de, insan hakları dendiğinde yalnızca "işkence" sorununun anlaşılmaması gerektiği, bu sorunun insan haklarının küçük bir parçasını oluşturduğuydu. Bahri Savcı'dan sonra söz alan Erbil Tuşalp, İnsan Hakları Bildirisi'nin otuzyedi yaşında olduğunu, ama bu bildiriye imza koyan Türkiye'nin bugünü alın ak bir biçimde kutlamaya ne derece hakkı olduğunun tartışılması gerektiğini belirterek, artık basında sık sık çıkan işkence haberlerine "neredeyse kaşarlandığımızı" söyledi.

E. Tuşalp'in verdiği örneklerden özellikle ikisi, doğrusu biz dinleyenlere de ilginç (!) geldi. İlki, bir süre önce Ankara'da tutuklanan yaşlı bir babayla iki oğlunun, görüldükleri yerde anadan doğma soyulmak, birbirleriyle cinsel ilişkide bulunmaya zorlanmaları, diğeri de, yanıtdan hiç eksik etmediği ve bir süre aç bırakarak sorgudaki sanıklar üzerinde "oynattığı" horozları olan bir komsere ilişkin olanıydı.

Daha sonra konuşan Doç. Dr. Yalçın Küçük ise, insanoğlunun nedense kendisine ve yaşamının düzenlenmesine ilişkin etkinliklere ya da kurumların oluşturulmasına hep büyük savaşların yıkımlarından sonra girişildiğini söyledi. Küçük, tek bir insanın bile haklarından ödün verilmemesi gerektiğini, çünkü onun nicel olarak yalnızlığı bir yana, nitel olarak toplumun bir simgesi olduğunu da belirtti.

Son olarak söz alan Aziz Nesin ise, dinleyicileri oldukça güldüren nükteli bir konuşma yaptı. A. Nesin, cumhuriyet döneminin en ağır baskı günlerinin yaşandığını ve insan haklarının hiçe sayılmak çiğnendiğini söyledi. Bulgaristan'daki Türkler'e baskı uygulanmasını uluslararası platformlarda sert bir dille eleştiren Türkiye'nin, kendi ülkesinde insan hakları konusunda neler yaptığının sorulması gerektiğini belirten Nesin, bu konudaki temel sorunun devlet-birey çatışması olduğunu vurguladı.

Panel sirenin sınırlılığı nedeniyle, soru-yanıt bölümüne geçilemeden sona erdi.

• nihat yıldız

TBMM BAŞKANLIĞINA İŞKENCEYE İLİŞKİN SORU ÖNERGESİ VERİLDİ...

Ankara/ SHP Denizli Milletvekili Halil İbrahim Şahin, 5 Aralık 1985 tarihinde TBMM Başkanlığı'na işkence konulu üç ayrı soru önergesi verdi. Milli Savunma Bakanı Zeki Yavuztürk, İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut ve Adalet Bakanı Nejat Eldem tarafından yazılı olarak yanıtlanmak üzere verilen soru önergelerinde, Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcı Yardımcısı Hakim Yüzbaşı Ülkü Coşkun'un haklarında yasadışı TKP örgütüne üye olmak suçundan hazırlık soruşturması yapılan Dr. Salih Bora Mutlu ve Yüksel Durmuş ile Abdul Nalıdı Balalan, Yusuf Karakuş ve Ayhan Aksoy'a işkence yaptığı ve yaptırdığı iddialarını içeriyor. Soru önergelerinde, DGM Savcı Yardımcısı Hakim Yüzbaşı Ülkü Coşkun'un zanlılardövdüğü, hakaret ettiği, emniyete geri gönderip tekrar işkence yaptırdığı, adı geçen kişilerin ayrıca Ankara Emniyet Müdürlüğündepolisce kıyasıya dövüldükleri, ceryana tabi tutuldukları, üzerlerine basınçlı soğuk su sıkıldığı, kollarından asılıya alındıkları, hücrede tutuldukları, beton zemin üzerinde günlerce yatırıldıkları ve küfür edildikleri yolundaki şikayet dilekçeleri anımsatılıyor Önergelerde Milli Savunma Bakanı Yavuztürk ile Adalet Bakanı Eldem'e DGM Savcı Yardımcısı Hakim Yüzbaşı Coşkun hakkında bir işlem yapılıp yapılmadığı, işkenceye tabi tutulan vatandaşların suçları sorulurken, İçişleri Bakanı Akbulut'tan da işkenceyi yapan polis memurlarının halen görevlerinde olup olmadıkları zanlıların suçları ve kaç gün gözetim altında tutulduklarına ilişkin bilgi isteniyor.

şiir penceresi

Pencereyi Kaparken...

Yaklaşık on ay süreyle bu köşede açtığımız 'Pencere'den şiire ilişkin görüşlerimizi dile getirdik.

Yüzlerce insanın şiir yazdığı, şiir üzerine çok sözün edildiği bir dönemden geçmekteyiz. Buna karşılık aynı dönemin bir başka önemli özelliği şiirin yazıldığı ya da uğraşıldığı oranda ciddiye alınmadığı olmalı. Pencereyi açarkenki amacımız, işte böyle bir dönemde, o "şiir yazan yüzlerce insandan birileri" olarak, her türlü kesin ve keskin iddiadan arınmış yazılarla bildiklerimizi söylemekti ve söyledik de. Zaman zaman yeniden açmak üzere bu köşeyi kapatıyoruz. Özellikle şiirin güncel ve pratik sorunlarına ilişkin söylenmesi gereken sözümüz olduğunda bu köşeden yine söyleyeceğiz.

Evet şiir penceresini zaman zaman yine açacağız. Çünkü ülkemizde her zaman bir 'şiir olayı' varolagelmiştir. Nâzım Hikmet'e 1940'lara gitmeye gerek yok. 'İkinci Yeni', '60-70 Dönemi Şiiri', '80 Öncesi Sloganca Şiiri', 'Dincilerin Yazdığı Şiir' vb deyimler bile şiirin sürekli gündemde olduğunu, bir kurum olarak yaşadığını göstermeye yetiyor. Bazı dönemlerde kötü, hatta çok kötü şiirlerin yazılıp kendilerine yer açmalarına, bunun sonucunda da yukarıda sözünü ettiğimiz 'ciddiye alınmama' ve hatta 'şiirin saygı görmemesi' gibi olumsuzluklara tanık olabiliriz. Ancak yazılan şiirlerin bir çoğunun toplumcuların 'özlediği/beklediği' şiir olmamasının suçu biç bir zaman toplumcu şiire, sanata yüklenmemeli, bir suçlu aranıyorsa koşullar irdelenmelidir. Ortaya çıkan ürünler çok yetkin olmasada, ülkede şiiri düşünen, kafa yoran insanlar varsa ve biz bu insanlar inançlı toplumcular ise, şiir vardır, ver olacaktır bu ülkede.

Biz, dönemimizde yazılan şiiri yargılamak için biraz daha beklemek gerektiğine inanıyoruz. Her şeyin altüst olduğu, yıllardır oluşturulan değerlerin yokedilmeye çalışıldığı bir dönemden geçtik, geçiyoruz. Çünkü bir çok yanı var toplumun. Şiirimiz de bundan payını almaktadır. Ama şundan hiç kimsenin şüphesi olmasın, bugün şiir yazan yüzlerce insan içerisinden bu işi götürenler olacak ve şiir kurumu yine yaşayacaktır. İşte bu insanlar çürüyen toplumun yeşeren yanlarından biri olarak yarına yüz akıyla ulaşacaklar. Kimse onlara 'siz ne yaptınız' diye soramayacak. Bir demokrat olabilmenin bile çok zora vardığı bir dönemin belki adları hiç duyulmayacak kahramanları olacaklar. Ama ülkede şiir olaymı her koşulda yaşatan insanlar olarak anılacaklar. Belki yazdıkları meydanlarda, grev yerlerinde, toplantılarda okunmadı. Ama bu şiir çoktan demir parmaklıklar ardındaki insanlar arasında, örtülü perdeler ardında yarını konuşanlar arasında okundu. Ya da tek bir insanı kendi şiirini mırıldanarak koruduğu insanlığını. Dergi arşivlerinde kaldı bir çok şiir, ki bunların hepsi aradan şiirler değildi, yalnızca sayfalar yetmiyordu. Bu arada dergi sayfalarında, kitaplarda yeralan şiirler oldu. Bunlar mutlaka güzel günlere varmanın araçlarından biri olacaktır. Eğer yığınlar tarafından okunamıyorsa bunun suçlusu yalnız şair olmamalı. Yığınlar oluştuğu zaman şiir de orada onurlu yerini alacaktır.

Çok şiir yazılsın, okunsun, ama bunlardan daha da önemlisi ülkemiz tarihinde şiir her zaman olumlu ya da olumsuz yanlarıyla varolabildiği için, ona saygı duyulsun.

YARIN

okuma notları...

"İDOOOLOJİK"

Hatay Dumlupınar
Karikatür, Yarın Yayınları
Ekim 1985, 54s.

"İdooolojik", bir zamanların ve görünen o ki, tüm zamanların en ihtiraslı sözcüğü oluyor. Kulaklarımız yalana alıştıktan sonra, bir kuşku kıvılcımı merakımızı ateşliyor. Gerçekten, "İdooolojik" diye birşey var mı? Merak araştırmaya koştırır insan beynini. Sözcükler, kavramlar da kitaplar karıştırılarak araştırılır. İlkin sözcüklere bakmak gerekiyor. Kelime İ harfi ile başladığına göre, sözlüğün İ harfine ayrılmış bölümünü açmalı. İa da olmaz, İb'de olmaz, İc'de olmaz, İç'de olmaz evet İd. Bu sayfada tüm özenimizle sözlüğe gömülmeliyiz. Sözcükleri hızla gözden geçiriyoruz. İdea, ideal, idealite, idealizm, ideleştirme, ideoloji, ideola. İd' ye ayrılmış kısım bitti. Acaba sözlük mü yetersiz? Birkaç sözlüğe daha bakıyoruz, bir iki kelime dışında aradığımız kelime idooolojik yok İdeoloji, dilimizi eşek arısı sokmadıyla, idoooloji diye okunabilir. Bir olasılıktır. Olsa olsa bu deyiş bir dil bozulmasının sonucudur. Ama acaba, ideolojinin açınımı idooolojinin anlamını verebilirmi?

Bir deneyelim; "İdeoloji: Siyasal, hukuksal, dinsel, etik, estetik, felsefi, görüşler ve fikirler sistemi"dir deniyor. İdeoloji, üstyapının bir parçası olup, son çözümlemede ekonomik ilişkileri anlatır," deniyor. "Ama ideoloji birebir ekonomik ilişkilerin anlatımı değildir", deniyor. "Kendi iç kuralları gereği, ekonomiden göreli bir bağımsızlığa sahiptir" deniyor. Demekki yaşam her noktada çözümlenmek zorundadır. Yaşama ilişkin, insanı ruhsal ve fikirsel olarak geliştiren fikirsel, düşünsel süreçleri oluşturmak gerekmektedir. Demek ki, ideoloji kavramının içeriği bir okuma yanlışının aşağılanması ile boşaltılamaz. Komik ve güldürücü olan bu noktada başlıyor. Rambo bir film oluyor. Gazetelere bakılırsa; babası Silvester Stallone'ye, oğlum sende beyin yok, hiç olmazsa kaslarını geliştir, demiş. Amerikalı bilim adamlarından birisi, Rambo'nun beyni bir şempanzenin beyninden daha ufaktır demiş. İşte bu Rambo, felsefi, etik, estetik, politik ve batta bukuksal önyargılardan arındırılmış bir şey. Yıllardır, İdooolojik olduğu için yasak kapsamında tutulan, Ölümsüz—Z, önyargılı bir film. İdeolojinin ideolojik boyutu bu noktada gizli.

Hatay, albümünde bu gizemi deşiyor. Toplumumuzun en şefkatli dönemini yaşıyor. Şefkatin içeriği belli. Anılarını yazanlar, genç insanlara nasıl bir gelecek hazırladıklarını ifşaat ediyorlar. Terör dokuyan tezgahlar, coplar, bir türlü bulunamayan, aç farelerin peynir bulmalarını anımsatan, o malum odak. İşte Hatay, yeniden kurguladığı yaşamı çizgilerine yedirmiş. Gülneği arkasına almış, kara gözlüklü adamlar, hokkabazlar, Lejyon' şapkası altında birlik, beraberdik ve beka için toplandırılmış insanlar, yaşanılanların unutulmaması içindir. Genç bir çizer, kuşaklar arası birikime de çizgileriyle sahip çıkmaya aday. Düşünceyle, gülmecenin birleşimindeki elite göz kırpan yaklaşımı kırmış. Bir şefkat döneminin insanı buran yanını, düşünce-gülmece uyumuyla vermiş. Soluğunun ve çizgisinin güçlü olmasını dileriz. □

□ TANER GUREL

TİKSİNTİ ÇAĞI

Uğur Kökden
Denemeler, dc Yayınevi
Ekim 1985, 152 sf.

Herhangi bir kitabın başarısını belirleyen ölçütler kişiden kişiye değişebilir. Ancak, yine de genelde kabul edilebilir ortak ölçütler sözkonusudur. Nasıl? Herhangi bir "karikatür" çizimiyle, buluşuyla, çok işlenmiş bir konuyu yeniden izlenir kılabiliyorsa, bir kitap da yazımıyla, konuyu anlatış biçimiyle, az - çok bilinen şeylerin okuyucuya daha çarpıcı, daha kalıcı biçimde ulaşmasını sağlayabilir. İşte bu da, bir kitabın başarısını ortaya koyan önemli ölçütlerden biridir. Hele bir de işlenen konu ya da konular İnsanlık arihinin en çalkantılı dönemlerine aitse, bu daha da önem kazanır.

Giriş yerine yazılmış olan "Birkaç Söz" bölümünden bir alıntı, yukarıdaki görüşlerimizi açıklamak için yararlı olabilir:

"... Tiksinti çağının odak noktası Berlin.

1970 Ağustosunda Berlin'deydim. Bir nazi cinayet merkezinin orta yerinde ve tek başıma. O güzel Ağustos sabahı, bilmiyorum nasıl bir nedenle, Plötzensee'ye doğru yola çıkmıştım? Şimdi, üstünden yıllar ve olaylar geçince, zaman durulunca, bu "neden"in ne olduğunu kestirebiliyorum. Oraya beni çeken güçlü ve karşı konulmaz bir önseziydi. Bir yıl sonra, Türkiye'ye tüm ağırlığı ve karanlığıyla çökecek olan "gece"nin habercisi bir duygu.

İki yıl sonra tekrar Plötzensee'yi düşündüm. Yaşadıklarımı kavramaya çalıştım. Duyduğum tiksintiyi çözümlemek kolay değildi. İçinde bulunduğum cezaevinden yaşları 20 ile 25 arasında üç genç koparılıp alınmış, sonra şafaktan önce idam edilmişti. Koğuşlardan koğuşlara yankı uyandıran son haykırış, şimdi bile kulaklarımı bırakacağa benzemiyor.

Berlin ve Ankara. Birbirinden binlerce km. uzakta iki merkez. Uzak ama biri öbürünün zaman içinde uzantısı belki..."

Kitaplarda, televizyonda, sinemalarda zaman zaman duyduğumuz kimi adlar vardır. Bizim için bir takım yüzeysel anlamlar, çoğu zaman da bazı tarihler ve sayısal bilgiler olma dışında bize pek birşey ifade etmeyen adlar. Kimi olaylar da vardır, boşverebildiğimiz, umursamadığımız, bana dokunmasın da sonrası önemli değil diyebildiğimiz...

İşte *Tiksinti Çağı* bu boşlukları dolduran, hem de insanın beynine kazıya kazıya dolduran bir kitap. Bu da Kökden'in olayları anlatırken kullandığı yöntemdan ileri geliyor. Masa başında kitaplar karıştırarak değil, olayların yaşandığı yerlerde kaleme alınmış, o anın yoğun duygularıyla, dikkatli bir gözleme dayanarak yazılmış olmasından kaynaklanıyor. Ve hepsinden önemlisi, Guernica'dan Hiroşima'ya, Auschwitz'den Plötzensee'ye, Barselona kıyılarından Ege'ye Kazdağı'na kadar her yerde insan onurunu, haklı olduğuna inancını, faşizme karşı işkence ve ölüm pahasına da olsa zaferini insana yüreğinde hissettirmesiyle Tiksinti Çağı okunması gereken bir kitap diyoruz.

□ HAKAN EKEN

Çizgiler: BOZKURT BELİBAĞLI

Üniversite...
YÖK...

AÜBYYO Öğrencileri Dernek Kurmak İçin Başvurdular

AÜ Basın Yayın Yüksek Okulu Öğrencileri dernek kunnak için Ankara Valiliği'ne başvurdular.

BYYO Öğrencileri elde yaptıkları başvurunun önce Çankaya Kaymakamlığı'ndan ardından Ankara Valiliği'nden geri çevrilmesi üzerine posta yoluyla tekrar valiliğe başvurdular.

BYYO öğrencileri bu konuda "öğrenci derneklerini demokratik katılımın gerçekleşmesi açısından zorunlu görüyoruz. Dernekler aracılığıyla öğrencilerin kendi sorunlarına daha kalıcı ve etkin bir biçimde çözümler getirileceği inancındayız. Bu nedenle anayasaca tanınan dernek kurma hakkını kullanmak için başvurduk" diyorlar.

AÜ SBF ve DTCF'de Öğrenci Derneği Gelişmeleri

KASIM ayı içinde iki yeni dernek başvurusu daha gerçekleşti. Hacettepe Tıp Fakültesi öğrencilerinin başına gelenlerden sonra SBF ve DTCF Öğrencileri de Valiliğe gittiler ve başvuruları kabul edilmedi. Öğrenciler belgeleri ve yanlarında bir avukatla birlikte "Bölgenin en büyük Mülki Amiri" olan kaymakamlıklara başvurmayı yeğlediler. Kaymakamlık görevlisi kendilerine gelen tebliğ gereği belgeleri kabul etmek istemediyse de Avukatların ısrarı üzerine "Valiliğe sevk etmek üzere" almak zorunda kaldı. Başvurularından yaklaşık bir hafta sonra her iki derneğin Geçici Yönetim Kurulu başkanlarına Vali Yardımcısı Cengiz Bulut imzalı yazılar geldi. DTCF Öğrenci Derneği kurucularına bazı belgelerin eksik olduğu bildirilmişti ve yanısıra her iki derneğin kurucu başkan üyeleriyle bağlı olduğunuz Rektörlükten izin belgenizin noksan olduğu görülmüş ve bu nedenle derneğinizin kuruluşu yapılmamıştır. Noksan belgeleri tamamlayarak Rektörlükten izin belgesini alıp, Valiliğimize ibraz ettiğiniz takdirde kuruluşunuz yapılacaktır," deniliyordu.

DTCF Öğrencileri bu durum karşısında "Gençlik, uzun süre sessizlik döneminin ardından kendi sorunlarına sahip çıkmanın gerekliliğine; bunun da ancak birliktelikle olabileceğini kavramış bulunuyor. Çok yönlü engellemelere ve varolan hoşluların bütün olumsuzluklarına karşın bu birliktelik gün geçtikçe dahagüçleniyor.

DTCF öğrencileri engelli yolun ve çıkış noktalarının bilincinde olarak çalışmalarını başarmaya kararlıdır." diyorlar.

AÜ SBF Öğrencileri ise başvuruları konusunda şunları söylüyorlar:

"Bizler sorunlarımızın çözümü için öğrenci derneğinizi kurmanın gerekliliğine inanıyoruz. Öğrencinin katılımı olmayan bir üniversite, kendi çıkarlarını örgütlenerek koruyup, geliştirmeyen demokratik bir toplum düşünemiyoruz.

En doğal haklarımızı kullanırken bile karşılaştığımız keyfi engellemeler demokrasi adına kaygı vericidir. Haklarımızı sonuna kadar savunarak, yasal dayanağı olmayan tüm uygulamaları yasal haklarımızı kullanarak boşa çıkarmak amacındayız.

Başta ailelerimiz olmak üzere, demokrasiye inanan tüm kişi ve kurumların sorunlarımıza duyarlı olacaklarını umarız." □

ŞEY

Remzi İnanç'ın
Öyküleri

yeni çıktı!..

DE YAYINEVİ

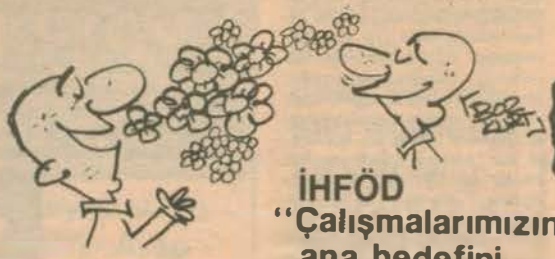

İHFÖD "Çalışmalarımızın ana hedefini katılım ilkesi oluşturuyor"

(İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği)

Yarın □Dernek kunna çalışmalarınızdan kısaca söz eder misiniz?

İHFÖD ■ Dernek kurma konusunda ilk karşılaştığımız sorun, öğrenci arkadaşlarımızın öğrenci derneğinin gerekliliğine inanmalarına karşın yasal olan engellemelerle karşılaşacakları gerekçesiyle dernek kurucusu olmak istememeleriydi. Bir diğer sorun ise, Dernekler Yasası'nın 4, 10 ve 16. maddeleri ile kapalı olarak yürürlükten kaldırılan YÖK'ün 59. maddesinin son fıkrasındaki "öğrencilerin herhangi bir derneğe üye olmak için rektörlükten izin almaları gerektiği" hükmünü dekanlığın, kaymakamlığın ve öğrenci arkadaşlarımızın önünüze getirmeleriydi.

Bunların yanısı "erdemli yaşlılarımızın" her fırsatta bizi 12 Eylül'e deli dolu gençliğin getirdiğini hatırlatmaları da olayın rengini biçer oldu. 12 Eylül öncesi olaylardan gençlik sorumlu değildir, meclisi çalıştırmayan, gümrük kapılarını sonuna kadar açan gençler değildir.

□ Başvurunuzu yaptıktan sonra ne gibi tepkilerle karşılaştınız?

■ **İlk tepkiler arkadaşlarımızdan geldi: Tebrikler! Daha sonra rektörlük YÖK'ün 59. maddesine göre, izin almamız gerektiğini belirtti. Bize böyle bir izne gerek yok.**

Bazı yazarlarımız ve demokrat olduğunu söyleyen "bilim adamları" da basında yazılarıyla ve demeçleriyle dernek kurulmasına karşı çıktıklarını belirttiler ve bu kurumların ve kuruluşların bazı ideolojilerin etkisi altında olduğunu söyleyerek kamuoyunu olumsuz yönde etkilemeye çalıştılar.

□ Neden dernek?

■ **Çalışmalarımızın ana hedefini "Katılım" ilkesi oluşturuyor. Bu ilke doğrultusunda ilk olarak öğrenci arkadaşlarımızın dernek aracılığıyla birlikte davranmalarını sağlamaya çalışacağız. Derneğimizde oluşturacağımız demokratik yapı bu ilkenin yaşama geçmesini sağlayacak.**

Bütün yüksek öğrenim gençliğinin ortak sorunları karşısında ortak tavır almalarının gerekliliğine inanıyoruz.

Gençliğin sorunlarını yine en iyi gençler bilir. O halde bu sorunların çözümünde gençlere söz hakkı verilmesi gerektiği ortadadır.

Dikkat... Bu Bir Bildiridir...

9 Eylül Üniversitesi Müh. Mim. Fak.
Öğrenci Derneği Açılışına Bekliyoruz.
DEMMÖD

Tarih : 21-11-1985 Saat : 12.15

Dokuz Eylül Üniversitesi Müh. Mim. Fakültesi Öğrenci Derneği'nin açılışı için kurucuların davetiye bastırmaları "izinsiz davetiye bastırmak iddiasıyla ifadelerinin alınmasına yol açtı.

Olay kısaca şöyle gelişti: Kurucular açılış için dekanlarına davetiye vermeye gittiklerinde,Dekan Vekili Eran Nakoma onları gayet nazik bir şekilde karşıladı. Önce açılışın ertelenmesini ince bir şekilde öneren, hatta bu durumda çayların kendi tarafından ısmarlanacağını belirten Nakoma, kurucuların direnmesi üzerine davetiyeler için suç duyurusunda bulunduklarını söyledi.

Aşağı yukarı aynısıralarda dernek merkezindeki kurucu üye alınarak dernekler masasına götürüldü. Ama bu sefer konu başkaydı. Rektörlük izninin olmadığı gerekçesiyle dernek dosyası kendisine geri verilmek isteniyordu. Kurucu bunun yasadışı olduğunu söyleyerek kabul etmeyince Emniyet amirinin karşısına çıkarıldı ve dosyasını gönül rızasıyla geri almaya "ikna edildi."

Tüm bunlardan sonra son aşama gündemegelmişti. Aynı gün öğle saatlerinde kurucular tekrar emniyete çağırıldılar ve açılış davetiyelerinin Dernekler Yasası'nın 44. maddesinde sözü geçen "izinsiz bildiri dağıtma" suçunun kapsamına girdiği gerekçesiyle 3 saat boyunca ifadeleri alındı.

Böylece operasyon başarıyla tamamlanmış oluyordu. Hem dosya geriye verilmiş, böylece önemli bir yükten kurtulunmuş, hem de kurucuların gözü iyice korkutulmuştu.

Bu konuda hukukçuların yorumu ise "Davetiyenin bildiri sayılması görülmüş şey değil" şeklindeydi.

İşte "bildiri" sayılan davetiye:

GÜN
Siyasal Haber ve Yorum Dergisi

OCAK. 11. SAYI ÇIKTI

1986 Dünya Barış Yılı'nı görelim
Özel ekonomisinin bütün yükünü
Sözleşmeli personel uygulaması
İşyerlerinde sendikaların kaldırılmasına doğru
İdare cezaları kaldırılmalıdır
Sıkıyönetimden olağanüstü hal uygulamasına
Sıhhi sanayi kirlerin elinde

İç ve dış politika yorumları, işçi hareketi ve sendikal gelişmeler üstüne değerlendirmeler, haberler...

GÜN'Ü OKUYUN, OKUTUN

150 lira

Yazışma ve üç büyük kent dışından abone olmak isteyenler için (yıllık 1000 lira) adresi: 856. Sk. No: 3/502 Konak, İzmir • İstanbul Bürosu : Molla Fenari sk. Nadir Han, Kat 5, Cağaloğlu, İstanbul.

EÜ'deki Dilekçe Davası Öğrenciler Lehine Sonuçlandı

GEÇTİĞİMİZ günlerde sonuçlanan bir dava ile YÖK'ün emrindeki üniversitelerin yasadışı uygulamaları bir kez daha mahkeme tutanaklarına geçti:

1983-84 öğretim yılı başında tek dersten bir üst sınıfa borçlu geçmek hakkının verilmesi için, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesinde yüzü aşkın öğrenci dilekçeyle dekanlığa başvurmuşlar, bunlardan 57 öğrenci hakkında disiplin soruşturması açılmıştı. Ayrıca, "huzur bozucu davranışlarda bulundukları" gerekçesi ile dekanlık olayı Bornova Savcılığı'na da götürmüştü. Daha sonra, Bornova Sulh Ceza Mahkemesi'nde öğrenciler beraat ettiler.

Açılan disiplin soruşturması sonucu 57 öğrenci, çoğunluğu 'bir hafta okuldan uzaklaştırma' olmak üzere çeşitli cezalar aldılar. Ceza Aralık ayı içinde uygulandı. Bunun üzerine 11 öğrenci "Fakülte Yönetim Kurulu kararının iptali, işlendiyse cezanın silinmesi" istemiyle 25.1.84 tarihinde İzmir 1. İdare Mahkemesi'nde dava açtılar.

1. İdare Mahkemesi 28.11.'84 gün ve 1984/081 no'lu kararıyla dava öğrenciler lehine sonuçlandı. Karar metninde: "...dilekçe hakkının diğer öğrencilerle birlikte kullanılmasının üniversitenin huzur ve sükununu bozucu bir eylem olarak nitelendirilemeyeceği; durumun basına yansıtılmasının dekanlığı doğrudan ilgilendirmediği, çoğulcu demokrasilde basının görevlerinden birinin de kamuoyu oluşturarak güçlü idareye karşı güçsüz olan kişilerin haklarının yerine getirilmesine yardımcı olmak olduğu; dile çeşitli yayın olarak kabul edilemeyeceği ve" belirtiliyordu.

EÜ. Rektörlüğü karar karşısında "yılmadı" ve temyize başvurdu. Rektörlük İdare Mahkemesinin bu kararının "aşırı iyi niyet ve acıma hislerine dayalı olduğunu" belirtiyordu. Üniversite yönetimi Danıştay'dan da bir sonuç alamadı. Danıştay 8. Dairesi 2.4.'85 gün ve 1985/354 no'lu kararıyla "temyiz isteminin reddi ve anılan kararın onanmasına" karar verdi.

Okul yönetimi ise Danıştay kararını da temyizetti. Rektörlük, 'son kez' 2.10.'85 tarihinde Danıştay 8. Dairesi'nde "yasal dayanağı olmayan düzeltme isteminin reddi" kararı ile yine davayı kaybetti.

Öğrencilerin YÖK'lü dönem içinde okul yönetimi aleyhine açtıkları ilk dava olan 'dilekçe davası', böylece iki yılı aşkın bir süre içinde üçüncü kez ama artık bir kez daha temyiz edilemeyecek biçimde öğrenciler lehine sonuçlandı. Artık temyiz için başvurarak bir kurum kalmadığı için EÜ Rektörlüğü verilen disiplin cezalarını silmek durumunda.

ETÖD'E ÜYELİK İÇİN ÖĞRENCİ BELGESİ VERİLMİYOR

EGE Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrenci Derneği'ne üye olmak için öğrenci belgesi almak üzere öğrenci işleri'ne başvuran öğrencilere istedikleri belgeler verilmiyor. Başvuran öğrencilere sözlü olarak "öğrenci derneği'nin tüzel kişiliğinin olmadığı, dolayısıyla var olmadığı ve derneği üye olmak için başvuran öğrencilere öğrenci belgesi verilmemesi için yukardan emir geldiği" anlatılıyor. Öğrencilerin öğrenci derneğine üye olma hakları böylece ilkesel olarak engellenmiş oluyor. İşin hukuksal açıdan tartışılması gereken bir yönü de dekanlığın verdiği öğrenci belgelerinde hangi makama ilettiğinin yazılı olması gereği.

Dekanlığın Sorgulama Yetkisi Var mı?

Hukuk Fakültesi Öğrenci İşleri'ndeki uygulamalar son günlerde öğrenciler için çeşitli olumsuzlukları içeriyor. YÖK'le birlikte yapılan dekan değişikliklerinden sonra Hukuk Fakültesi Öğrenci İşleri'nin işleyişi, önceki "laçka" bulunduğu gerekçesiyle değiştirildi. Eski uygulama ile öğrenciler öğrenci işleri ile ilgili sorunlarını çok kısa bir sürede çözümleyebiliyorlardı. Öğrenci durum belgesi almak yarım saat, elden takip edildiğinde 15 dakika, notunu öğrenmek ise en çok 5 dakika sürüyordu. Şimdi ise "İç disiplin" adı altında yapılan uygulamalarla Öğrenci İşleri ile herhangi bir sorunu çözümlemek en az bir ay sürüyor. Eğer öğrenci durum belgesinin "nereye verileceği" bölümüne "dernek üyeliği için" yazılmışsa bu süre daha fazla uzuyor. Üstelik artık öğrenci işleri ile ilgili sorunlarda dilekçesiz başvurular kabul edilmiyor.

Yaklaşık iki ay önce öğrenci derneğinin ve öğrencilerin ortak istemi olarak, bu bürokratik işlemlerin kaldırılması için yüze yakın dilekçe dekanlığa verildi. Asıl rahatsızlık, bu verilen dilekçelere karşı yapılan uygulamalardan sonra başladı. Dilekçe veren öğrenciler arasında her sınıftan yaklaşık beşer öğrenci dekan yardımcısı tarafından bir tür sorgulamaya tabi tutuldular. Öğrencilere "Dilekçeyi kimler imzalattı, kimler hazırladı, niye imzalattınız, hangi memurdan şikayetçisiniz, bu gün tanık olarak gelenler, yarın sanık olarak gelirler" gibi sözlerden sonra, önceden hazırlanmış yanıtlar tutanak şeklinde imzalatıldı.

Öğrenciler, yasada tanınmış bir hakkı kullanmaları karşısında, dekanlığın böylesi yasal olmayan uygulamalara hakkı olmadığını belirtiyorlar.

CUMHURİYET SAVCILIĞI ODTÜ-ÖD'ÜN FESHİ İÇİN DAVA AÇTI

18 KASIM tarihinde ODTÜ Rektörlüğü, ODTÜ-ÖD kurucularına üyelikleri reddettiğini bildirdi. Reddetme gerekçesi olarakta ODTÜ-ÖD tüzüğünün 3. maddesinin (özetle "ODTÜ-ÖD dernekler yasasında belirtilen amaçlar doğrultusunda öğrencilerin eğitsel, sosyal, kültürel sorunları, beslenme, dinlenme ihtiyaçlarının giderilmesi yönünde ve bunlar kapsamında ilgili kuruluşlar düzeyinde ODTÜ öğrencilerinin temsil edilmesi için faaliyetlerini yürütür.") dernekler yasasının öğrenci derneklerinin amaç ve faaliyetlerine ilişkin 38. maddesine ki aynı zamanda Anayasa'nın 2. maddesine aykırı düştüğü iddia edi yor. Rektörlük bunun arkasından 9 Ekim 1985 tarihli "özerk ve demokratik üniversite harçlarının kaldırılması ve öğrenci affı" istemini dile getiren basın açıklamasını politik istem olarak yorumlamaya çabştı. Basın açıklamasının verilişi biçimi'nden (usulsüzlükten) dolayı dernek yöneticileri hakkında açılan davayı, içerikten dolayı açılmış bir dava gibi göstererek, ODTÜ - ÖD'ün politik amaçlarla kurulmuş bir dernek olduğu havasını oluşturmaya çalışıyor. Üyelere gönderilen üyelik başvurusunun reddedilişine ilişkin yanıtta özellikle bu vurgulanarak, öğrencilerin masum dernek görüntüsü altında politik amaçlara alet edildiği görüntüsü yaratmaya çalışıldı.

Rektörlüğün kurucu üyeleri reddetmesi üzerine ODTÜ-ÖD kurucuları, rektörlük aleyhine Bölge İdare Mahkemesi'ne g - rekçe nin iptali ve yürütmeyi durdurma istemiyle 23 Aralık 1985'te dava açtılar.

Üstyazıdan Cumhuriyet Savcılığı tarafından, Rektörlükten izin alınmadığı gerekçesiyle derneğin feshi için Asliye Hukuk Mahkemesi'ne dava açılmıştır. 23 Aralık'ta ilk duruşması yapılan davada Rektörlüğün izin vermeme gerekçesinin Rektörlükten istenmesine karar verilmiş ve ikinci duruşma 10 Şubat 1986'ya ertelenmiştir. Bütün bu engellere karşı ODTÜ-ÖD'ün tüzel kişiliği ve etkinlikleri olağan biçimde sürüyor.□

YARIN YAYINLARI

YENİ ÇIKTI

250 lira

Yaşadığımız günler içinde yaklaşık 40 bin üniversite öğrencisinin okullarıyla ilişiği kesiliyor. YÖK acımasız bir hızar gibi çalışıyor. Sudan gerekçelerle öğrenim hakkının yokedilmesi karşısında nasıl susulabilir?

Onbinlerce gencin geleceğinin yok sayılmasına karşı çıkabilmek için, ilkin sorunun iyi kavranması gerekiyor. Bu kitapta, "atılmalar"ın nedenleri, yasadışılığı, sonuçları ve karşı çıkılması için neler yapılabileceği araştırılıyor.

Öğrenci Kıyımı, akademik bir sorunun siyasal bir soruna dönüşmesinin öyküsü içinde, üniversiteöğrencileri, aileleri ve araştırmacılar için kaynak bir kitap olarak hazırlandı.

Gelecekleri yokedilen
40 bin üniversite öğrencisi var.
Bu kitap 40 bin kişinin elinde olmalı!

400 lira

"Bana kalırsa, dilerim soluğu uzun olsun. Hatay Dumlupınar işte yeryüzünün pek yabancısı olmadığı bu "düşünce"nin adını çizgilemeye çalışıyor bu kitapta.
İDOOLOJİK'

Gülerken düşündürüyor...
Görülüyor ki, hikâyeyi, "inşaata girmek yasak ve tehlikeli" panosundan omuz farkıyla öndedir: düşünmek yasak, gülmek tehlikelidir..."

Varlık Özmenek

Yarın Yayınları'nı Cumhuriyet Kitap Kulübü, Yarın Abone Kulübü ve aşağıdaki yazışma adresinden isteyebilirsiniz. Kitapçılara ödemeli gönderilir.
Yazışma adresi: P.K.: 1058, 34437 Sirkeci-İstanbul

GÜ BASIN YAYIN YÜKSEK OKULU ÖĞR NCİ DERNEĞİ İDARE MAHKEMESİNE BAŞVURDU

GAZİ Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Öğrenci Derneği, kuruluş amacıyla verilen evrakın Ankara Valiliği tarafından kabul edilmemesi yoluyla oluşturulan "olumsuz işlem" hakkında yürütmenin durdurulması ve Öğrenci Derneği'nin kurulabilmesi için GÜ Rektörlüğü'nün izninine gerek olmadığına karar verilmesi istemiyle Ankara İdare Mahkemesi'ne başvurdu. 20 Aralık 1985 tarihli başvuruda, 2908 sayılı Dernekler Yasası'nın 9. maddesi gereği derneklerin tüzel kişilik kazanmasının "izne değil, bildirime bağlı" olduğu ve Ankara Valiliği'nin kuruluş belgelerinin yazılı gerekçe belirtmeye gerek görmeden almayı reddetmesinin" yasal dayanağı olmayan" bir eylem olması nedeniyle yürütmenin öncelikle durdurulması ve sonra tümden iptali istendi. Davacı dernek kurucu adayları adına başvuruyu yapan Avukat Şahça Yavuz yürütmenin durdurulması istem'nin gerekçesini "Yasadan doğan bir hakkın kullanımı davalı idarece engellenmektedir. Müvekkillerimin dernek kurma hakkı idarenin takdirine bırakılmamıştır. (...) Bu eylemle yasal bir hakkın kullanımı engelleniyor. (...) Gecikerek davanın sonuçlanması halinde belki de birçok müvekkâlim mezun olup davanın sonucundan yararlanamayacaktır" şeklinde açıkladı.□

Kültür...
Sanat...

Sovyetler'de "Türk-Arap İlişkileri" Konulu Bir Kitap Yayımlandı

MOSKOVA/Sovyetler Birliği'nin büyük yayınevlerinden "Nauka", "Türk-Arap İlişkileri ve Orta Doğu Uluslararası İlişkiler Sistemindeki Yeri" adlı bir kitap yayımladı. Kitabın yazarı, SSCB Bilimler Akademi'sinde Doğu Bilimleri Enstitüsü çalışanı İnessa İvanova, İkinci Dünya Savaşı'ndan günümüze kadar Türkiye ile Arap devletleri arasındaki ilişkilerin geçirdiği aşamaları inceliyor. Kitapta Orta Doğu sorunun çözümüyle ilgili olarak Türkiye'nin izlediği politikanın incelenmesine de geniş yer veriliyor. İvanova'ın Türk-Arap ilişkilerinin son durumuna ilişkin yargısı ise şöyle özetleniyor: "80'li yılların başında Türk-Arap ilişkileri bölgesel durumun gelişmesinde, tehlikeli anlamında Türkiye'nin siyasal desteğine bel bağlayan bir dizi Arap devlet adamının çok önemsedikleri bir unsur oldu. Anlaşılan, Ortadoğu'daki uluslararası ilişkiler sisteminde Türk-Arap bağlarının rolünü artırma eğilimi, oldukça istikrarlı ve ileride daha da gelişecek bir eğilimdir."□

İkinci Havana Plastik Sanatlar Bienali Barış Yılı'nın Son Aylarında Yapılacak

HAVANA/Üçüncü Dünya ülkeleri arasında kültürel işbirliğinin geliştirilmesi amacını taşıyan, Havana Plastik Sanatlar Bienalinin ikincisi 1986 Kasım ve Aralık aylarında yapılacak. Afrika, Asya, Latin Amerika ve Karayip ülkelerinden ressam ve heykeltraşların 1982-1986 yılları arasında gerçekleştirdikleri yapıtlarla katılabilecekleri bienalde "en başarılı" görülen on yapıta da 2 biner dolar ödül verilecek. İlki 1984 yılında yapılan Havana Plastik Sanatlar Bienali'nin ikincisinde, gelişmekte olan ülkelerde sanatın sorunlarına ilişkin bir uluslararası seminer ile geniş bir Küba plastik sanatlar sergisi de yeralacak. Küba Kültür Bakanı Armando Hart'ın açıklamasına göre, Uluslararası Barış Yılı'nda yapılacak bu ikinci bienalin en büyük hedeflerinden birini "dünyada barış sevgisi, barış ülküsü ve barış mücadelesinin geliştirilmesi" oluşturacak.□

Metin Özek "Nükleer Savaşa Karşı Fizikçiler Birliği"nin Onur Üyesi Oldu

Barış Derneği davasında tutuklu sanık olarak yargılanan ve halen Bayrampaşa Cezaevi'nde bulunan Prof. Metin Özek, "Nükleer Savaşın Önlenmesi için Uluslararası Tabipler Birliği" (IPPNW) örgütünün onur üyeliğine seçildi. Prof. Özek böylece bu yılki Nobel Barış Ödülü'nün sahibi IPPNW'nun ilk Türk üyesi oldu. Örgütün Genel Sekreteri Dr. Till Baston, Metin Özek'e (cezaevine) gönderdiği mektupta "Birliğimiz Nobel Barış Ödülü'ne layık görülmeden önce, 1 Haziran 1985 günkü genel kurul toplantısında sizi oybirliği ile onur üyeliğine seçmiş bulunmaktadır. Bu konuya o zaman size bildiren mektubum anlaşılan elinize geçmedi. O yüzden, bu yazmakta olduğum mektubu size ulaştırabilmeleri için, bizim Dışişleri Bakanlığı'na emanet ediyorum. Size cesaret ve dayanma gücü dilerim. Sizinle aynı şeyleri duyup paylaştığımızdan emin olunuz," diyor.□

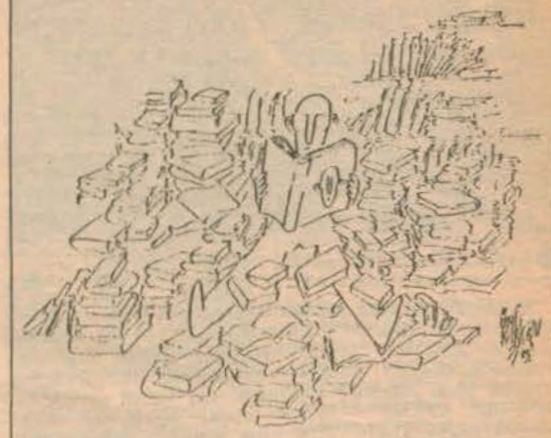

Ümit Kartoğlunun Kart Karikatürleri

Karikatürcü Ümit Kartoğlu kart karikatürlerini "Çizgi Mizgi, Kitap Mitap" adıyla yayımladı. Albüm toplam 10 kart karikatürden oluşuyor. PK 178 23002 Elazığ adresinden 500 kuruş posta pulu karşılığı istenebilir.□

YARIN YAYINLARI

"Divan şiiri sever mi, oturup Beethoven dinler mi bilmem, ama Şükrü Erbaş neyin şiir olduğunu neyin olmadığını bilecek kadar yakın şiire. Belki onun, şiirini beslediği daha başka, hiç bilmediğimiz kaynaklar vardır. Şükrü Erbaş bir kere şiir kuracağım diye bolanıklıkların, yarı anlaşılır yarı anlaşılmaz düşlerin arkasına sığınmıyor. Şiirsel bir derinlik içinde açık açık söylüyor sözünü. Dilerim daha iyi şiirler yazar."

Afşar Timuçin

"Yazılan her bir şiirin nesnesi günlük yaşamdır, günlük yaşamı artlamış götüren memurlar, çocuklar, ev kadınlarıdır. Biliyorum, Şükrü Erbaş bu insanların şiirlerinin yazılmakla bitmeyeceğini düşünüp hiçbir şiirini bitirmek istemiyor. Olsa olsa yeni bir şiire başlamak için bitiriyor onları, bitirmek zorunda kalıyor'."

A. Çağrı Çınar

Fiyatı: 400 lira. Posta pulu karşılığı, aşağıdaki yazışma adresinden isteyebilirsiniz. Cumhuriyet Kitap Kulübü Kulübü ve Yarın Abone Kulübü üyeleri kulüplerden edinebilirler.
Yazışma adresi: P.K.1068, 34437 Sirkeci-İstanbul.

ADA

- Orijinal Plaklar
- Müzik Kitapları
- Süreli Yayınlar
- Hediyelik Eşya
- İthal boş kaset çeşitleri

DAĞITIMINI YAPTIĞIMIZ KASETLER
- EZGİNİN GÜNLÜĞÜ
- MOZAİK
- GRUP ÇAĞRI (Çıkacak)

KOLLEKSİYONUMUZUN DİĞER ÇEŞİTLERİNDEN SEÇMELER
- GEORGES MOUSTAKI
- VICTOR JARA
- INTI ILLIMANI
- FACIO SANTILLAN
- PACOPENA
- CHICK COREA
- IVAN REBROFF
- EDITH PIAF
- BOB MARLEY
- PACO DE LUCIA
- RAVISHANKAR

YUNAN FOLK VE POP MÜZİK KOLLEKSİYONU
- NANA NOUSKOURI
- VICKY LE ANDROS
- MELINA MERCOURI
- MIKIS THEODORAKIS
- MARIA FARANDOURI
- MANOS HADJIDAKIS
- PEDROS PANDOS
- IRENE PAPAS

AMERİKAN FOLK VE COUNTRY MÜZİK KOLLEKSİYONUNDAN SEÇMELER
- JOHN CASH
- PETE SEEGER
- JAMES TAYLOR
- NEIL YONG
- DON WILLIAMS
- JOAN BAEZ
- DONOVAN
- EMMYLOU HARRIS
- BOB DYLAN
- LEONARD COHEN
- JOHN DENVER
- BELAMY BROTHERS
- PAUL SIMON

ADA YAYIN ve MÜZİK PAZARLAMA
Tel: 31 50 63 ANKARA
Zafer Çarşısı No:27, Yenişehir

Fotoğraf: GÖKHAN YALTA

FOTOĞRAF NOTLARI / Rıza Arat

■ *Gençlik Yılı'nda ülkemizde gerçekleştirilen fotoğraf etkinliklerinin sayısının oldukça fazla olduğu söylenebilir. İzmir'de Efe-Der'in düzenlediği ve sorunlarla karşılaşan "Yaşamda Gençlik" yarışması, Siirt Sonsöz Gazetesi öncülüğünde yerel gazeteler tarafından düzenlenen "Gençlik" yarışması, AFSAD — Kent-Koop işbirliğiyle düzenlenen gençlik sergisi, Devlet Tiyatroları Gençlik Tiyatrosu'nun kuruluşu nedeniyle açılan ve AFSAD üyelerinin fotoğraflarından oluşan "Türkiye'de Gençlik" sergisi ve "Gençlik" konusunda düzenlenen AFSAD 3. Ulusal Fotoğraf Sergisi... Ancak yapılan tüm etkinliklere karşın eksik kalan, "Türkiye'de Gençlik" adını gerçekten hakedecek bir sergi açılmamıştı. Düzenlenen sergilerde başarılı fotoğraf örnekleri yeraldı, gençliği ilgilendiren kimi sorunlar da başarıyla işlendi. Ama Türkiye'deki gençliği konu alacak sergilerden beklenebilecek kimi özellikler görülemedi. Toplum yaşamının, gençliğin duygu ve özlemlerinin kavranması, herbirinin tek tek fotoğraflarda somut bir anlatım bulması, bunların toplamının genelde gençliğin sorunlarını yansıtması... Üstelik anlatılanların kuru söylemlerle sunulmaması, fotoğrafların herbirinde özgün bir yaklaşım, yeni bir bakış açısı, çok yönlü ve güçlü bir anlatım olması... Kuşkusuz bu yaklaşımlarla ortaya çıkan bir sergının günümüz koşullarında ne ölçüde sergilenebileceği, ne denli ilgi göreceği de ayrı bir konudur. Yine de, fotoğrafta genç isimlerin başarılarının hızla çoğaldığı koşullarda, genç fotoğrafçılar bu konuda öz ve biçim olarak daha başarılı ürünler verebilirlerdi.*

■ *18 Kasım — 7 Aralık 1985 arasında Ankara Türk—İngiliz Kültür Derneği'nde açılan, 23 Aralık 1985 — 6 Ocak 1986 arasında İstanbul'da, 17 Ocak — 31 Ocak 1986 arasında da Adana'da açılacak olan AFSAD 3. Ulusal Fotoğraf Sergisi, Gençlik Yılı'nda bu konuda yapılan fotoğraf etkinlikleri arasında en başarılı ürünü oluşturuyordu. Eğer belgesel yoğunluğu da yeterince güçlü olsa, gençlik yaşamı ve sorunlarıyla ilgili yeterli bir çalışmayı yansıtsaydı, 1985'de gençlik yaşamının etkili ve güzel bir anlatımını ortaya çıkarabilirdi. Ama somut kesitlere pek yer verilmemesi, fotoğraflarda ve sergide teknik başarının konuya uygunluğun önünde tutulması, konunun tam olmak işlenememesi'ne yol açıyordu. Kuşkusuz, bundan sonra beklenecek olan, sergideki fotoğrafların teknik başarısının anlatım başarısıyla birleşmesidir.*

■ *Fotoğraf sanatını ve sanatçılarını içinde bulundukları koşullardan ve dönemlerden ayırarak değerlendirmek doğru olamaz. Fotoğrafçıların kimin yanında oldukları, dünyaya ve fotoğrafa bakış açılarını etkilemiş, hatta belirlemiştir. II. Dünya Savaşı'nda Goebbels'in fotoğrafçıları üstün ırkın başarılarını belgelemeye çalışırken, dünyanın pek çok ülkesinden fotoğrafçılar, savaşın acılarını belgeleyerek insanları uyarmaya, aynı çılgınlığın hiç değilse yeniden yaşanmamasını sağlamaya çalışıyorlardı. Ya insandan yana olmak, ya da insana karşı olmak... 5-12 Kasım 1985 arasında, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Salonu'nda, Şili Büyükelçiliği'nin Ankara'daki üniversite öğrencilerine yönelik "Çocuklarıyla Türkiye" sergisi açıldı. Sergideki fotoğraflarda yer alan çocuklar kuşkusuz nerede, kimin yanında olduklarını bilemezlerdi. 28 Kasım — 13 Aralık 1985 arasında da Margaret Bourke—White'ın fotoğrafları Türk-Amerikan Derneği'nde sergilendi. Sergide Bourke-White'ın objektifinden Alman toplama kamplarından görüntüler de yer alıyordu. Bourke-White nerede, kimin için çekeceğini biliyordu.*

■ *İFSAK'ın düzenlediği I. İstanbul Fotoğraf Günleri, Aralık ayında gerçekleştirildi. Yaygın sergi ve gösterilerin yanısıra, fotoğrafta son on yılın tartışıldığı toplantılar yapıldı. I. İstanbul Fotoğraf Günleri, yalnızca fotoğraf etkinliklerinin gerçekleştirildiği bir olay olarak kalmayıp sanatın yaygınlaşması, daha geniş kitlelere ulaşması, tartışılması ve daha yakın bağlar kurarak gelişmesi yolunda yapılabilecek çalışmalar için olumlu bir örnek oluşturuyor. Bu denli geniş bir etkinliğin yalnızca gönüllü ve özveriye dayalı yürütülen çalışmalara dayanarak yapılması, gerçekten övgüye değer bir çaba.* □

Konya'da Gençlik Şöleni Düzenlendi...

6 Aralık 1985'de düzenlenen Gençlik Şöleni'nin Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü'nce düzenlendiği ve pek çok sanatçının katılacağı açıklanmıştı. Soran gençlere bir gençlik eğlencisi olduğu söylenmiyordu. Geceye ilişkin izlenimler ise olayın bir gençlik şöleni olmadığını anlatacak açıklıkta:

Osmanlı tarihinden, atalardan, törelerden ve Cuma gününün kutsallığından sözeden bir konuşma ile açılan gecede, daha sonra konulan yasaklar belirtildi: Oynamak, sigara içmek, dikkati çekecek kadar kız-erkek samimi oturmak, eğlence boyunca taşkınlık yapmak gibi davranışlar yasaktı. Yasakların uymayanların "özel görevlilerce cezalandırılacağı" duyuruldu.

Eğlenceye konuk olarak Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Başkanı Ali Koç katıldı. Ali Koç, sahayı dolaşarak sağ eliyle gençleri selamladı. Gençler de aynı biçimde Ali Koç'u sağ elleriyle selamladılar. Ardından MÇP Başkanı için övgü dolu bir konuşma yapıldı.

Sunucu, arada Necip Fazıl Kısakürek'ten şiirler okurken, dinleyiciler allah sözcüğünün geçtiği yerlerde aynı biçimde karşılık vererek ona katıldılar. Eski Türk ilerinden geldiği söylenen bir ozanı Türkistan şivesiyle türküler söyledi. Ali Şenozan sağ eliyle Hitler selamı vererek sahneye geldi ve Genç Osman, Plevne ve Çırpınırdı Karadeniz türkülerini söyledi. Aşık Reyhani adlı ozanın söylediği hemen her düzeninde "Başboğ Türkeş" sözü geçen şiirler "Türkeşi başa geçiren biz değil miydik, ona başboğ diyen biz değilmiydik, Erbakan'a peygamber diyen biz değil miydik..." biçiminde sürüyordu.

Hüşen Azeroğlu, Azerbeycan yöresinden şarkılar söylerken de "Bozkurt Hüşeng" sloganları atıldı.

Gece sağ eller havada, Genç Osman şarkısı söylenerek ve "Önümüzde nice cumalar var, yine buluşacağız Gönüldaşlar" dilekleriyle sona erdi. □

CERRAHPAŞA TIP FAKÜLTESİ FOTOĞRAFÇILIK KULÜBÜ'NÜN ÇALIŞMALARINA GÖSTERİLEN İLGİ ARTIYOR

1985-86 dönemi çalışmalarına başlayan 10 CTF Fotoğrafçılık Kulübü, üye kayıtlarının oldukça yüksek bir düzeye ulaştığı bu dönemde, çalışmalarını teknik ve estetik boyutlarda daha da geliştirmeyi amaçlıyor. Kulübün ilk sergisi, İFSAK 1. İstanbul Fotograf Günleri çerçevesinde ve 17-30 Aralık tarihleri arasında açıldı. Bunun yanısıra, Mart ve Haziran aylarında açılacak sergilerle, kulübün bu dönemki çalışmaları da sergilenecek. Ömer Ünal, Hasan Yeşilkayalı, Tamer Coşkun, Nur Özbayrak ve Gökhan Kurbaş'tan oluşan kurul üyelerince yönetilen CTF Fotoğrafçılık Kulübü'nün, artan üye sayısının yanısıra, çalışmalarıyla ilgilenen geniş bir izleyici kitlesi de var. □

Şükran Kurdakul'un Şiir Kitapları

ÖLÜMSÜZLERLE
Yeni şiirler, 1985-250.-TL.

ÖKSELERİN YÖRESİNDE
1984-200.-TL.

BİR YÜREKTEN BİR YAŞAMDAN
1982 Nevzat Üstün Şiir Ödülü
2. Basım, 250.-TL.

Bütün kitapçılarda Tek istekler için pul gönderiniz
GENEL DAĞITIM: YADA İZLEM YAYINEVİ
Piyerloti Cad. Saka İşhanı 13-10
Çemberlitaş-İSTANBUL

BİLİM VE SANAT

1986 ULUSLARARASI BARIŞ YILINDA TÜRKİYE AYDINLARINDAN DÜNYA BARIŞ GÜÇLERİNE ARMAĞAN

Sadun Aren, Aziz Çalışlar, Demirtaş Ceyhun, Bilgesu Erenus, Hüsnü Göksel, Gencay Gürsoy, Haluk Gerger, Hasan Esat Işık, Alpaslan Işıklı, Yalçın Küçük, Aziz Nesin, Yılmaz Onay, M. Tali Öngören, Tahsin Saraç, Bahri Savcı, Kemal Sülker, Cahit Talas, İlhan Tekeli, Taner Timur, Vedat Türkali, Gündüz Vassaf, Fehmi Yavuz, Oğuz Aral, Nezih Danyal, Ferruh Doğan, Hatay Dumlupınar, Kamil Masaracı, Tan Oral, Behiç Pek, Gırgır Çizerleri

900 lira

Enflasyondurdurulamıyor. Başbakan Özal, 'ne yapalım, ilk kez hükümetimiz ücretleri enflasyondan yukarda tutuyor, enflasyon da düşmüyor" diyor. Ücretlerse 1963 rakamlarının altında.

İlhan Selçuk'un önsözünü yazdığı ve Sadun Aren, Gürel Tüzün, Sinan Sönmez, Oğuz Oyan, Alpaslan Işıklı, Yakup Kepenek, Aziz Konukman, Namık Özcan'ın ekonomik düzenimizi anlattıkları kitap, "İŞBİTİREN EKONOMİ"nin tüm yönlerini işliyor, eleştiriyor, önerileri sıralıyor.

Bilim ve Sanat Kitaplarını posta pulu karşılığında Sümer Sokak 36/1-A Kızılay, Ankara adresinden isteyebilirsiniz. Birden çok isteklerde ücretini 125261(Ank.)no'lu posta çekine yatırmanız ve aynı adresten postaçekini'n fotokopisiyle birlikte istekte bulunmanız yeterlidir.
Kitaplar, Cumhuriyet Kitap Kulübünden ve Yarın Abone Kulübünden de üyeletince sağlanabilir.
Türkiye Dağıtımı: Etkin Dağıtım.

KİTAPLARI

Dünya'dan...

Arjantin Demokrasisi Cuntacıları Cezalandırdı...

BUENOS AİRES/Latin Amerika ülkelerinden Arjantin'de 24 Mart 1976'dan başlayarak sekiz yıl süreyle işbaşında kalan üç askeri yönetimde görev alan generallerin yargılanmaları sona erdi. 1983 yılında işbaşına gelen orta-sol Cumhurbaşkanı Raul Alfonsin'in özel isteğiyle sivil mahkemelerde yürütülen dava sonucunda, Arjantin'de ilk cuntayı kuran ve 66 cinayet, 93 işkence, 306 kaçırma, 26 hırsızlık olayından suçlu bulunan Jorge Videla ile eski Deniz Kuvvetleri Komutanı, 3 cinayet, 69 kaçırma, 12 işkence, 7 hırsızlık eylemi'nden sorumlu Amiral Amilio Massera ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı. İkinci cuntanın lideri Roberta Viola 17 yıl hapse mahkum edilirken, Üçüncü cuntanın lideri Leopoldo Galtieri ve üç kuvvet komutanı da beraat ettirildi.

Arjantin'de "demokrasiye geçiş sürecinin başarıya ulaştığının çarpıcı bir göstergesi" olarak nitelenen bu davanın sonuçlarının aynı zamanda, Alfonsin yönetiminin 'İnsan haklarına verdiği önemi, siyasal iradesini ve ölüm cezasına karşı tutumunu'da vurguladığı belirtiliyor. Askeri yönetim döneminde, çocukları öldürülen, işkence gören ve kaçırılan annelerin kurduğu "Mayıs Alanı Anneleri" örgütü başkanı Hebe Bonofini'nin "verilen cezaların suçlara karşılık gelmediği ve çekilen acıları unutturamayacak kadar hafif" olduğu yolundaki açıklamasına karşın, dünya basının verilen cezaları, "Arjantin'de sivil yönetimin cuntacılara karşı intikam hırsıyla değil, adalet duygusuyla karşılık verebildiğini" göstermesi açısından övgüyle karşıladı. Londra'da yayımlanan Financial Times bu haberi ilişkin yorumunda, 'bu dava, yargılanan ve halkın askeri rejimler tarafından ezilmeye mahkum halklar için ufak bir umut ışığı oluşturabilir" görüşüne yer verdi.□

Reagan'a Halef Aranıyor...

NEW YORK/Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Ronald Reagan Beyaz Saraydaki beşinci yılını doldurmaya hazırlanırken, üyesi bulunduğu Cumhuriyetçi Parti de 1980'den bu yana uygulanan ekonomik ve siyasal politikayı sürdürecek yeni bir başkan adayı bulmaya çalışıyor. Amerikan basınına yansıdığı biçimiyle, 1988 Başkanlık Seçimleri'ne Cumhuriyetçi Parti adına katılma şansı en yüksek olan adaylar, Başkan Yardımcısı George Bush ile Kongre üyelerinden Jack Kemp. Eski bir futbol oyuncusu, "Reaganomics" adıyla anılan ekonomik tasarıların mimarlarından biri ve "Yeni Sağ" siyasal akımının önderlerinden olan Kemp, Aralık ayı içinde seçim kampanyasına mali kaynak sağlamak amacıyla düzenlenen toplantılarda muhafazakar seçmenlerin büyük ilgisini gördü. Kemp'in Reagan'ın savunma harcamalarını artırılmasına yönelik kararlarını, "Yıldız Savaşları" diye bilinen stratejik savunma girişimini tümüyle desteklediği ve "daha çok silahlanmış bir Amerika daha güçlüdür" dogmasını benimsediği belirtilirken, Amerikan kamuoyu 50 yaşındaki bu yeni başkan adayını kürtaj ve doğum kontrol yöntemleri ile aile planlaması kliniklerine karşı açtığı kampanya ile de tanıyor. Ancak Newsweek dergisinin bildirdiğine göre, Kemp'in 1988 seçimlerine katılabilme şansını koruyabilmesi için "geçmişte eşcinsel ilişkilerde bulunduğuna ilişkin olarak hakkında çıkan söylentilerin asılsız olduğunu kanıtlaması gerekiyor."□

Ku Klux Klan'ın Noel Gösterisi

GOMMERCE/GEORGİA/ Amerika Birleşik Devletleri'nde siyah halka karşı öldürme, işkence, yaralama gibi suçları da kapsayan eylemlerini sürdüren ırkçı Ku Klux Klan örgütü noel nedeniyle ülke çapında gösterilerini yoğunlaştırdı. Georgia eyaletini Commerce kentinde etkinlik gösteren Ku Klux Klan'ın Görünmez Şövalyeleri Grubu'nun "Yüce Titan"ı olarak tanımlanan ırkçı beyaz eylemci Danny Carver'in kent belediyesine bu konuda ilettiği talep, Amerikan basınında değişik yansımalar buldu. Carver, belediyeden, her yıl yinelenen geleneksel Noel geçidine Ku Klux Klan'cıların da kendi pankart ve afişleriyle katılması için özel izin istemişti. Klan liderlerinin açıklamasına göre, taşınacak afişlerde "Klan'dan iyi noeller" ve çok bilinen bir noel şarkısının adı olan" Beyaz bir noel düşlüyorum" sözleri yer alacaktı. Basında yer alan haberlere göre, Carver'in başvurusunda "olumsuz bir yön" görmeyen kent belediyesi, geçide Klan'cıların katılmasına izin verdi. Ancak haberin duyulması üzerine, Commerce sokaklarında ırkçılık karşıtı gösteriler düzenleyen beyaz ve siyah kent halkının, Belediye'yi yoğun biçimde protesto etmeleri üzerine yeni bir karar açıklandı. Ku Klux Klan'ın geçide katılması engellenemediği için, Commerce'de yıllardır yapılan Noel Geçidi, bu yıl iptal edilecekti.

ABD'de Yoksul Halk Kışı Soğuk'ta Geçiriyor

NEW YORK/Amerika Birleşik Devletleri'nde 1986 yılına girilirken gidecek evi, kalacak yeri olmadığı için kış aylarını sokakta geçirecek olanların sayısı resmi rakamlara göre 300 bin, yapılan özel araştırma ve tahminlere göre ise 10 milyon olarak belirleniyor. New York'ta yayımlanan Newsweek dergisinde yer alan, haberde, "yerel yönetimlerin yaptığı araştırmaların evsizlik sorununun büyük olasılıkla daha yıllarca bu yana ilk kez büyük olduğu bir boyuta ulaştığını gösterdiği" belirtildi. ABD Konut ve Kentsel Gelişme Bakanlığı'nın verdiği rakamlar çerçevesinde, devlet ve özel kuruluşlar tarafından evsizler için hazırlanan ücretsiz yatak sayısının 91 bin olduğunu kaydeden Newsweek'e göre, "en iyimser" bir yaklaşımla ABD'de her üç evsizden ancak birine yatacak yer sağlanabiliyor. ABD Sağlık ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mc Clain Haddow ise 1986 bütçesinde evsizlere yardım için herhangi bir ödenek ayrılmadığını, yürürlükteki konut yardımı fonunun da 1 Ocak itibariyle geçerliliğini yitirdiğini ifade ediyor.□

GAC'da Sendikal Birlik Güçleniyor

JOHANNESBURG/Irkçı beyaz azınlığın yönetimindeki Güney Afrika Cumhuriyeti'nde yeni kurulan Güney Afrika Sendikalar Kongresi (COSATU)'nun lideri Elijah Barayi, Durban kentindeki bir rugby stadında doldurulan onbin siyah işçiye şöyle sesleniyordu: "İngiltere ve ABD ırkçı yönetime ekonomik yardımı kesseler, siyahların aç kalacağını savunuyor. Biz ise, COSATU olarak diyoruz ki, bu ülkede siyahlar ilk beyaz sömürgecinin topraklarımıza ayak bastığı 1652 yılından beri açlar."

GAC'de siyah ve siyahlarla beyazların ortak üye olabildikleri 36 sendikayı bir konfederasyon altında birleştiren COSATU, çoğunluğunu siyahların oluşturduğu toplam 500 bin işçinin örgütlü birliğini sağlayarak, bir anda, ırkçı Botha yönetiminin "en büyük kaygılarından biri" durumuna geldi. Aralık ayı içinde Durban'da yapılan miting, COSATU'nun Botha yönetiminden ilk somut talebinin dile gelmesi açısından da önem taşımaktaydı. Kongre'nin lideri Barayi, ırkçı azınlık yönetimi tarafından uygulanan ve siyah halkın bir kentten bir kente gidebilmesi için yanlarında paso taşımalarını zorunlu kılan yasanın kaldırılmasını isteyerek, "eğer bu yasa altı ay içinde kaldırılmazsa, hepimiz pasolarımızı yakacağız, bu siyasal düzen değişmezse, vergilerimizi, kiralarımızı ödemeye son vereceğiz" dedi.

Siyasal gözlemciler, COSATU'nun bu uyarısının Pretoria Yönetimi önünde "etkili olmasının beklendiğini" belirtiyorlar. COSATU'ya bağlı 230 bin üyeli siyah Madenişçileri Ulusal Sendikası'nın madenlerde siyah ve beyazlara "eşit haklar" tanınması halinde greve gidileceği şeklindeki uyarısı ise "siyah işçilerin ülke ekonomisinde oynadıkları rolü örgütlü biçimde savaşımları halinde etkili bir baskı gücü oluşturabildiklerini" göstermesi açısından önem taşıyor.□

BİLİM ve SANAT

OCAK (61) SAYISI ÇIKTI

- DÜNYA BARIŞ YILINI KARŞILARKEN Mahmut Dikerdem
- 1986 BARIŞ YILI EKİ:1
- CÜNEYT ARCAYÜREK / CÜNEYT CANVER 85'İ DEĞERLENDİRİYOR
- Aziz Nesin, A. Güven Gürkan, M. İlhan Erdost, Tecman Erel, İlhan Selçuk, 1986

YAZILARIYLA: Serol Teber-Mehmet Ünal, Tufan Aydın, Sinan Sönmez, Oğuz Oyan, Tunç Tayanç, Akın Birdal, Aziz Konukman, M.Tali Öngören, Jülide Gülizar, Zeki Erkut, Hıfzı Topuz, Barış Ruken, Öner Yağcı, M.Kemal Göze, Şükran Kurdakul, Kerem Kurtgözü, Vedii Timuroğlu, Ramazan Ekinci, Afşar Timuçin, Gürhan Uçkan, Bülent Kahraman, Bülent Alaner.

ÇİZGİLERİYLE Ferruh Doğan, Nezih Danyal, Emin Bebek, Hakan Eken

BİLİM ve SANAT AYDINLIĞIMIZ

Bilim ve Sanat'a abone olun, dostlarınızı abone yapın

- Abone : Yıllık 2200.6 Aylık 1200 TL.
- Adres : Sümer Sk.36/1-A Kızılay ANKARA Tel: 301166
- Dağıtım : Etkin(Merkez)-Nuruosmaniye Cd.9/3-4 Cağaloğlu İSTANBUL Tel: 5276014

Varlık

Ocak 1986 Sayısında

ETKİNLİK VE EDİLGİNLİK AÇISINDAN 1985

•

VARLIK ABONE KAMPANYASI

Varlık, ulaşım ve dağıtım zorluklarını göz önünde bulundurarak okurlarına abone kolaylıkları sağlıyor.

1. Ocak ve şubat aylarında Varlık'a bir yıllık abone olanlar kampanya indiriminden yararlanıp bir yıllık abone karşılığı 2800 TL yerine 2500 TL ödeyecekler.
2. Ocak ve şubat aylarında Varlık'a bir yıllık abone olanlara kampanya armağanı olarak Varlık Yayınları arasından seçilmiş 1000 TL tutarında kitap paketi ücretsiz gönderilecek.

Ayrıca

3. Varlık aboneleri Varlık Yayınları arasından seçecekleri kitapları alırken % 30 indirimden yararlanacaklar.

Varlık'a abone olmak için posta çeki hesap no: 199822'ye tutarı yatırıp bir mektupla bildirmeleri yeterlidir.

VARLIK ABONE KAMPANYASINDAN YARARLANINI...
VARLIK ABONE KAMPANYASINI DUYURUN!...

Not: Varlık Yayınları'ndan seçecekleri kitapları alırken % 30 abone indirimi uygulaması yalnız ocak ve şubat süresince olmayıp abone için sağlanan sürekli bir kolaylıktır. Abonelik sürdükçe yararlanılır.

Güvenilir, güçlü kuruluş

ETKİN DAĞITIM

İstanbul, Ankara, İzmir, Adana'da yaygın kitapçı ve bayii dağıtımıyla 35 il, 52 ilçe çevresindeki kitapçı dağıtımıyla, süreli yayınlar dağıtımında ülke düzeyinde tek isim

DAĞITIMINI YAPTIĞIMIZ DERGİLER:

Antika	Halk Kültürü
Bilgi İşlem	İmece
Bilgisayar	Mikroprogram
Bilim ve Sanat	Müzik Ansiklopedisi
Bilişim	Sanat Rehberi
Briç	Stüdyo İmge
Broy	Su
Buket	Varlık
Eğitimde Bilgisayar	Video - Haber
Fenerbahçe Spor	Video - Magazin
Folklor	Yapıt
Fotograf	Yarın
Gün	Günümüzde Kitaplar

Merkez (İstanbul) : Nuruosmaniye Cad. Yavuz Apt. No: 9 Kat:3-4 Cağaloğlu (527 60 11)
Şube (Ankara) : İnkılap Sk. Örnek Han No: 8/88 - Kızılay
Şube (İzmir) : 847. sk. Büyükbeyler İşhanı No: 8/310 Konak
Posta çeki hesap no: 198463

5. YIL ABONE KAMPANYASI

YARIN

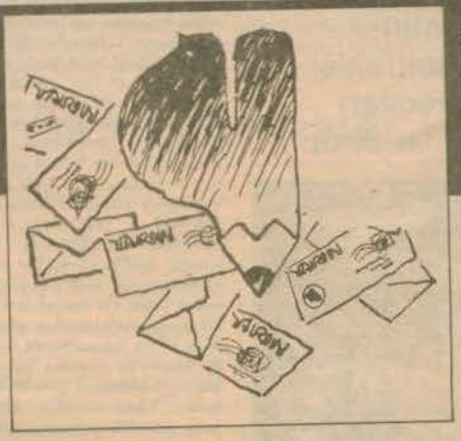

5. Yıl Abone Kampanyamız tüm canlılığıyla sürüyor. İki ay boyunca temsilciliklerimizin ve bürolarımızın kapıları her gün yeni insanlar tarafından çalındı. Dergimizi tanımaya, abone olmaya gelen, arkadaşlarını abone olmaya getiren okurlarımız kampanyamıza canlılık kattılar. Kampanyamızı mektuplarıyla, bürolarımıza gelerek ve abone olarak, abone bularak coşkuyla içtenlikle destekleyen okurlarımıza teşekkür ediyoruz.

Yarın basım ve dağıtım tekellerinin dışında varlığını sürdürmeye kararlı. Bunda da en büyük güvencesi özverili, dost okuru.

Bu güvenceyle 5. yılımızda da Yarın'a yeni okurlar, yeni aboneler bulmak, Yarın'ı ulaşamadığı yeni yerlere ulaştırmak için görev başına diyoruz!

KAMPANYA SÜRESİNCE ABONE ÜCRETİNİ ARTIRMIYORUZ!

Abone olmak isteyen okurlarımız 1 Şubat'a kadar yurtiçi yıllık 2400, altı aylık 1200 lirayı (KDV Dahil), yurtdışı yıllık 30 DM, altı aylık 16 DM'ı 164860 nolu posta çeki hesabına yatırıp, bir mektupla alındı kuponu ile birlikte isteklerini bildirdiklerinde abone kayıtları yapılacaktır.

1 Şubat'tan başlayarak abone koşulları: Yurtiçi yıllık 3000 lira, altı aylık 1500 lira (KDV Dahil), yurtdışı yıllık 30 DM, altı aylık 16 DM. (1 Şubat'tan sonraki başvurularda havale yatırma tarihine bakılacaktır.)

YARIN ABONELERİ İÇİN YARIN KİTAP KULÜBÜ

Yarın Kitap Kulübü Yarın abonelerine yüzde 25 indirimle kitap sağlamayı sürdürüyor.

Kitap Kulübümüzden kitaplarını edinebileceğiniz yayınevleri: Ayko, Bilim ve Sanat, Birey ve Toplum, Çevren, Dayanışma, De, Değişim, 4 Eylül, Gündem, Hacan, Hil, Kalem, Kerem, Kuzey, Maya, Onur, Sosyal, Süreç, Teori, Yarın, Yurt.

ÖNCEKİ SAYILAR

Okurlarımız 25. ve 48. sayılarımız dışında kalan tüm eksik sayılarını tamamlayabilirler. Tüm sayılarımızı yüzde 25 indirimle edinebilirsiniz

YARIN CİLTLERİ

Bez kapaklı ciltlerimiz: 1. cilt....1800 lira (1-6. sayılar) 2. cilt....3000 lira (7-18 sayılar) 3. cilt (25 sayımız tükendiği için yapamıyoruz.) 4. cilt .....3000 lira (31-42. sayılar)

YARIN AFİŞLERİ

1. Hamur kağıda ofset baskı ve 5 renkli hazırlanmış Yarın Afişleri 100 lira

YARIN ANAHTARLIKLARI Yarın anahtarlıkları 300 lira (Abonelerimize 240 lira)

TÜM İSTEKLERİNİZ İÇİN

Tüm isteklerinizi "Yarın PK 723 Kızılay - Ankara" adresinize bildirmenizi ve ederlerini 164860 nolu posta çeki hesabına yatırmanızı bekliyoruz.

YARIN gençlik yılı sergisi

"Kasım ayı içinde Ankara'da açılan "Yarın Gençlik Yılı Sergisi" 10 Ocak'dan itibaren İstanbul Moda Kültür Merkezi'nde."

Fotoğraflar: ALPER FİDANER
AHMET ÖZLÜ

1985 Uluslararası Gençlik Yılı'nın son günleri yaşanırken YARIN, okuyucularıyla bir kez daha biraraya gelmenin coşkusunu, mutluluğunu taşıyordu. Geçtiğimiz yıl Yarın'ın 4. yaşı nedeniyle düzenlenen ilk Yarın sergisi, beklenenin çok üstünde bir ilgiyle karşılanmış, binlerce dost Yarın okuru dergileriyle yüzyüze tanışma olanağı bulmuştu. 1985'in önemli niteliği Yarın'ı bir *"Gençlik Yılı Sergisi"* düzenlemeye yöneltti. Unutturulmaya, amaçlarından saptırılmaya çalışılan Uluslararası Gençlik Yılı, Yarın tarafından sürekli gündemde tutulmuş, bir yıl boyunca dergi sayfalarının önemli bir bölümü bu olayın çeşitli boyutlarıyla incelenmesine ayrılmıştı. Ancak, tüm yönleriyle bir gençlik dergisi olmak amacıyla yola çıkan Yarın'ın Gençlik Yılı etkinliklerinin dergi sayfalarıyla sınırlı kalmaması gerekliliği ortadaydı. *Yarın Gençlik Yılı Sergisi* Türkiye'de çok sınırlı kalan Gençlik Yılı Kutlamaları içinde gözardı edilemeyecek bir yer tutuyordu.

Yarın Gençlik Yılı Sergisi, 9 Kasım da Ankara Dost Sanat Ortamı'nda, büyük bir çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu yüzlerce Yarın okurunun, Yarın'ın pek çok gazeteci, yazar, sanatçı dostunun katılımıyla açıldı. Kısa bir süre içinde kaynaşan konukların tümü böylesi etkinliklerin önemi ve gerekliliği üzerinde birleşiyorlardı.

Gençlik Yılı Sergisi, tümü haftalarca süren çalışmalarla tek tek elde hazırlanmış panolardan oluşuyordu. Bir süreklilik içinde sergi salonunun duvarlarını kaplayan panolarda 1985 yılı boyunca yayınlanan Yarın dergilerinden yüzlerce sayfa düzeni, fotograf, karikatür, desen, büyültülmüş dergi kapakları, afişler özel bölümler içinde yer alıyordu. Sergi, *Toplumcu Dünya Şiiri* bölümüyle başlıyordu. Yarın'ın ilk sayısından bu yana 3. sayfasını ayırdığı toplumcu dünya şiirinin küçük bir bölümü burada özel bir düzenleme ile izleyicilere sunuluyordu. Panolar boyunca *Yasalarda ve Uygulamada Öğrenci Dernekleri, Özerk Demokratik Üniversite, 60-70 Dönemi Gençlik Liderleri Tartışıyor, Sevgi ve Cinsellik, Halkın Müziği Sınır Tanımaz* gibi başlıklar taşıyan bölümler sergiyi izleyenlerin uzun uzun incelemelerine, tartışmalarına yol açıyordu. Serginin açık kaldığı günler boyunca panoların önü hiç boş kalmadı. Kuşkusuz, serginin en büyük ilgiyi toplayan bölümü, beş renkli bir gökkuşağının süslediği *12. Dünya Gençlik Festivali* panosu oldu. Festival için hazırlanan pek çok özgün afiş, Türkiye'den festivali izlemeye giden tek gazeteci olan arkadaşımız Füsun Öztürk'ün çektiği fotograflar festivali olabildiğince canlı bir biçimde yansıtmayı amaçlıyordu. Festivalin rozetleri, flamaları, küçük heykelcikleri ve çeşitli hediyelik eşyaları da izleyicilere sunuluyordu. Sergiyi izlemeye gelen bir çok okuyucumuz bu festival anılarını edinememenin üzüntüsünü duydular. Serginin açık bulunduğu günler boyunca Yarın Yayınları, Yarın ciltleri ve eski sayılar, Gençlik Yılı Sergisi için özel olarak bastırılan kartpostal ve afişler de okurlarımızın yakınlığıyla karşılaşıyordu. Birkaç ay önce yepyeni bir etkinlik olarak sunulan *Yarın Abone Kulübü Kasetleri* de sergide yer aldı. Victor Jara, Quilapayun, Atahualpa Yupanqui, Inti-Illimani, Paul Robenson, Pete Seeger, İsabel Parra ve Woody Guthrie'nin Türkiye'de ilk kez yayımlanan kasetleri, Serginin "Halkın Müziği Sınır Tanımaz" bölümü ile birlikte bir bütünlük oluşturuyordu. Dünyadaki çeşitli toplumcu müzik akımlarının örneklerinden oluşan kaset dağarcığının daha genişlemesi, başka sanatçıların da kasetlerinin yayınlanması genel bir istek olarak ortaya çıktı.

İzleyicilerin bir bölümü, ilk sayısından buyana Yarın'ı sürekli izliyordu. Kimisi birkaç sayı önce dergiyle tanışmış, kimisi ise ilk kez karşılaşıyordu. Ancak sergiyi gezen binlerce kişinin ortak bir görüşü vardı: Bu tür etkinliklerin sürekli ve daha yaygın gerçekleştirilmesi.

Yarın Gençlik Yılı Sergisi, daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşabilmek amacıyla önümüzdeki günlerde İstanbul'da açılacak. Başka illerde, başka sergilerle, etkinliklerle birlikte olmak en büyük dileğimiz.

YARIN abone kulübü

YARIN ABONE KULÜBÜ KASETLERİ

1. VICTOR JARA, Şili halkının özgürlük ve yaşam kavgasını dile getiren bir sanatçı. 1973 yılında Pinochet cuntasının askerlerince Şili Stadyumunda katledilen Jara'nın bu kasetini **Manifesto** albümünden hazırladık.

2. QUILAPAYUN, Şili'de "Yeni Şili Müzik Hareketi" ile birlikte, 1965 yılında kurulmuş, Vokal ağırlıklı müzik yapan bir topluluk. 1973 sonrası Avrupa'da verdikleri konserlerle Şili halkının kavgasını tüm dünyaya duyurmuşlardır.

ATAHUALPA YUPANQUI

3. ATAHUALPA YUPANQUI, kimilerince "Dünyanın en büyük ozanı" diye nitelendirilen Arjantinli sanatçı.

4- INTI-ILLIMANI'de Quilapayun gibi "Yeni Şili Müzik Hareketi" ile kurulmuş bir topluluk. Parçalarını genellikle Şilli büyük sanatçı **Violeta Parra** ve **Victor Jara**'dan seçiyorlar. Inti-Illimani'nin bu kasetini, **Chile** ve **Palimpsesto** albümlerinden hazırladık.

5. PAUL ROBESON, dünyaca ünlü Amerikalı zenci şarkıcı. Dünya Barış Konseyi, Uluslararası Barış Nişanını ilk alacak adayların listesini yayınladığında adları **Nâzım Hikmet**'le yanyanaydı. Irkçılar kendisini ırkçı etmek istediklerinde Nâzım dünyanın öbür ucundan ona şöyle sesleniyordu:

paul robeson

"Ümitten korkuyorlar Robson,
ümitten...
Korkuyorlar, kartal kanatlı
kanaryam
Türkülerimizden korkuyorlar."

6. PETE SEEGER, ünlü Amerikalı folk müzik sanatçısı. Yine kendisi gibi çok ünlü Woody **Guthrie** ile **Almanac Singers** adlı toplulukta çalıştı. Grevlerde, alanlarda, fabrikalarda konserler verdi.

PETE SEEGER

7. ISABEL PARRA, yaptıklarında özgürlüğü ve barışı savunmuş Şilili sanatçı. Latin Amerikalı birçokları gibi o da ülkesindeki diktatörlük nedeniyle sürgünde yaşamak zorunda kalmıştır.

ISABEL PARRA

8. WOODY GUTHRIE, 1912-1967 yılları arasında yaşamış ve Amerikan toplumunun yeni tarihini seslendirmiş, çağımızın en büyük halk ozanlarından biri. Amerikan işçisine, tanımadık kimseye elinde gitarı olarak gitmiş, defalarca tutuklandığı ve dayak yediği halde onurlu bir yaşama dair özlemini dile getirmekten kaçınmamış-

WOODY GUTHRIE

tır. Aşağıya sanatçının, 47. sayımızda **Güney Gürsel**'in çevirisi ile yayınladığımız **Bilmek istiyorum** adlı şarkısının bir dörtlüğünü alıyoruz:

"Sizi hapishanelerde çürüten
sizlerinizi,
Hastanelerinizi, timarhanelerinizi tıklım tıklım
Polisleriniz neden vuruyor
sendikalı işçileri?
Açık konuşun beyler, bilmek
istiyorum."

victor jara

9. VICTOR JARA (2), okurlarımızca büyük ilgi gören sanatçının ikinci kasetini **Canto Libre** ve **Poblacion** albümlerinden hazırladık.

YARIN

Okurlarımız anımsayacaklardır, bundan tam 6 ay önceki **Halkın Müziği Sınır Tanımaz** üst başlıklı müzik yazılarının yer aldığı 47. sayımızda duyurmuştuk, Yarın Abone Kulübü Kasetlerini. Ve bu etkinliğimizi de, "evrensel boyutlarda eserler yaratmış, sanatını halkınınkiyle birleştirerek tüm insanlığın ortak ideallerini için kullanış, savaşımın bir aracı haline getirmiş sanatçıların bilinmesinin, dinlenmesinin bir gereklilikten öte bir zorunluluk olduğu" gerekçesi ile açıklamıştık.

İşte o günden bu yana, 6 ay geride kaldı. Ve Yarın Abone Kulübü Kasetleri bizim de ilk başta umduğumuz bir ilgi ile karşılandı. İlk sayıda duyurusunu yaptığımız halde, bulmasında çeşitli güçlüklerle karşılaştığımız için verememiş olduğumuz kimi kasetlerimizi de Violeta Parra örneğinde olduğu gibi) oluşturmayı başardık. Bundan sonraki aylarda da yeni sanatçıların, yeni toplulukların kasetlerini vermeyi sürdüreceğiz.

Tüm bunların ardından, okurlarımız için bir de kötü haberimiz var: kaset fiyatlarında aylar önce **zam** yapılmasına karşın, fiyatlarını değiştirmediğimiz kasetlerimize bu kez zam yapmak zorunda kaldık. Ama zama karşın, kasetlerimizin fiyatlarının (özellikle abonelerimiz için) çok olmadığını umuyoruz.

İSTEME KOŞULLARI: Kasetlerimizi, ödemeli gönderiyoruz. Okurlarımız bir kaset için şilliği **1100**, abonelerimiz **900** lirayı posta çeki hesabımıza (**Yarın .164860**) yatırdıklarını gösterir alındı kuponunu dergimize gönderdiklerinde kasetleri adreslerine postalanacaktır. (Posta masrafları kulübümüzce karşılanmaktadır.)